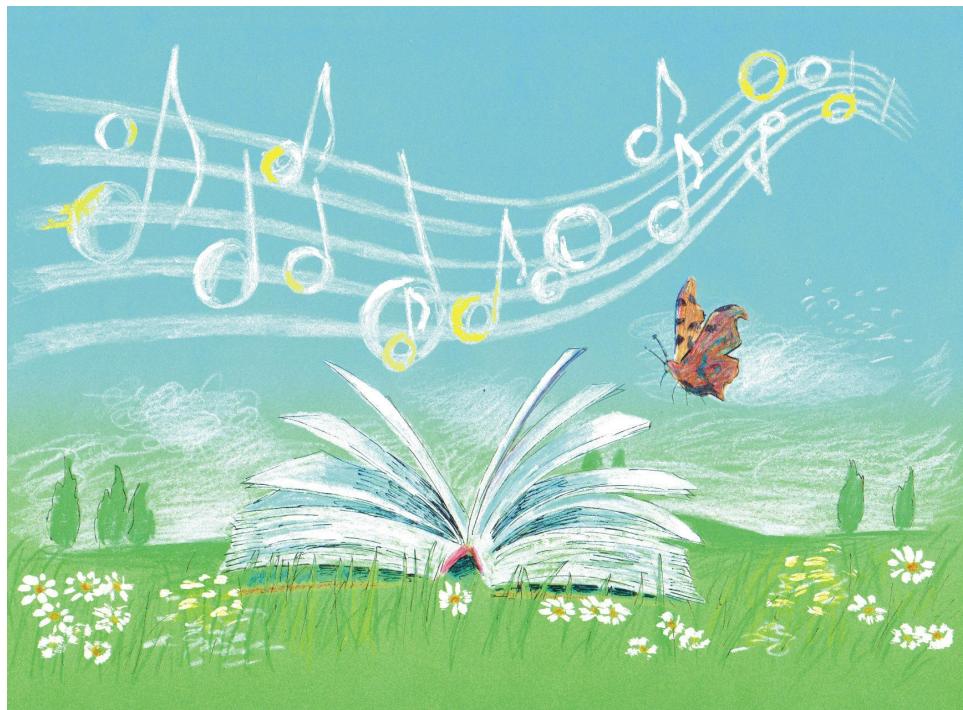

VIVA CREATIVA

PRIROČNIK ZA USTVARJALNO POUČEVANJE KITARE

**Samozaložba
September 2010**

Ajša Svetlin:
VIVA CREATIVA
PRIROČNIK ZA USTVARJALNO POUČEVANJE KITARE

© AJŠA SVETLIN

Izdano v samozaložbi v sodelovanju z založbo STELLA

Avtor ilustracij: CVETO PREVODNIK

Lektura: MARJANA FLORJAN

Snemanje dvd: MIA BRUNEJ

Oblikovanje: CVETO PREVODNIK

Odgovorna urednica: AJŠA SVETLIN

Tisk in prodaja: STELLA, Šmarješke Toplice

07 30 73 940, 031 843 173;

www.stella-sp.si

Naklada: Tiskano po naročilu

Vse pravice pridržane. Knjige ni dopustno na kakršenkoli način reproducirati, ne v celoti ne v delih, brez poprejšnjega pisnega dovoljenja avtorja.

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

780.614.131:37.015.31
37.015.31:780.614.131

SVETLIN, Ajša

Viva creativa : priročnik za ustvarjalno poučevanje kitare /
Ajša Svetlin ; [ilustracije Cveto Prevodnik]. – Celje : samozal.,
2010

ISBN 978-961-245-999-4

252276480

KAZALO

1	UVOD	5
2	O USTVARJALNOSTI	6
2.1	KAKO ODKRIJEMO IN RAZVIJAMO LASTNO GLASBENO USTVARJALNOST?	6
2.2	DOBRE PLATI USTVARJANJA	6
2.3	SPODBUJANJE OTROK H GLASBENEMU USTVARJANJU	7
2.4	SPODBUJANJE OTROK K NASTOPANJU LASTNIH USTVARJENIH SKLADB	7
2.5	KAJ USTVARJALCI POTREBUJEMO?	8
2.6	KAKO USTVARIMO »USTVARJALNO VZDUŠJE«?	9
3	VAJE ZA RAZVIJANJE POSLUHA	10
3.1	UGLAŠEVANJE INSTRUMENTA	10
3.1.1	<i>Uglaševanje instrumenta (kitare) - osnovna vaja za razvijanje posluha</i>	10
3.1.2	<i>Uglaševanje instrumenta z glasbenimi vilicami</i>	10
3.1.3	<i>Vadba uglaševanja z uglaševalcem za začetnike</i>	11
3.1.4	<i>Naučimo se zapeti ton e2 (prve strune) brez pomoči uglaševalcev</i>	11
3.2	VAJE ZA RAZVIJANJE POSLUHA (INDIVIDUALNO, Z UČITELJEM, STARŠI ...)	11
3.2.1	<i>Igre PRISLUHNIMO za otroke in starše</i>	11
3.2.2	<i>Iskanje poljubno zapetih tonov na ubiralki</i>	12
3.2.3	<i>Poslušanje in poimenovanje tonov v višjih legah</i>	12
3.2.4	<i>Petje in iskanje tonov lestvice</i>	13
3.2.5	<i>Iskanje in določevanje intervalov</i>	13
3.2.6	<i>Analiza in ugotavljanje akordov</i>	15
3.2.7	<i>Iskanje akordov ljudskih pesmi</i>	16
3.2.8	<i>Iskanje tonov znanih melodij</i>	17
3.2.9	<i>Iskanje ustvarjenih melodij</i>	17
3.2.10	<i>Vaja v dvoglasju</i>	17
3.2.11	<i>Poslušanje posnetih skladb, serij tonov, intervalov, akordov</i>	17
4	USTVARJALNE VAJE ZA RAZVIJANJE RITMIČNEGA POSLUHA	18
5	POMEN PETJA	19
5.1	PREBUJANJE LASTNE USTVARJALNOSTI S PETJEM	19
5.2	KAKO UČENECM PRIBLIŽATI PETJE?	19
5.3	POMEN PETJA PRI ISKANJU LASTNE INTERPRETACIJE SKLADB	19
5.4	PRIKAZ POSTOPKA USTVARJANJA S PETJEM	20
6	USTVARJANJE SKLADB ZA STARŠE IN NAJMLAJŠE	21
6.1	KAKO LAHKO STARŠI SPODBUJajo RAZVOJ OTROKOVE USTVARJALNOSTI?	21
6.2	POMEN ODNOŠA UČENEC - UČITELJ, STARŠ NA RAZVIJANJE USTVARJALNOSTI	21
6.3	NAČINI SKUPNEGA USTVARJANJA - USTVARJALNE IGRE ZA STARŠE IN OTROKE ALI USTVARJALCE ZAČETNIKE	22
	<i>Igra 1 USTVARJANJE S PRILOŽNOSTNIMI GLASBILI</i>	22
	<i>Igra 2 USTVARJANJE Z BARVNIM KSILOFONOM, METALOFONOM</i>	22
	*PREDLAGAN NOTNI ZAPIS V PRIMERU, DA OTROK NE ZNA ZAPISOVATI NOT, ZNA PA LOČITI BARVE, PISATI ČRKE ALI RISATI LIKE	23
	<i>Igra 3 USTVARJANJE MELODIJ S KSILOFONOM ALI METALOFONOM, KI IMATA OZNAČENE TONE NA PLOŠČICAH</i>	
	* PREDLAGAN NOTNI ZAPIS V PRIMERU, DA OTROK NE ZNA ZAPISOVATI NOT, ZNA PA PISATI ČRKE	24
	<i>Igra 4 USTVARJANJE SKLADB ZA VSE, KI BI SE S POMOČJO IZMIŠLJEVANJA PRAVLJIC RADI NAUČILT BRATI IN IGRATI PO NOTAH</i>	24
	<i>Igra 5 USTVARJANJE SKLADB, UGLASBITEV PESMI Z AKORDI ALI BASOVSKIMI TONI</i>	
	KADENCE POLJUBNE LESTVICE	25

7	GLASBENO USTVARJANJE – ZAČETKI IMPROVIZIRANJA V DVOJICAH IN SKUPINI	26
7.1	USTVARJANJE V DVOJICAH	26
7.2	USTVARJANJE V SKUPINI	26
8	SESTAVLJANJE AKORDOV V DUROVIH IN MOLOVIH LESTVICAH	29
8.1	SESTAVLJANJE TROZVOKOV – SNEŽAKOV	29
8.2	AKORDI V DUROVIH LESTVICAH	30
8.3	AKORDI V MOLOVIH LESTVICAH	31
9	POSTOPKI USTVARJANJA	32
9.1	UGLASBITEV PESMI	32
9.2	USTVARJANJE MELODIJ V IZMIŠLJENEM JEZIKU	34
9.3	USTVARJANJE MELODIJ NA AKORDIČNO PODLAGO KADENCE	34
9.4	USTVARJANJE BESEDILA, KI RITMIČNO USTREZA MELODIJI SKLADBE	36
9.5	USTVARJANJE MELODIJ, UGLASBITEV BESEDIL OB IZVAJANJU IZBRANEGA RITMA	38
9.6	USTVARJANJE POPEVK, SKLADB S POLJUBNO IZBRANO KOMBINACIJO AKORDOV	39
9.7	USTVARJANJE VARIACIJ POLJUBNO IZBRANI SKLADBI IN PREOBLIKOVANJE, DODAJANJE NOVIH DELOV SKLADBI	42
9.8	ZAČETKI IMPROVIZACIJE	42
10	SESTAVLJANJE IN DOLOČEVANJE TONALITETE IN PRIPADAJOČIH AKORDOV USTVARJENIM MELODIJAM V DUROVIH IN MOLOVIH LESTVICAH	43
10.1	V KATERI TONALITETI SMO USTVARILI MELODIJO?	43
10.2	DOLOČEVANJE AKORDOV USTVARJENI MELODIJI	43
10.3	ANALIZIRAJMO AKORDE V SKLADBAH, ETUDAH	47
10.4	USTVARJANJE VEČGLASNE SKLADBE	48
10.5	KAKO TRANSPONIRAMO?	48
10.6	UPORABA KAPODAASTRA PRI IGRANJU ZAHTEVNEJŠIH TONALITET	48
11	POUČEVANJE	49
11.1	KAKO MOTIVIRAMO?	49
	<i>11.1.1 Izmišljevanje čustveno obarvanih zgodb za hitro pomnenje izvajalnih oznak, skladateljev ...</i>	51
	<i>11.1.2 Teorijo bolj razumemo, ko se je naučimo uporabljati v praksi</i>	52
11.2	KAKO NAVDIHUJEMO IN SE NAVDIHNEMO ZA ISKANJE LASTNE INTERPRETACIJE SKLADB ?	57
	<i>11.2.1 Več gibanja in petja pri poučevanju najmlajših</i>	57
	<i>11.2.2 Pri poučevanju najmlajših vključimo Orffova ali druga glasbila</i>	60
11.3	KAKO SO UČILI UČITELJI V ČASU, KO NOTE ŠE NISO OBSTAJALE?	61
11.4	OPIS »SLUŠNE« UPORABE NOT PRI VADBI SKLADB	62
12	UČINKOVITA SLUŠNA VADBA SKLADB	62
12.1	UČINKI UČINKOVITE SLUŠNE VADBE	63
12.2	NAPOTKI K VADBI	63
12.3	VAJA ZA IZBOLJŠANJE TELESNE DRŽE IN DRŽE INSTRUMENTA	66
13	O POSTOPKU VADBE ENOGLASNIH SKLADB ZA ZAČETNIKE	67
13.1	POSTOPEK VADBE ENOGLASNIH SKLADB ZA ZAČETNIKE PRI POUKU	67
13.2	POENOSTAVLJENA SHEMA VADBE ZA NASTOP	70
13.3	POSTOPEK VADBE SKLADB ZA UČENCE Z VEČ TEHNIČNEGA PREDZNANJA	71

13.4	NESLIŠNA VADBA INSTRUMENTA	73
13.5	IMPROVIZORIČEN NASTOP	73
13.6	PRIPPRAVA NA NASTOP PRI KATEREM POJEMO IN IGRAMO MELODIJO ALI SE SPREMLJAMO Z AKORDI	74
13.7	GLAS IN ZVOK NAJ NAPOLNITA DVORANO	75
14	SODELOVANJE STARŠEV PRI POUKU	76
15	POTEK UČNE URE ALI VADBE INSTRUMENTA IN SNEMANJE	77
16	OVIRANJE RAZVOJA USTVARJALNOSTI	79
17	RECENZIJI	81
18	LITERATURA IN VIRI	83
19	SKLADBE MLADIH USTVARJALCEV	84

VAJE

Vaja 1: Spoznavanje zvena in lege intervalov na ubiralki	14
Vaja 2: Spoznavanje zvena trozvokov v A-dur lestvici	15
Vaja 3: Spoznavanje zvena in položajev durovega in molovega akorda na kitarski ubiralki	16
Vaja 4: Kako poiščemo akorde v ljudskih pesmicah?	16
Vaja 5: Spoznavanje zvena akordov kadence	34
Vaja 6: Ustvarjanje melodij, uglasbitev besedil z akordi kadence	35
Vaja 7: Ustvarjanje melodij s poljubno kombinacijo akordov v A-duru	40
Vaja 8: Poenostavljeni prijemi in akordična spremjava za ustvarjalce začetnike	40
Vaja 9: Kako si zapomnimo po vrsti imena lestvic z višaji?	56
Vaja 10: Kako si zapomnimo po vrsti imena višajev?	57

SLIKE

Slika 1: Barvne note C-dur lestvice	24
Slika 2: Snežak – trozvok ali četverozvok	30
Slika 3: Tabela z akordi - trozvoki v durovih lestvicah	30
Slika 4: Akordi v A-dur lestvici in prikaz prijemov na ubiralki	31
Slika 5: Kvintakordi v naravni a-mol lestvici in prikaz prijemov na ubiralki	31
Slika 6: Kvintakordi v harmonični a-mol lestvici in prikaz prijemov na ubiralki	31
Slika 7: Izmišljevanje stavkov, besedil zgodb, ki ustrezajo melodiji skladb, ki jih vadimo	37
Slika 8: Ritmi	38
Slika 9: Prijemi akordov v višjih legah	41
Slika 10: Sestavljanje in določevanje kvintakordov ustvarjenim melodijam – primer	45
Slika 11: Uporaba kapodastra	49
Slika 12: Položaj prstov (celih tonov in poltonov) v durovi lestvici	53
Slika 13: Položaj prstov v naravni molovi lestvici	53
Slika 14: Kako slušno utrdimo durov sekstakord?	55
Slika 15: Kako slušno utrdimo molov sekstakord?	56
Slika 16: Z izmišljevanjem zgodb ustvarimo zanimanje za vadenje monotonih tehničnih vaj	59
Slika 17: Priporočena drža telesa	66
Slika 18: Poenostavljenha shema vadbe za nastop	70
Slika 19: Prijemi akordov	80

»Za stvaritev nove družbe mora biti vsakdo izmed nas resnični učitelj, kar pomeni, da moramo biti oboje, učenec in profesor; sami sebe moramo vzgojiti in izobraziti.

Če obstajata ljubezen in svoboda v srcih samih učiteljev, bodo do vsakega učenca pristopili z mislijo na njegove potrebe in težave; in potem ne bodo zgolj avtomati, ki delujejo po metodah in formulah, pač pa bodo spontana človeška bitja, vedno budna in pazljiva.«

(J. Krishnamurti: Vzgoja in izobraževanje in pomen življenja)

1 UVOD

Ker bi poučevanje instrumenta lahko poimenovali tudi "kreativno svetovanje", sem priročnik poimenovala Viva creativa – Živila ustvarjalnost.

V priročniku sem predstavila predloge, načine za ustvarjanje, motiviranje otrok, načine za uspešno vadbo na nastopih, slušne vaje ..., z namenom, da bi sebi in drugim na zabaven, kreativen, slušni način približala vadbo instrumenta. Slednja na ta način postane dnevni vir navdiha, užitka in motivacije za razvijanje posluha, ustvarjalnosti, tehničnih sposobnosti, koncentracije in discipline ter se zaključi z uspešnimi nastopi.

Upam, da bodo predlogi služili kot odskočna deska k nadaljnemu raziskovanju novih načinov vadbe in poučevanja glasbe ter odkrivanju pomena iskrenih in enakovrednih odnosov med učencem in učiteljem.

2 O USTVARJALNOSTI

2.1 KAKO ODKRIJEMO IN RAZVIJAMO LASTNO GLASBENO USTVARJALNOST?

Ustvarjalnost se v nas prebudi, ko smo sproščeni, razigrani, sprejemajoči, neobremenjeni z rezultati. Odkrijemo jo, ko se prepustimo spontanemu petju, raziskovanju in poslušanju tonov na instrumentu in se s toni igramo – torej med dejavnostjo samo. Vsi smo lahko ustvarjalci! Potrebujemo le voljo za redno vadbo in zaupanje v razvoj lastnih sposobnosti.

Ko začnemo ustvarjati, se v nas prebuja želja, da razvijemo posluh in tehnične sposobnosti igranja instrumenta do te mere, da lahko tisto, kar slišimo v mislih, kar čutimo ali kar bi drugače zapeli, zaigramo in izrazimo na izbrani instrument.

Otroci imajo zelo radi svobodo, ki jo prinaša igranje ali petje po njihovo. Ustvarjanje jih razveseljuje, sprosti, pritegne k poslušanju, raziskovanju tonov na instrumentu in učenju teorije ter motivira za nadaljnjo vadbo.

Kot učitelji ali starši lahko ustvarimo idealne pogoje za razcvet talenta pri vsakem otroku. Najprej pa je potrebno verjeti v ustvarjalnost – talent vsakega! Učenci ne vedo, kakšne odlične sposobnosti imajo, toda z našim vztrajnim in neomajnim prepričanjem v njihove, mogoče še neodkrite talente ter spoštljivim – enakovrednim odnosom jih jih bo uspelo razviti, če bodo to žeeli.

2.2 DOBRE PLATI USTVARJANJA

- Ustvarjanje je odlično motivacijsko sredstvo pri poučevanju. Že pet do deset minut ustvarjanja (pevskega ali instrumentalnega) popestri pouk in predstavlja učencu nagrado – "slušno sprostitev" pred ali po naporni tehnični vadbi.
- Igranje po svoje – improviziranje daje občutek svobode, vadbi instrumenta daje pridih raziskovanja.
- Vzbuja željo po razvijanju posluha in pospešuje njegov razvoj.
- Spodbuja k spoznavanju – raziskovanju zmožnosti instrumenta ali glasu, k igranju s toni ...
- Vpliva na rast samozavesti in zaupanja v lastne sposobnosti, hkrati razveseljuje, sprošča, pomirja ...
- Osmisli pouk teorije, harmonije in spodbuja k učenju le-te.

Ali kot pravi J. Kovič: »*Če zbudimo v otroku željo, da bi sam pisal preproste skladbe, se bo potrebne teorije naučil hitro in z veseljem, ker bo vedel, da mu bo to znanje pomagalo pri pisanju zmeraj lepših in zahtevnejših skladb. Obenem mu s tem vzbujamo pravi odnos do teorije, ki ne sme biti sama sebi namen, ampak jo je treba nekako osmisiliti.*«

- »*Ko otrok ustvarjalno izraža svoj odnos do okolja, se s tem sprošča raznih napetosti.*« (M. Voglar)

- »Z izmišljarijami otrok izraža svoja čustva. Ob ustvarjalnem petju otrok lahko doživi čustvo ugodja.« (M. Voglar)
- »Otrokovo ustvarjalno petje je lahko pomembno sredstvo za poglabljanje medsebojnih odnosov, seveda le v primeru, če poslušavci sprejemajo otrokove izmišljarije kot dragocene darove.« (M. Voglar)

Da bo pevsko in instrumentalno ustvarjanje ohranilo vse dobre plati, se je potrebno izogniti ocenjevanju, primerjanju, popravljanju ustvarjenega. Za to lahko poskrbimo učitelji in starši s spoštljivim odnosom do otrokovih izdelkov. Tako bo ustvarjanje postala in ostala dejavnost, ki bo zmeraj prinašala veselje in sprostitev!

2.3 SPODBUJANJE OTROK H GLASBENEMU USTVARJANJU

Oroke lahko že v samem začetku spoznavanja instrumenta, npr. pri igranju praznih strun, navdušimo za ustvarjanje besedil, melodij, ritmičnih vzorcev, ki ustrezajo besedam v stavku. Zelo dobro je uporabiti ustvarjanje "izmišljarij", tudi kadar opazimo, da otrok med vadbo potrebuje sproščajoč premor.

S postopki (kako lahko spodbujamo glasbeno ustvarjalnost str. 22) seznanimo starše in jim razložimo dobre plati ustvarjanja. Razložimo, da oroke k ustvarjanju spodbujamo, vendar v procesu ustvarjanja sodelujemo le, kadar otrok izrazi željo (pri zapisovanju not, iskanju primerne rimane besede ...), drugače pa se v ustvarjalni proces ne vpletamo, saj želimo da otrok razvije zaupanje v lastne sposobnosti.

Jurij Kovič v Amadeusovem abecedniku svetuje, da že najmlajše učimo skladanja ter jih naučimo tudi drugačnega – njim bolj razumljivega načina zapisovanja melodij (s krogci, znaki ...). Pravi: *»Kot spodbujamo oroke, da že zgodaj začnejo risati, tako bi glasbeno nadarjene oroke lahko spodbujali, naj že zgodaj začnejo pisati preproste skladbe. Slikar se ne začne učiti slikanja šele na akademiji. V nasprotju s tem je učenje skladanja postavljeno čisto na konec glasbenega študija. Mozartove glasbe nikoli ne bi bilo, če bi si drznili napisati prvo samostojno noto šele pri dvajsetih letih, do tedaj pa bi reševal predpisane naloge, četudi še tako skrbno domišljene.«*

Pri skladanju si lahko pomagamo s predlaganimi Kovičevimi načeli o ustvarjalnosti v glasbi. Eno izmed njih »**OD LAŽJEGA K TEŽJEMU**« pravi: »Začni s pisanjem lažjih, krajsih skladb in postopno prehajaj k daljšim in težjim glasbenim oblikam.«

2.4 SPODBUJANJE OTROK K NASTOPANJU LASTNIH USTVARJENIH SKLADB

Mira Voglar svetuje, da učitelji in starši otroka spodbujamo k igranju lastnih "izmišljarij" – ustvarjenih skladbic, saj na ta način podpiramo razvoj otrokove ustvarjalnosti, samozavesti ... O tem pravi: »*Slabo je, če otrok nastopa le z naučenimi pesmimi, nikoli pa z izmišljijami, z igranjem skladb na svoje male instrumente, ki jih je sam izdelal, ali s svojimi plesi. To so ustvarjalne dejavnosti, za katere otrok potrebuje potrditev odraslih, da so jim ljube.*

Prav bi bilo, da bi na družinskih prazničnih koncertih tudi starši nastopili z izmišljarijo,

zaigrali na instrument, ki smo ga sami izdelali ali izumili, ali na "pravi" instrument in nastopili skupaj z otrokom v družinskom orkestru. Na naš nastop bomo povabili tudi babico, dedka in še koga, ki ima rad glasbo ali pa jih bomo obiskali in tam zaigrali.«

Kadar otrok ustvari skladbico – melodijo, ki bi jo težko zaigral oziroma bi bila zanj tehnično prezahtevna, jo zapišemo v note ali posnamemo. Ob poslušanju posnetka ploskamo in pojemo tone melodije, besedilo ... Tako se skladbo naučimo po posluhu na pamet.

Na nastopu lahko učenec svojo uglasbeno pesem, skladbo (če je morda zanj tehnično še prezahtevna) le zapoje ali pa spremi s poljubnim ritmičnim instrumentom ali njegovim zmožnostim prilagojeno akordično spremljavo. Da bo zabava še večja, k uru povabimo tudi učenčeve starše, sestre, brate, ki lahko na nastopu otroka spremljajo na različna ritmična ali druga glasbila. Ko otrok pri igranju instrumenta tehnično napreduje, ga spet spomnimo na ustvarjeno skladbico, ki se jo lahko nato nauči še zaigrati.

Otroka lahko pri ustvarjanju podpremo tudi z rednim snemanjem njegovih ustvarjenih skladb. Ob zaključku šolskega leta na zgoščenko posnamemo vsak tak nastop in jo podarimo otroku za nagrado in spodbudo za nadaljnjo ustvarjalno delo.

2.5 KAJ USTVARJALCI POTREBUJEMO?

1. željo po raziskovanju tonov na instrumentu in razvijanju posluha
2. poslušna in potrpežljiva ušesa
3. svoj glas ali uglašen instrument
4. navdih – ustvarjalno vzdušje
5. digitalni diktafon ali poljubno snemalno napravo
6. izmišljeno lastno notno pisavo ali znanje zapisovanja not v notno črtovje
7. vztrajnost in voljo za redno vadbo
8. notni zvezek in svinčnik za zapisovanje idej

Za glasbeno ustvarjanje ne potrebujemo znanja o zapisovanju not. Če želimo ustvarjeno ohraniti, še kdaj zaigrati in to omogočiti tudi drugim, si lahko izmislimo lastno notno pisavo (str. 23). Kasneje se še vedno lahko naučimo poimenovati in zapisovati tone v notno črtovje (znanje o zapisovanju not). Da ustvarjenega ne pozabimo prehitro, slednje čim prej posnamemo s snemalno napravo (npr. z diktafonom).

Oroke k ustvarjanju spodbujamo učitelji in starši s svojim vzgledom. Večkrat lahko sami kaj zapojemo po svoje (med kuhanjem, sajenjem rož, pospravljanjem ...) in jim tako pokažemo, kako lahko in zabavno je ustvarjati (Igra 1 str. 22). Na ta način brez vsiljevanja v otrocih vzbudimo željo po ustvarjanju.

Z raziskovanjem in poslušanjem tonov na izbranem instrumentu razvijamo posluh in hkrati že ustvarjamo melodije. Vaje za razvijanje posluha (str. 11) je najbolje početi v dvoje, zato pokličimo na pomoč starše, prijatelje – poslušna ušesa. Ustvarjamo lahko s pomočjo instrumenta ali svojega glasu.

Če želimo ustvarjene melodije razvijati in jih zaigrati na poljuben instrument, je potrebno usvojiti tehniko igranja instrumenta, za kar je potrebna redna in vztrajna vadba (prav tako je priporočljivo redno vaditi tudi vaje za razvijanje posluha).

Za ustvarjanje nas lahko navdihne obisk galerije, risanje, ples, branje pesmi in zgodb, poslušanje priljubljene glasbe, igranje priljubljene skladbe, sprehod v naravi, šport, ogled filma idr. Vse naštete aktivnosti nas lahko sprostijo, razvedrijo, pomirijo ali vznemirijo ter pripomorejo k ustvarjanju ustvarjalnega vzdušja.

2.6 KAKO USTVARIMO USTVARJALNO VZDUŠJE?

Z različnimi "ogrevalnimi" aktivnostmi – igrami, ki jih lahko izvajamo individualno ali skupinsko.

Namen ogrevalnih ustvarjalnih vaj oziroma aktivnosti je ustvariti sproščeno ustvarjalno vzdušje, ki v nas vzbudi navdih:

1. Pojemo priljubljene popevke, skladbe. Ko smo dobro pevsko ogreti, ob poslušanju popevke zapojemo po svoje – lahko v izmišljenem jeziku, s poljubno izbranimi zlogi dodamo nove glasove, oponašamo izmišljene instrumente ali ustvarimo poljubno ritmično spremljavo.

2. Ob poslušanju priljubljene glasbe igramo na poljubne instrumente, plešemo ...

3. Opazujemo sliko, ki nam je všeč. Ob gledanju slike in doživljanju občutka zapojemo ali zaigramo po svoje – kar čutimo. V mislih si naslikamo prizor iz narave, ki nam je bil zelo všeč. Poskusimo začutiti ta ali kakšen drug prijeten dogodek, prizor z vsemi čutili, kot da ga pravkar doživljamo ...

4. Rišemo, slikamo in zraven pojemo, mrmramo po želji.

5. Izmislimo si zgodbico in izberimo določen predmet, žival, osebo, ki jo posnemamo z gibi (njegove lastnosti, občutke ...). Med posnemanjem živali si izmišljujemo melodijo.

6. Opazujemo plese različnih narodov (plemen) in zraven zaplešemo. Ob plesu si izmislimo melodije, pojemo kar želimo s poljubnimi zlogi ali v izmišljenem jeziku, igramo na poljubne instrumente ...

7. V dvojicah si izmišljujemo melodije. Da učenca spodbudimo k ustvarjanju, lahko najprej ustvarjamo v dvojicah. Učitelj v izmišljenem jeziku (npr. va-ka-la, se-če-ka-ma-na-su-le-ja) zapoje, kar želi, učenec odpoje, nato spet zapoje učitelj ... Lahko si izmislita različne vloge (živali, pravljične osebe ...). Primer: vlogi učitelj – mačka, učenec – mačka. Nato se pogovarjata – pojeta v izmišljenem jeziku mačk, živali, vesoljskih bitij ...

3 VAJE ZA RAZVIJANJE POSLUHA

Naslednje vaje naj postanejo sproščene ustvarjalne igre, ki spodbujajo k razvijanju posluha, ustvarjalnosti. Med seboj jih poljubno mešajmo in prilagajajmo znanju in željam otrok. Priporočljivo je tudi, da pri pouku sodelujejo starši. Spoznajmo jih z vajami, ki so namenjene razvijanju posluha in ki bodo njim in otrokom omogočile hitrejši slušni napredek.

Večina staršev ne ve, da lahko posluh razvijemo z različnimi vajami. Tako prehitro sklepajo, da njihov otrok nima posluha. Znanstvene raziskave pravijo, da se brez le-tega ne bi mogli naučiti govoriti. Prav tako se nam morajo, da bi lahko čisto peli, razviti tudi glasotvorni organi. Do razvoja le-teh pridemo z vztrajno vajo – petjem. Zato otroke spodbujajmo k petju, pa četudi opazimo, da določenih tonov ne morejo čisto zapeti. Bodimo vztrajni in potrpežljivi. Z redno igrivo in sproščeno vadbo bodo otroci vedno bolje slišali in peli.

3.1 UGLAŠEVANJE INSTRUMENTA

3.1.1 Uглаševanje instrumenta (kitare) je osnovna vaja za razvijanje posluha.

Najprej se naučimo zapeti prazne kitarske strune kot pesmico.

Učencem je veliko lažje uglasiti kitaro, če se naučijo zapeti prazne kitarske strune **kot pesmico**. Izmislimo si besede. Vsaka prva črka besede se začne z imenom tona. Tako si lažje zapomnimo imena tonov, hkrati pa tudi njihov zven. Npr.: tone praznih strun zapojemo kot pesmico (**Eva – e2, Hana – h1, Gojita – g1, Dinge – d1, Antilope – a, Emuje – e**). Lahko si v uvodu izmislimo zgodbico o prijateljicah Evi in Hani, ki živita v Avstraliji in na svoji farmi gojita njune najljubše živali. Učenci pa zgodbo nato narišejo. Tone nato zaigramo in pojemo stavek: Eva, Hana gojita dinge, antilope, emuje ... Nižje tone: d1, a, e zapojemo oktavo višje (d2, a1, e1). Nato zapojemo le tone: e2, h1, g1, d1, a, e.

Ko pesmico redno pojemo celo šolsko leto, si zvenenje tonov zelo dobro zapomnimo, kar nam zelo pomaga tudi pri uглаševanju instrumenta.

Pred vsako vadbo ali nastopom zaigramo prazne strune in tako hitro preverimo, ali je naš instrument uglasen.

3.1.2 Uглаševanje instrumenta z glasbenimi vilicami

Že od začetka poučevanja učence in starše učimo uглаševanja instrumenta z glasbenimi vilicami, ker je to najboljša vaja za razvijanje posluha, hkrati pa nas uči samostojnosti – neodvisnosti od raznih elektronskih uглаševalcev.

Občasno uporabo uглаševalca svetujem le najmlajšim učencem (kadar menjajo strune, pred

nastopi v šolah, kjer učitelj ni prisoten) ali začetnikom, vendar šele po uglaševanju z glasbenimi vilicami, ker lahko tako sami preverijo, ali so kitaro dobro uglasili tudi brez pomoči učitelja. Postopek uglaševanja je opisan v knjigi T. Šegule: Začetnica za kitaro.

3.1.3 Vadba uglaševanja z uglaševalcem za začetnike

Kot sem že omenila, se z uporabo uglaševalca naše uho poleni, zato svetujem, da uglaševalec uporabljam na naslednji način:

Najprej zapojemo ton e2 in po svoje uglasimo prvo struno. Slednjo nato preverimo z uglaševalcem in jo uglasimo, če je potrebno. Nadalje po poslunu primerjamo prvo in drugo struno ali zapojemo, kako naj bi le-ta zvenela – tako po svoje uglasimo drugo struno (h1). Šele ko predvidevamo, da smo jo uglasili, ton preverimo z uglaševalcem, nato pa nadaljujemo z naslednjo struno. Vajo redno ponavljamo, in kmalu bomo slišali vse bolj natančno.

3.1.4 Naučimo se zapeti ton e2 (prve strune) brez glasbenih vilic in pomoči uglaševalcev.

Naslednjo vajo priporoča David Lucas Burge.

Pred vsako vadbo ali kadarkoli gremo mimo uglašene kitare poskusimo po poslunu zapeti ton e2 in ga nato še zaigrajmo – tako se preverimo. Nato poskusimo zapeti še ton glasbenih vilic a2. S slednjimi nato preverimo, ali smo ton pravilno zapeli, in uglasimo kitaro. Ne obremenujemo se, če ne zadenemo zmeraj pravega tona. Poiscišimo tistega, ki smo ga zapeli in nato sproščeno poslušajmo e2.

Dobro je, da vajo ponavljamo pred vsako vadbo (ali kadarkoli gremo mimo uglašene kitare), dokler brez težav ne zapojemo tona e2.

Na ta način vadimo absolutni posluh. Na podoben način se lahko "naučimo slišati" in zapeti tudi ostale tone.

Če s pomočjo e2 težko zadenemo ton a2 (razdaljo med tonoma imenujemo čista kvarta), si lahko pomagamo s skladbo, ki se začne s temo dvema tonoma. S to vajo vadimo relativni posluh. Skladbo se naučimo na pamet in jo poskusimo zapeti pred uglaševanjem ali pa si vsakič izmislimo novo.

3.2 VAJE ZA RAZVIJANJE POSLUHA (INDIVIDUALNO, Z UČITELJEM, STARŠI)

Posamične vaje so namenjene kitaristom, nekatere pa lahko uporabijo tudi drugi instrumentalisti. Lahko jih vadimo sami ali jih posnamemo na diktafon. Največji učinek vaj bomo dosegli z redno sproščeno dnevno pet- do desetminutno vadbo. Med vajami se ne naprezamo, "da bi čim prej in čim bolj natančno slišali". Največji učinek vaj bomo dosegli s sproščenim poslušanjem – pustimo, da "toni sami pridejo do nas".

3.2.1 Igre "PRISLUHNIMO" za otroke in starše

a) ISKANJE IN POSLUŠANJE PRAZNIH STRUN

Eden od staršev igra mešano prazne strune – otrok ugiba, katere so, in jih zapoje ter poimenuje (najprej igra posamične strune, nato dve, tri … hkrati).

Za nekatere otroke bodo slušne vaje bolj učinkovite, če bodo poslušali z zaprtimi očmi. Po vsakem zaigranem tonu se ustavimo in ton zapojemo na zlog la. Otrok zapoje ton, ki ga je slišal. Nato ugotovi, katera struna je podobno zazvenela. Isti ton večkrat ponovimo (zaigramo in zapojemo), da ga otrok čim čisteje zapoje. Nižje tone zapojemo oktavo višje, da jih bo lažje zapel.

Otrokov morebiten sram pred petjem premagamo s tem, da vsakič najprej mi zapojemo, nato on ponovi. Zapete tone lahko posnamemo tudi na kaseto ali zgoščenko, ki jo otrok posluša doma pred vadbo.

Vajo redno ponavljajmo, še posebej pa bodimo vztrajni pri učencih, ki imajo intonančne težave. Nekateri učenci potrebujejo malo več časa za razvoj glasotvornega aparata ter posluha, kar razložimo tudi staršem. Povemo, da je zelo dobro, da otroka k petju spodbujajo, tudi če ne zadene vseh tonov ("poje favš"). Kmalu jih bo z vadbo zapel vedno čisteje.

- a) Eden od staršev igra posamezne tone, otrok pa mora ugotoviti, na kateri struni ležijo. Če imata vsak svojo kitaro, lahko otrok zaigrane tone tudi poišče.
- b) ISKANJE TONOV DRUGIH INSTRUMENTOV
Eden od staršev na kitaro ali kateri drug instrument (sintetizator, metalofon ...) igra tone, ki jih otrok že pozna (*pred vajo uglasimo kitaro po izbranem instrumentu*). Otrok najprej poskuša ugotoviti, na kateri struni se ton nahaja. Na začetku še ni tako pomembno, ali ga zna tudi poimenovati. Ko pa se učenčeve poslušanje izboljša, lahko tone poišče na ubiralki in jih poimenuje. Tako se uči poslušati tonske barve ostalih instrumentov.

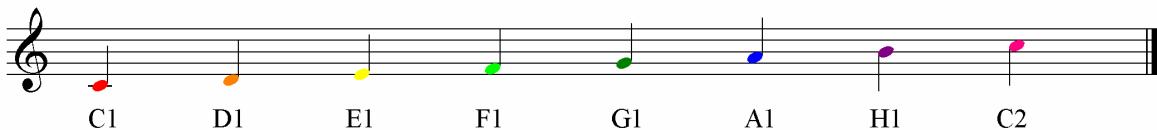
3.2.2 Iskanje poljubno zapetih tonov na ubiralki

Zapojmo katerikoli ton (v našem glasovnem obsegu) in ga poiščimo na ubiralki – instrumentu. Med iskanjem tona je pomembno, da ton vsakič pred iskanjem zapojemo, da ga ne pozabimo, in šele nato iščemo njegovo lego na ubiralki. Pri naslednjem poskusu ton spet zapojemo in hkrati ne igramo drugih tonov na ubiralki. Nato ga spet poskusimo poiskati. Na ta način bomo lahko ohranili točno višino začetnega tona. Nato spet zapojemo-iščemo, zapojemo-iščemo …

3.2.3 Poslušanje in poimenovanje tonov v višjih legah

Zaigramo katerikoli ton v višjih legah, ki ga ne poznamo. Ton poslušamo, zapojemo, nato poskušamo uganiti njegovo ime. Ali smo uganili, preverimo tako, da ga poiščemo v nižji legi. Na ta način raziskujemo tone na kitari in se jih učimo poimenovati. Igranje v višjih legah nam tako postane vse bolj domače.

3.2.4 Petje in iskanje tonov lestvice

1. način: Zaigramo in zapojemo prvi ton lestvice. Nato najprej zapojemo drugi ton, ga zaigramo in preverimo, če smo prav zapeli. Isto nadaljujemo še z ostalimi toni.

Pri teoretičnem določevanju lestvičnih tonov si lahko pomagamo s prsti na rokah (slika 12, stran 53), ki pomaga pri zapomnjenju poltonov in celih tonov v lestvicaх. Razpremo 8 prstov (8 lestvičnih tonov). Kjer so celi toni, prste razpremo, kjer so poltoni, jih stisnemo skupaj.

2. način: Učitelj poimenuje lestvico. Učenec poišče njene predzname, izgovori tone in jo nato poskusi zapeti. Prvi ton lestvice zaigra na instrument, ostale zapoje. Šele nato lestvico zaigra in preveri, če jo je prav zapel.

3. način: Učitelj zapoje ali zaigra poljubno lestvico. Učenec jo ponovi – zapoje in poskusi zaigrati po posluhu. Nato ji določi ime.

3.2.5 Iskanje in določevanje intervalov

Učenec zaigra poljuben ton. Nato ta ton zapoje in si izmisli – zapoje še drugega, ki ga poišče po posluhu, in nadaljuje. Vedno zaigra isti ton – ton, ki si ga je izbral na začetku, nato zapoje drugega in ga poišče. Tako razvija posluh za zven intervalov in se uči njihovih prijemov na ubiralki. Ko učenec petje intervalov že dobro obvlada in po posluhu hitro poišče tone, mu razložimo imena intervalov. Kasneje to vajo ponavlja tako, da določi, kateri interval bo zapel, in ga nato še zaigra. **Tako preveri, ali je prav zapel, hkrati pa se nauči s pomočjo lastnega instrumenta vaditi teoretično snov.**

Pri spoznavanju intervalov si lahko pomaga z naslednjo vajo, ki v obliki pesmice učence uči o sestavi in imenih intervalov:

Interval predstavlja razdaljo med dvema tonoma. Imena intervalov so: prima, sekunda, terca, kvarta, kvinta, seksta, septima in oktava. Intervali so označeni s črkami in številko. Npr. čista prima (Č1), prsti leve roke pa s številkami: 1, 2, 3, 4. Vsaka prečka na ubiralki predstavlja en polton. V vaji so predstavljeni najbolj pogosto uporabljeni intervali.

VAJA

1. Naučimo se zaigrati in kot pesmico zapeti naslednjo vajo (C, C: či-sta pri-ma, C, Des: ma-la sekun-da ...). Najprej igramo in pojemo počasi, nato vedno hitreje. Bodimo pozorni, s katerim prstnim redom zaigramo določen interval (npr. malo terco zaigramo na isti struni vedno s prvim in četrtem prstom, malo sekundo pa s prvim in drugim prstom.)
 2. Ko smo se naučili vajo zapeti kot pesmico, zaigramo le vsak prvi c v taktu, drugi ton pa zapojemo. Nato zaigramo oba tona, da preverimo, ali smo interval pravilno zapeli.

Zapojemo: C C či - sta pri - ma C Des ma - la sekun - da

ČISTA PRIMA (Č1)
(ponovitev istega tona)

MALA SEKUNDA (M2)
(meri en polton)

C D veli - ka sekun - da C Es ma - la ter - ca

VELIKA SEKUNDA (V2)
(meri 1 ton ali dva poltona)

MALA TERCA (M3)
(meri 1 ton in pol)

C E veli - ka ter - ca C F či - sta kvar - ta

VELIKA TERCA (V3)
(meri 2 tona ali 4 poltöne)

ČISTA KVARTA (Č4)
(meri 2 tona in pol ali 5 poltonov)

C G či - sta kvin - ta C As ma - la sek - sta

ČISTA KVINTA (Č5)
(meri 3 tone in pol ali 7 poltonov)

MALA SEKSTA (M6)
(meri 4 cele tone ali 8 poltonov)

V. lega C A veli - ka sek - sta C B ma - la septi - ma

VELIKA SEKSTA (V6)
(meri 4 tone in pol ali 9 poltonov)

MALA SEPTIMA (M7)
(meri 5 tonov ali 10 poltonov)

V. lega C H veli - ka septi - ma C C

VELIKA SEPTIMA (V6)
(meri 5 tonov in pol ali 11 poltonov)

ČISTA OKTAVA (Č8)
(meri 6 tonov ali 12 poltonov)

Vaja 1: Spoznavanje zvena in lege intervalov na ubiralki

3.2.6 Analiza in ugotavljanje akordov

1. Pri igranju skladbic analiziramo akorde in učenca tako spoznamo s harmonsko zgradbo skladb, kar mu bo kasneje pomagalo pri harmoniziranju lastnih ali drugih ustvarjenih skladb.

Pri spoznavanju zvena, sestave akordov pomaga preprosta vaja. Učenec se nauči zaigrati razloženo in skupaj akorde na vsakem tonu določene lestvice, nato te tone še zapoje. Tako spozna zven, sestavo, prijeme akordov in utrjuje branje not na ubiralki.

- Vaje:
- zaigramo in poslušamo tone posameznega akorda
 - zaigramo in pojemo tone posameznega akorda, ponovimo na pamet
 - zaigramo prvi ton akorda, ostale tone zapojemo in nato zaigramo - preverimo, če smo prav zapeli

A-dur lestvica

The musical notation shows the A-dur scale (A, Cis, E, Cis, A) in 4/4 time with a key signature of two sharps. Fingerings (1, 2, 3, 4) are indicated above the notes. The notes are grouped into chords:

- ③ A-dur (a, cis e, cis, a) sestavimo na I. stopnji oz. na tonu a - prvem tonu lestvice
- h-mol (h, d, fis, d, h) sestavimo na II. stopnji
- cis-mol (cis, e, gis, e, cis) III. stopnja
- D-dur (d, fis, a, fis, d) IV. stopnja
- E-dur (e, gis h, gis, e) V. stopnja
- fis-mol (fis, a, cis, a, fis) VI. stopnja
- gis (zmanjšan: gis, h, d, h, gis) VII. stopnja
- A-dur (a, cis e, cis, a) VIII. stopnja

Vaja 2: Spoznavanje zvena trozvokov v A-dur lestvici

Pri teoretični razlagi sestave akordov lahko učencem pomagamo s primerjavo s tako imenovanimi snežaki (str. 30).

2. Učitelj zaigra poljuben akord iz učenčevih skladb ali kadenc. Učenec zapoje njegove tone, jih poišče na ubiralki in akord poimenuje. Če ima učenec težave pri določevanju akorda, mu predlagamo, da se osredotoči na poslušanje basa ali pa naj najprej osvoji spodaj opisano vajo za zapomnitev prijema in zvena durovega in molovega trozvoka. Nato pa si za slušno utrditev akorda učenec izmisli skladbo, ki se začne s toni izbranega akorda.

Ustvarimo skladbo ali uglasbimo pesem ali besedilo, ki se začne z akordom, ki bi si ga radi slušno zapomnili. Ustvarjeno skladbo se naučimo na pamet in jo večkrat ponavljamo. Tako si na zabaven način zapomnimo zven in položaj akorda A-dura ali kateregakoli drugega akorda, ki bi se ga radi naučili.

NAŠA MICIKA (Skladba se začne z A-dur akordom.)

NA-ŠA MI-CI - KA, RA-DA SE I-GRA. V ŠO-LO HO- DI ŽE, MAR-SI - KAJ ŽE VE!

ZIMA (Skladba o zimi se začne z a-mol akordom.)

ZI - MA JE PRI - ŠLA. PRI - NE SLA JE SNEG IN LED. VE-TER MR - ZLI

SPET. ZA - PI - HAL BO MO - ČNO.

U (tulimo)

(zapihamo...)

Vaja 3: Spoznavanje zvena in položajev durovega in molovega akorda na kitarski ubiralki

3.2.7 Iskanje akordov ljudskih pesmi

Za pridobitev občutka različnih stopenj v lestvici (najprej seveda glavnih: prve – tonike, četrte – subdominante in pete – dominante) je dobro, da učenec poskuša po posluhu poiskati akorde kakšne preproste ljudske pesmi, popevke, ki mu je všeč, ali skladbe, ki jo trenutno vadi. Če mu ne gre, mu razložimo teoretično iskanje akordov s pomočjo snežakov.

Za iskanje akordov v ljudskih pesmih se moramo naučiti le nekaj osnovnih akordov v lestvicah. To so običajno akordi glavnih stopenj (I., IV., in V.), ki sestavljajo kadenco. V tabeli (stran 30) so ti akordi označeni z rdečo barvo. Za iskanje akordov v popevkah pa moramo znanje akordičnih prijemov malo bolj razširiti. Čim večkrat ko poskusimo poiskati akorde naših priljubljenih napevov, tem hitreje bomo lahko hitro poiskali prave akorde.

Npr. zapojemo ali slišimo začetek melodije ljudske pesmi Čuk se je oženil.

Po posluhu poiščimo, na katerem tonu se je pesem začela. Ugotovimo, da na c-ju. Postavimo tri možne snežake - trozvoke, ki vsebujejo ton c. To so: C-E-G (ti toni sestavljajo C-dur akord), A-C-E (a-mol) in F-A-C (F-dur).

(c2 - ritka, e2 - trebušček, g2 - glava snežaka)

(a1 - ritka, c2 - trebušček, e2 - glava snežaka)

(f1-ritka, a1-trebušček, c2-glava snežaka)

Nato pojemo zgornji napev in preizkusimo, kateri od teh treh akordov - snežakov, bo ustrezal melodiji. Ugotovimo, da je to C-dur akord. Predvidevamo, da je skladba napisana v C-dur lestvici. Ljudskim pesmim ponavadi najbolj ustrezajo osnovni akordi kadence. Naučimo se osnovne akorde C-dur kadence: C, F, G7, C.

Vaja: Ob petju melodije poiščemo, kateri osnovni akordi v C-dur lestvici (C, F, G7) ji ustrezajo.

Vaja 4: Kako poiščemo akorde v ljudskih pesmicah?

3.2.8 Iskanje tonov znanih melodij

Izberemo posnetek priljubljene skladbe. Po poslusu iščemo tone melodije in akorde. Kadar imamo večkratno možnost poslušanja, priporočam, da se po poslusu naučimo najprej poiskati melodijo, nato pa poiskati akorde, ki tej melodiji ustrezano (glej str. 45).

3.2.9 Iskanje ustvarjenih melodij

Glasbeno ustvarjanje – izmišljevanje melodij s pomočjo petja, je ena izmed najbolj motivirajočih vaj za razvijanje posluha.

Na katerikoli zlog ali zlog la zapojemo izmišljeno melodijo, ki nam trenutno ustreza, in note poiščemo na ubiralki. Ko znamo zaigrati melodijo, zraven zapojemo tone. Tako hkrati poleg posluha utrjujemo tudi branje not.

3.2.10 Vaja v dvoglasju

Učitelj zaigra dvoglasno skladbo, ki se jo je učenec že naučil na pamet. Učenec igra in hkrati poje basovsko linijo oziroma drugi glas. Nato učitelj zaigra le melodijo skladbe, učenec pa ga spremišča na pamet z basovskimi toni ali z akordi, ki jih išče po poslusu.

3.2.11 Poslušanje posnetih skladb, serij tonov, intervalov, akordov

Pri pouku na diktafon posnamemo naučene skladbe ali serije tonov, intervalov z vsaj petsekundnimi presledki. Učenec jih doma posluša in tone išče po poslusu. Priporočamo mu, da večkrat posluša stare posnetke in jih ponovno zaigra po poslusu. Če je posnet le melodija, naj ob poslušanju le-te poskuša improvizirati basovsko linijo oziroma poiskati basovske tone, ki bi tej melodiji ustreznali.

Najboljša vaja za razvijanje posluha je preprosta improvizacija. Na instrument igramo poljubne tone, jih poslušamo, med seboj mešamo in raziskujemo, kateri po naše "pašejo" skupaj. Za začetek npr. prvi teden vzamemo tri, pet tonov in se z njimi igramo. Čez čas se bo zgodilo, da bomo slišali ton vnaprej, tik preden ga bomo zaigrali. Ko slišimo vse tri tone ali vseh pet, dodajamo nove tone in se z njimi igramo.

Več vaj za razvijanje absolutnega in relativnega posluha lahko najdete tudi na spletni strani pianista, dirigenta in skladatelja Davida Lucasa Burgea (Absolute Pitch Training). Burge je s svojimi vajami priporočil, da je veliko glasbenikov po svetu izboljšalo posluh in razvilo poleg relativnega tudi absolutni posluh, kar je dolgo časa veljalo za nekaj nemogočega. Strinjam se z Burgeom, ki pravi, da redne vsakodnevne sproščene slušne vaje priporočajo k hitrejšemu razvoju absolutnega in relativnega posluha, kot le občasne vaje.

4 USTVARJALNE VAJE ZA RAZVIJANJE RITMIČNEGA POSLUHA

Pri zapisovanju ustvarjenega v note nam bodo pomagale naslednje vaje. Z njimi učencem pomagamo razviti ritmični posluh. Pri pouku uporabljamo glasno ali pojoče štetje, metronom, ploskanje, štetje z nogo ali pa izberemo katero od naslednjih vaj. Slednje po želji spreminjamamo, dodajamo kaj novega in seveda prilagajamo učenčevim zmožnostim.

Opomba: *V vajah lahko uporabimo taktiranje, ploskanje, štetje z nogo (učenec dviguje le nožne prste, s čimer preprečimo moteče glasno topotanje pri nastopih), metronom, igranje na ritmična Orffova glasbila ...*

VAJA 1: Učenec na metronomu izbere poljubno hiter tempo, ki mu sledi s ploskanjem, bobnanjem, hojo po učilnici ipd. Ko mu uspe ritmično slediti metronomu, si ob ploskanju izmisli kakšno melodijo, zapoje znano pesem ali melodijo skladbe, ki jo vadi. (Če nimamo metronoma, lahko vadimo enakomerno ploskanje ob tiktakanju malo glasnejše ure.)

VAJA 2: Na ritmična Orffova glasbila ali lasten instrument zaigramo izmišljen ritmični vzorec. Npr.: Na pamet zaigramo lestvico s poljubnim ritmičnim vzorcem. Učenec vzorec ponovi na poljuben ritmični instrument ali ga zaigra po prazni kitarski struni, zaploska, zaigra lestvico ... Nato določi trajanje dob in zapiše ustvarjen ritmični vzorec v zvezek. Če ima pri določevanju notnih vrednosti težave, mu pomagamo s preprosto razlago trajanja dob. Notne vrednosti razložimo in nakažemo z udarci rok, npr. četrtrinka traja en udarec – eno dobo, osminka pol udarca – pol dobe. Nato vlogi zamenjamamo: učenec zaigra izmišljen vzorec in učitelj ponovi.

VAJA 3: Učenec zapoje priljubljen napev. Ob petju ploska ali tleska s prsti. Nato napev skrajša, zapoje le del melodije in določi trajanje dob.

VAJA 4: Učenec na različne ritmične načine izgovarja stavek svoje pesmi, besedilo, izštevanko ... Ob tem ploska, igra na ritmična Orffova glasbila in nato določi trajanje dob.

VAJA 5: Zaigramo frazo iz skladbe, ki jo učenec že pozna. Učenec melodijo ponovi – zapoje na zlog la in zraven ploska. Pri tem določi trajanje dob, težke in lahke dobe ter taktovski način. (Ko se učenec nauči zapeti frazo z upoštevanjem težkih, lahkih dob in trajanja le-teh, jo bo tudi bolje zaigral na svoj instrument, saj bo vedel, kako mora zveneti.)

5 POMEN PETJA

Poleg sprostitve in dobrega počutja, ki nam ga prinaša petje, nam petje pomaga tudi pri ustvarjalnem izražanju.

5.1 PREBUJANJE LASTNE USTVARJALNOSTI S PETJEM

Petje je za večino učencev najboljši način odkrivanja – prebujanja lastne glasbene ustvarjalnosti, in jih za slednjo najbolj navdihne. Prav tako nam petje pomaga pri iskanju interpretacije, določevanju – čutenju fraz ter tako posledično oplemeniti vadbo in muzikalno izvedbo skladb na nastopih.

Lastno ustvarjalnost lahko kadarkoli izrazimo z glasom. Zapojemo, kar želimo, kar v tistem trenutku čutimo. Lahko z ali brez akordične spremljave. Npr. ob poslušanju znane popevke zapojemo po svoje – dodamo nov glas. Ta način petja lahko poimenujemo pevska improvizacija. Preprosto in zabavno!

5.2 KAKO UČENCEM PRIBLIŽATI PETJE?

Največ se učenec nauči z vzgledom. Če bo nam med petjem nerodno, bo tudi njemu. Če pa bomo mi z veseljem in brez sramu prepevali (pa četudi kdaj "favš"), si izmišljevali nove melodije, bomo v otrocih vzbudili željo po petju in ustvarjanju.

Če petje postane del vsake ure – pa četudi na začetku pojemo le sami –, bo le-to kmalu prišlo v navado. Nekateri učenci bodo začeli peti že pri prvi uri, drugi pa mogoče šele čez pol leta. Torej otrokom, ki imajo pri petju težave ali jim je nerodno, čim večkrat kaj zapojmo. Tako postane petje sestavni del učne ure in sestavni del vadbe doma – brez dodatnega prigovarjanja.

Pozanimajmo se, katere pesmi učenci radi poslušajo, in jih povabimo, da pojeno z nami. Pri urah kitare skupaj z učenci prepevamo lestvice, fraze, zanimive akorde in kmalu jim bo petje postalo popolnoma domače.

5.3 POMEN PETJA PRI ISKANJU LASTNE INTERPRETACIJE SKLADB

Skladbo globlje začutimo – doživimo in poiščemo njeno interpretacijo, kadar se naučimo zapeti njeno melodijo. (Kasneje se naučimo zapeti tudi ostale glasove.)

Pri učenju skladb za nastope – učinkoviti vadbi (str. 70) je petje vseskozi prisotno. Z učencem skupaj pojemo in določamo fraze (vdihe), da se počasi navadi na iskanje lastne interpretacije skladb s petjem. Melodijo skladbe, ki jo učenec nastopa, se nauči zapeti po frazah na pamet (z izmišljenimi besedami z ali brez pomena, na zlog la ali s petjem tonov) z ali brez spremljave instrumenta.

Dobro je, da petju dodamo taktiranje ali pojoče štetje (pri mlajših: ploskanje, bobnanje idr.), ker tako obenem utrdijo in začutijo tudi ritem melodije.

Učencem razložimo, da ni tako pomembno, da pojeno intonančno čisto. Priporočljivo je sicer, da se trudimo peti čim bolj čisto, toda v našem primeru – **iskanju interpretacije**, je pomembnejše, da v tem uživamo, da poskušamo melodijo zapeti v označeni izraznostni oznaki (maestoso - veličastno ...) in se poskusimo vanjo čim bolj vživeti ter jo izpeti. Fraze pojmo na različne načine: iščimo, kje je višek – kateri ton za nas predstavlja vrh fraze, katere tone bi poudarili, katere bi podaljšali ali skrajšali. Vzemimo si čas: pojmo na različne načine, dokler nismo z zapetim – lastno interpretacijo popolnoma zadovoljni. Nato poskusimo, tako kot smo zapeli, tudi zaigrati.

Ob doživetem iskanju interpretacije, vživljanju v občutke, si lahko izmišljujemo zgodbe, ki po našem ustrezajo določeni melodiji (veseli snežak, osamljen medved, mogočen kralj ...). Hitro se bo zgodilo, da bomo kaj "zafušali", toda obenem našli kakšno zelo dobro idejo. Tako bomo na zabaven način prebudili lastno kreativnost pri iskanju interpretacije.

5.4 PRIKAZ POSTOPKA USTVARJANJA S PETJEM

Pred ustvarjanjem skupaj zapojemo kakšno priljubljeno pesem ali vadimo vaje za razvijanje posluha, pojemo lestvice itd. Tako poskrbimo za pevsko – ustvarjalno vzdušje. Nato učencu pokažemo – ga spomnimo, kako z lastnim glasom uglasbimo pesem ali ustvarimo skladbo. (Ponavadi učencem to ne predstavlja nič novega, saj si v zgodnjem otroštvu večina otrok izmišlja svoje napeve.)

Učenec predlaga naslov skladbe (predmeta, živali ...), o kateri bom zapela. Melodijo zapojem na različne načine v različnih ritmih, brez prejšnje priprave. Kmalu ugotovijo, da to res ni nič tako težkega in nemogočega, in radi poskusijo še sami. Ko jim petje preide v navado, pa poskušajo melodijo, ki so jo zapeli – ustvarili, po posluhu zaigrati še na instrument in zapisati v note. Tako razvijajo **svobodno improvizacijo**. Kar bi radi zapeli ali slišijo v mislih, zaigrajo oziroma pojeno z instrumentom.

6 USTVARJANJE SKLADB ZA STARŠE IN NAJMLAJŠE

Ustvarjanje melodij, ritmičnih motivov, spremljav je najmlajšim otrokom najlažje približati s petjem in preprostimi glasbili: ksilofonom, metalofonom, sintetizatorjem zvoka, klavirjem in Orffovimi glasbili. Začetki ustvarjanja so z naštetimi instrumenti najlažji, in zato večini otrok najbolj privlačni.

6.1 KAKO LAHKO STARŠI SPODBUJAJO RAZVOJ OTROKOVE USTVARJALNOSTI IN VESELJE DO IZVAJANJA GLASBE?

Oroci se največ naučijo s posnemanjem naših dejavnosti. Da bi jih navdušili za glasbeno udejstvovanje (ustvarjanje, petje, igranje instrumentov), je zelo priporočljivo, da tudi sami poskusimo ustvarjati ali se učimo igrati na kakšen preprost instrument (ksilofon, metalofon, blokflavta, sintetizator zvoka, Orffova ritmična glasbila idr.)

Kupimo lahko poljuben instrument in začnimo raziskovati zvoke. Naučimo se zaigrati kakšno pesmico, ki jo nato večkrat zaigramo ali zapojemo. Pojmo in igrajmo brez občutka manjvrednosti, iz čistega veselja do glasbe, petja. Ne bojmo se, da bomo komu škodovali, če pojemo malo "favš". Več ko bomo peli, igrali in se poslušali, bolje nam bo šlo!

Tako otroku vzbudimo zanimanje za petje in igranje instrumentov, za raziskovanje zvokov, in kmalu nas bo poskušal posnemati. V samem začetku (zelo priporočljivo tudi v nadaljnjem obdobju, ko otrok že obiskuje glasbeno šolo) pustimo otroku svobodo raziskovanja in izvajanja tonov brez omejevanja z napotki. Ko pa izrazi željo po skupnem igranju, lahko poskusimo uporabljati vaje – igre, ki jih po svoje prilagodimo otrokovim sposobnostim. V vajah, predstavljenih v nadaljevanju, ustvarjamo skupaj z otrokom in menjavamo vloge. Najprej vajo – igro igranje brez razlage pokažemo, in če otrok pokaže zanimanje, poskusimo skupaj.

6.2 POMEN ODNOSA UČENEC – UČITELJ NA RAZVIJANJE USTVARJALNOSTI

Najlažje je ustvarjati v sproščenem ozračju, brez napetosti in konfliktov. Odnos med učiteljem in učencem ali staršem in otrokom naj bo torej sproščen, enakopraven, spoštljiv. Kar učenec ustvari, ne ocenujemo, ne primerjamo in ne spreminjamo ali dopolnjujemo. Z negativno kritiko, vpletanjem ali vsiljevanjem lastnih predlogov, z nezaupanjem v učenčeve sposobnosti ali razvoj le-teh lahko hitro zatremo razvoj njegove ustvarjalnosti in njegovo zaupanje v lastne sposobnosti.

Mira Voglar v spremni besedi zgoščenke – glasbena pravljica Papirnat čolniček, govori o pomenu spodbude in podpore staršev za razvoj glasbene ustvarjalnosti otrok.

Ustvarjene uglasbene pesmice je poimenovala izmišljarije. O ustvarjanju izmišljarij pravi:
»Čeprav je ustvarjanje izmišljarij samonikla dejavnost, je močno odvisna od nas staršev. Brez zagotovila, da imamo radi njegove pevske izlive, je otroku težko vztrajati pri ustvarjanju.

V avtobusu: Svetal otroški glas poje: "Tulipan, tulipan, tulipan ..." Ob mamini pripombi: "Prenehaj že s tem! Zapoj raje pesem o barčici!" glasek ugasne.

Ustvarjalno petje je najbolj ogroženo v času, ko otrok začne uspešno peti "prave" pesmi in ob tem doživi, da smo odrasli teh bolj veseli kot izmišljarij. Otrok je v precepu – rad ima izmišljarije, ki si jih želi njegova notranja bit, in rad ima starše, ki pa si želijo le "pravih" pesmi. Rešuje se tako, da poje izmišljarije skrivaj, če pa je razkrit, se poistoveti z mnenjem staršev! Zataji, da ima rad izmišljarije, in jih celo žali.

V avtobusu. Poleg mene sedi mamica s hčerko. Komaj se odpeljemo, začne deklica peti izmišljarije. Ko začuti, da ji prisluskujem, dvigne medvedka predse in poje skrita za njim. Ko za daljši čas utihne, vprašam, kje se je medved naučil tako lepo peti. Po obotavljanju deklica odgovori: "Ne vem. Jaka poje zadnje čase same oslarije."

Če želimo, da bi bil naš otrok še naprej tudi slavček in ne le papagajček, hvaležno sprejemajmo te njegove darove, prosimo zanje, jih zapisujmo ali snemajmo.«

6.3 NAČINI SKUPNEGA USTVARJANJA – USTVARJALNE IGRE ZA STARŠE IN OTROKE ALI USTVARJALCE ZAČETNIKE

USTVARJANJE ZA NAJMLAJŠE: Igrajmo se igro "NASTOPANJE"

Za prebuditev navdiha si z otrokom ogledamo kakšen nastop (gledališki, glasbeni ...). Otroka doma spodbujamo, da nam zaigra ali sam sestavi (po svoje) pojočo pravljico. Pri tem lahko uporabi besede, ki jih že pozna, ali pa si izmisli svoj izmišljeni jezik. Nato nam zapoje, pove pravljico, lahko zapleše ... in se pred in po zaključku svojega nastopa prikloni. Mi ga poslušamo in ob koncu veselo ploskamo. Na otrokovo željo zraven sodelujemo.

Na ta način, ko samo brez komentarjev pozorno poslušamo in ploskamo otrokovim ustvarjalnim izmišljajim, bomo pripomogli k razvijanju ustvarjalnosti. Ko pa otroci že malo zrastejo, jim pokažemo še katero od naslednjih iger, ki se jih lahko igramo skupaj:

IGRA 1: Ustvarjanje s priložnostnimi glasbili

Priložnostna glasbila: kuhinjska glasbila, kot so pokrovke, steklenice z vodo, lesene kuhalnice ...; naravna: izdolbemo bučo, naredimo piščal, tolčemo s kamni, palčkami ...

Npr. v kuhinji med kuhanjem zaigramo na: pokrovke, različno polne steklenice, kozarce vode, udarjamo z žlicami, s kuhalnico tolčemo po skledah. Ob izmišljeni ritmični spremljavi s priložnostnimi glasbili zapojemo znano pesmico ali kakšno izmišljeno besedilo.

Instrumente si lahko naredimo tudi iz zelenjave. Za inspiracijo si lahko na internetnem portalu YouTube ogledate posnetek Zelenjavnega orkestra – The vegetable orchestra.

IGRA 2: Ustvarjanje z barvnim ksilofonom ali metalofonom

- Otrok nariše barvne like, ki ustrezajo barvi ploščic na ksilofonu. Nato po vrsti zaigra na ploščice, ki so enake barve kot liki, ki jih je narisal. Lahko si razdelimo vloge. Starši rišejo like, otrok igra in obratno. Če znamo zapisovati note, jih zapišemo v notni zvezek in pobarvamo z istimi barvami, kot so obarvane ploščice. Tako bodo skladbice ohranjene, pobarvane note pa bodo otrokom bolj zanimive kot črne.

- b)** Otrok zaigra na poljubne ploščice. Da si zapomni vrstni red (npr. rdeča, modra, zelena, zelena ploščica), zraven poje njihove barve ali si iz barv izmisli stavek (npr. rdeča hiša, modra miš, zelena trava ti loviš). Če mu je melodija, ki si jo je izmisliš, všeč, jo nariše s pobaranimi liki (krogci, kvadratki ...) na list papirja ali pa pobarvane like narišejo starši.

Predlagan notni zapis v primeru, da otrok ne zna zapisovati not, zna pa pisati črke, ločiti barve ali risati like:

Če se ne želimo ali nimamo časa naučiti se zapisovanja not, predlagam način, s katerim si dobro zapomnimo in naučimo zaigrati lastno skladbico. Ta notni zapis je le primer. Veliko zanimivih načinov zapisovanja not je opisanih tudi v **Amadeusovem abecedniku** Jurija Koviča. Predlagam pa, da si ga izmislite sami, saj je ponavadi tisto, kar si izmislimo sami, nam tudi najhitreje zapomnljivo.

Npr. en krogec ali kvadrat pomeni eno dobo – en udarec. Če je rdeče barve kot ploščica na ksilofonu, ki je označena s tonom c, lahko narišemo rdeč krogec, v notranjosti pa še rdeča črka c. (Če ne znamo pisati črk, narišemo le like.) Če narišemo pol rdečega krogca ali malo manjši krogec, pomeni, da ton traja pol dobe – pol udarca. Če je ta krogec zelen in je zelena ploščica označena s črko d, pa narišemo zelen krogec in v notranjosti napišemo črko d. Tako si izmišljujemo še naprej. Uporabimo like, ki jih otrok najlažje nariše.

Opomba: Če otrok želi s svojo izmišljarijo nastopati, mu lahko pomagamo skladbo zvaditi. Najprej se skupaj naučimo zapeti barve ploščic, ki jih je uporabil, nato skupaj ponovimo – zapojemo na pamet. Ob petju vedno ploskamo ali rahlo udarjamo s stopalom ob tla, da obdržimo enakomeren ritem. Ko znamo melodijo (barve ploščic ali imena tonov) zapeti na pamet, jo otrok zaigra na instrument in zraven poje barve ali tone, mi pa s prstom kažemo ploščice, ki jih mora zaigrati. Najbolje, da pri kazanju ploščic sedimo na nasprotni strani otroka. Ko nekajkrat ponovimo skupaj, otrok sam ponovi, kar si je zapomnil. Ob zaključku vadenja lahko izmišljarijo posnamemo in jo nato skupaj z otrokom več dni zaporedoma poslušamo. Tako si bo otrok svojo izmišljarijo še hitreje zapomnil.

IGRA 3: Ustvarjanje v C-dur lestvici z metalofonom ali ksilofonom, ki imata označene ploščice z imeni tonov (c, d, e ...)

Če otrok že pozna črke, lahko poskusi ustvarjati takole:

Otrok napiše poljubne črke C-dur lestvice (c, d, e, f, g, a, h, c) na papir in jih nato zaigra. Če nariše isto črko dvakrat, jo mora nato dvakrat zaigrati. Če nariše eno črko dvakrat večjo kot drugo, to pomeni, da tista črka traja dvakrat dlje (npr. dva udarca). Izmisli si lastna pravila. (Lahko pa uporabi predlagan notni zapis, ki je opisan spodaj.)

Opomba: Če želi s svojo skladbo nastopati, mu lahko pomagamo skladbo zvaditi. Skladbico razdelimo na dele (npr. vsak del vsebuje tri ali štiri note). Ob ponavljanju posameznega dela ploskamo in pojemo tone. Vsak del večkrat zapojemo, zaploskamo in nato ponovimo – zapojemo in zaploskamo na pamet. Nato dele združujemo in jih ponavljamo na pamet. Ko znamo celotno melodijo zapeti na pamet, jo otrok zaigra na instrument in zraven poje črke

oziroma imena tonov, mi pa s prstom kažemo nad ploščicami, ki jih mora zaigrati. Spet nekajkrat ponovimo skupaj, nato otrok sam ponovi, kar si je zapomnil.

Za začetek bomo na metalofonu tone najlažje po posluhu poiskali in zaigrali v C-dur lestvici. Zato svetujem, da si začnemo izmišljevati – peti svoje prve napeve – izmišljarije na tonu c, ki ga zaigramo pred začetkom petja (več o uglasbitvi pesmi na str. 32).

Ob petju melodij (pojemo poljubne zloge, v izmišljenem jeziku ali besedilo pesmi) ploskamo, tleskamo s prsti, da obdržimo enakomeren ritem. Melodijo čim večkrat zapojmo na različne načine, dokler nam ustvarjeno ni všeč, in se posnemimo na diktafon. Nato lahko po želji tone naše nove skladbice po posluhu poiščemo na instrumentu – metalofonu.

Ko poiščemo tone, se spet posnemimo. Ko snemamo, zraven pojemo tone, ki so označeni na ploščicah metalofona ali ksilofona (pojemo: ce, de, e, ef, ge, a, ha, ce, cis, dis, fis ...).

Če poznamo note, lahko kar smo zapeli, zapišemo v note. Če not ne poznamo, pred ponovno vadbo naše pesmice ali poslušamo posnetek, ali note zapišemo na svoj način (izumimo lasten notni zapis), ali pa preizkusimo način, ki je opisan spodaj.

Predlagan notni zapis v primeru, da otrok ne zna zapisovati not, zna pa pisati črke:

Note lahko zapišemo kar s črkami: c, d, e, f, g, aa, h, a, g ... Zapojemo melodijo.

- Tam kjer smo vdihnil ali se malo ustavili, narišemo poševno črto, ki bo označevala vdih, in tako skladbico razdelimo na več delov. Npr: ccc eee / ddd ccc / hhaggg / fffedd.
- Če so med notami premori ali pavze, potem to označimo s črto ali krogcem spodaj. Če ton c traja en udarec (četrtinka), jo označimo z veliko črko C, če ton c traja pol udarca (osminka), jo označimo z malo črko c.
- Če nota traja dva udarca (polovinka), jo označimo z dvema povezanimi c-jema: C_C.
- Če nota traja tri udarce (polovinka s piko), jo označimo s tremi c-ji, ki so povezani, se držijo: C_C_C.
- Če nota traja en udarec in pol (četrtinka s piko), jo označimo z enim velikim c-jem in enim malim c-jem, ki sta povezana: C_c.
- Če pavza oziroma premor traja en udarec (četrtinska pavza), jo označimo z enim krogcem (ali eno ležečo črto), če pavza traja dva udarca, jo označimo z dvema krogcema.
- Če pavza traja pol udarca (osminska pavza), narišemo pol kroga.
- Če traja pavza en udarec in pol (četrtinska pavza s piko), narišemo en krog in pol.

IGRA 4: Ustvarjanje skladb za vse, ki bi se s pomočjo izmišljevanja pravljic radi naučili brati in igrati po notah

Starši otroku pokažemo, kje v notnem črtovju ležijo note:

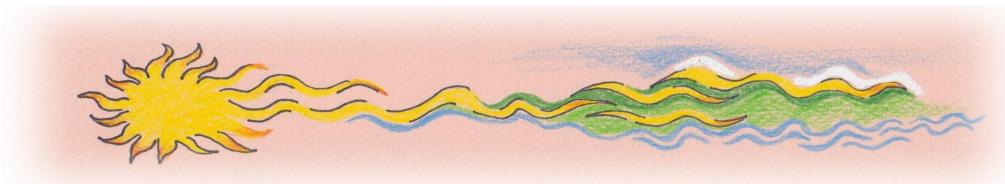

Slika 1: Barvne note C-dur lestvice

Da postane učenje not čim bolj igrivo in zanimivo, si izmislimo poljubno pravljico o notah. Npr.: »Vsaka nota stanuje v mestu, ki se začne na črko, po kateri ima nota ime (izmišljujemo si imena mest, v katerem stanujejo note). Vsako mestece ima čudežni zvonček, ki odzvanja kot nota, ki v mestu živi. Zvončki odmevajo in se med seboj vsak dan pogovarjajo.«

Nato note skupaj še narišemo (npr. nota C živi v mestu Celje ali izmišljenem mestu Cincin, nota D v Domžalah itd.). Otroku predlagamo, da sam napiše ali barvno nariše (kot ploščice) poljubne note v notno črtovje, tudi če še ne pozna njihovega zvena ali imena. Nato ga vprašamo, če ga zanima, kako se zvončki v mestih med seboj pogovarjajo.

Note zaigramo na poljuben instrument: metalofon, ksilosofon ... Zraven lahko zapojemo imena tonov ali imena mest, si izmislimo še kakšno pravljico. Npr.: »V mestecu Celje so vsi še spali. Prikukalo je sonce in zbudilo rdeči zvonček C (zaigramo ton C, ki ga je otrok najprej narisal z rdečo barvo). Pomel si je oči in se odločil, da bo za dobro jutro trikrat pozvonil.

Slišal ga je zeleni zvonček G (zaigramo ton G – mesto Grosuplje) in mu odgovoril, tako da je dvakrat pozvonil (otrok je narisal dva zelena g-ja) ...« Nato nadaljujemo. Otroku bo zelo zanimivo slišati, kar je napisal. Pravljico lahko pripoveduje in zaigra še ostalim članom družine ali na nastopu v šoli.

Ta način v otroku vzbudi željo in zanimanje za ustvarjanje in igranje po notah. Kmalu si zaželi še sam naučiti zaigrati note, ki jih je zapisal.

IGRA 5: Ustvarjanje skladb, uglasbitev pesmi z akordi ali basovskimi toni kadence poljubne lestvice

Pri pouku starše naučimo zaigrati poenostavljene akorde kadence. Npr. kadanca v A-dur lestvici: A-dur (akord 1. stopnje), D-dur (akord 4. stopnje), E-dur, E7 (akorda 5. stopnje), ki jo ponavljamo (glej vajo 6, str. 35 in vajo 8, str. 40). Lahko uporabimo akorde drugih kadenc (glej tabelo str. 30, akorde označene z rdečo barvo).

Oroci si ob poslušanju akordov izmišljujejo melodije v izmišljenem jeziku, na različne zloge ali uglasbijo – zapojejo poljubno besedilo ipd. Nato vlogi zamenjamo.

Mlajši otroci se težje naučijo igranja akordov, zato priporočam, da akordične prijeme poenostavimo (str. 40) in jih prilagodimo njihovim zmožnostim ali pa v samem začetku igrajo le base akordov. Več o ustvarjanju ob spremljavi akordov, basovskih tonov na strani 36.

V nadaljevanju priročnika je opisanih še nekaj iger, ki so primerne za starše in otroke – ustvarjanje v dvojicah ali skupinah, kjer lahko sodeluje vsa družina.

7 GLASBENO USTVARJANJE – ZAČETKI IMPROVIZIRANJA V DVOJICAH IN SKUPINI

Skupinske ustvarjalne igre otroke zelo motivirajo za vadbo. V šoli organizirajmo dan improvizacije v skupinah. Priporočam dan pred počitnicami, ko so otroci ponavadi "z eno nogo že na počitnicah", ali dneve, ko jim pade motivacija, ko potrebujejo sprostitev ...

Glasbeno ustvarjalnost v skupini lahko vzbudimo z različnimi igrami, ki lahko služijo kot ogrevalne ustvarjalne glasbeno-gibalne vaje oziroma ustvarjalni postopki. Učenci se tako na zabaven način učijo poslušanja, spoznavajo zvoke različnih instrumentov, vlogo dirigenta, solista in orkestra, hkrati pa razgibajo svojo domišljijo in telo.

Uporabimo preprosta otroška glasbila, Orffova glasbila, ročno izdelana ali priložnostna glasbila (pokrovke, žlice, plastična cev – didjeridoo, ksilofon iz steklenic ...). Ponavadi otroci najraje uglasbijo besedilo kakšne pesmice (opis postopka – Uglasbitev pesmi str. 32). Za začetek se lahko ogrejemo s petjem pesmic, znanih popevk ali z vajami na strani 9.

7.1 USTVARJANJE V DVOJICAH

IGRA POSNEMANJA

Učenec zaigra ali zapoje svoj izmišljen motiv. Drugi skuša po posluhu ponoviti, kar je prvi zaigral, zapel (ritem, melodijo ...). Nato vlogi zamenjata.

UPRIZARJANJE IN UGLASBITEV ZGODBICE

Otroci si izmislijo poljubno zgodbico, npr. Moj najlepši dan.

En otrok z gibi ponazarja celodnevne aktivnosti njegovega najlepšega dneva (ko se vstane, umije zobe, poje zajtrk in na hodniku zagleda novo kolo ... Lahko si izmisli poljubne aktivnosti.). Drugi učenec pa zapoje izmišljeno melodijo (v različnih zlogih, besedilu, v izmišljenem jeziku) ali zaigra na izbran instrument dejavnost, ki jo drugi ponazarja. Nato vlogi zamenjata.

IGRA RAZLIČNIH VLOG

Dva učenca izbereta poljubni vlogi (predmetov, živali ...): npr. eden je mačka, drugi slon. Vživita se v svoji vlogi in jih izpojeta ali pripovedujeta – se pogovarjata v jeziku glasbe. Lahko se postavita en pred drugega, zraven lahko plešeta, se gibata in pojeta. Lahko igrata vsak svoj ton (eden bas d1-toniko, drugi bas a-dominanto (str. 25). Pojeta lahko izmenja, nato se poskusita čim bolj ujemati – peti skupaj, vendar vsak svojo melodijo.

7.2 USTVARJANJE V SKUPINI

USTVARJANJE "FILMSKE GLASBE" ALI GLASBE ZA LUTKOVNO PREDSTAVO, PRAVLJICO

Ob gledanju filma, risanke izklopimo zvok in si izmišljajmo melodije, izgovarjajmo besedilo igralcev – kar nam pač pade na pamet. Razdelimo se v skupine: nekaj učencev izgovarja izmišljeno besedilo igralcev, ostali ustvarjajo poljubno glasbeno podlago.

UGLASBITEV DOGODKOV IZ NARAVE

Učenci izberejo poljuben naravni pojav ali dogodek (vetrovno vreme, sončni zahod na morju, šelestjenje dreves, burja, padanje snežink, topel veter, nevihta, oblačno vreme itd.). V mislih si naslikajo prizor, izberejo instrument, zaprejo oči in v skupini improvizirajo zvočno sliko določenega dogodka. Z instrumenti poustvarjajo vreme in izražajo svoje občutke. Če kdo želi, lahko zraven zapleše, se giba. Učencem razdelimo različna ritmična glasbila, ki jih lahko pri svojem gibanju – plesu tudi uporabijo.

UGLASBITEV SLIK

Otroci predlagajo poljubno temo, o kateri bodo risali (npr. Moj najlepši dan, Moj najljubši poklic, počitnice ...). Ali pa narišejo, naslikajo poljubne slike (ni nujno, da prikazujejo nam razumljive vsebine). Ko jih narišejo, jih postavijo eno zraven druge in zapojejo ali zaigrajo, kar so narisali. Ko prvi učenec izpoje svojo sliko, nadaljuje drugi, nato tretji ..., dokler ne nastane mala simfonija. Po želji lahko učenci sami postavijo vrstni red slik in si iz njihovega vrstnega reda izmislijo pravljico. Nato to pravljico od slike do slike izpojejo, zaigrajo, povedo.

UPRIZARJANJE IN UGIBANJE ČUSTEV, ŽIVALI, PREDMETOV, ZAIGRANIH NA INSTRUMENTU

Na tablo narišemo več oseb, predmetov, ki kažejo različna čustva. Vsak učenec na svojem instrumentu ali s petjem izpoje oziroma zaigra svoj izbran predmet ali osebo (npr.: žalosten umazan avto, tarnajoča razpadajoča lokomotiva, vesela hiša ...). Ostali morajo ugibati, katero osebo, predmet je ta učenec uglasbil – izrazil.

Enako ponovimo s posnemanjem živali, predmetov, izmišljenih bitij idr. Na tablo narišemo različne živali. Vsak otrok si izbere eno in zanjo poišče napev. Ostali ugibajo, za katero žival gre (npr.: vesel pes, umirjena želva itd.).

Učenci ponazarjajo z glasbili: vodo, zemljo, ogenj, zrak ... Ostali ugibajo.

IZMIŠLJEVANJE INSTRUMENTALNE SPREMLJAVE OB OPAZOVANJU PLESALCA

Učenec z gibi ponazarja, kar želi. Ostali učenci morajo gibe plesalca spremljati s poljubnimi glasbili. Nato vloge zamenjamo. Orkester igra, kar želi – vsak svojo melodijo. Izvajalci se poskušajo drug drugemu prilagajati in odgovarjati, skupina plesalcev pa zapleše poljubni ples (z gibi se prilagajajo glasbi) na izmišljeno skladbo orkestra.

IGRANJE ORKESTRA

Določimo vloge: dirigent, solist, orkester. Dirigent določi, v katerem taktovskem načinu bo dirigiral, in nakaže začetek skladbe, nato z gibi nakazuje dinamiko, karakter skladbe ... Ko dirigent z roko ali paličico pokaže na določen instrument (nakaže vstop solista), mora ta zaigrati svoj motiv malo glasnejše. Orkester ga spremi in sledi dinamiki trenutnega solista ter dirigentovim gibom (če solist igra ali poje glasnejše, ostali igrajo glasnejše, če igra tiše, ga ostali spremljajo tiše). Nato zamenjamo vloge in instrumente.

USTVARJANJE GLASBE ZA LUTKOVNO PREDSTAVO

Najprej si otroci izmislijo kratko vsebino pravljice. Nato izberemo pripovedovalca. Pravljico razdelimo na dele. Vsak otrok dobi del pravljice ali svojo vlogo (žival, predmet, izmišljeno osebo ...), ki jo nariše na papir in nalepi na karton, ki ga pritrdi na palico. Naredimo okvir za televizijo ali mali oder (zgleda kot lutkovni). Lahko pa postavimo skupaj mize in jih spodaj zagrнемo z rjuho. Iznad mize se bodo videle le na palico prilepljene slike (oseb, živali ...), ki jih bo nekdo po vrsti menjaval – glede na potek zgodbe. Za drugo mizo je skrit orkester. Med pripovedovanjem izmišljene pravljice si orkester, skrit za mizami ali odrom, izmišljuje – improvizira glasbeno spremljavo. Ali pa si vsak otrok za svoj del pravljice (svojo sliko, predmet, osebo, žival ...) izmisli lastno melodijo ali ritmično spremljavo.

PETJE IZMIŠLJENIH PRAVLJIC, ZGODB V IZMIŠLJENEM JEZIKU, RAZLIČNIH ZLOGIH ...

Učenci določijo osebe, živali, ki bodo nastopale v njihovi izmišljeni zgodbi. Te narišejo na tablo in si izberejo vloge, ki jih potem nakazujejo s petjem, gibanjem, instrumenti. Vsak zase ali skupaj si izmislijo besedilo, ki ponazarja izbrano žival in ga po želji zapišejo.

Namesto običajnega pripovedovanja teksta lahko otroci pojejo in komunicirajo v izmišljenem jeziku, zlogih – le z napevi, glasbili. Ko je zgodba končana, vsak izgovori ali po svoje zapoje svoj del besedila in pri tem z gibi oponaša izbrano žival, osebo, predmet ...

Pred posameznimi prizori učitelj ali več učencev opiše, kaj se v prizoru dogaja. Učenec, ki pripoveduje zgodbo, stopi na malo višji oder, pručko. Ko pove, kar je želel, odstopi mesto naslednjemu pripovedovalcu.

Učenec, ki pove določen odlomek teksta, lahko nato nastopi v vlogi in jo izpoje. Nadaljuje drugi itd. Npr.: na tablo narišemo: veselo jabolko, cesto, avto, tovornjak, metuljčka ... Učitelj, učenec (lahko samo slika): *Živelo je veselo rdeče jabolko. Ker je bilo v kleti zelo mračno in ker ga nobeden ni hotel pojesti, se je odločilo, da bo odšlo na potep in obiskalo deželo tisočerih jabolk – sadovnjak.* (Otrok, ki ima vlogo jabolka, s petjem, gibanjem ponazoriti, kako gre jabolko na potep.)

Učitelj ali slika: *A jabolko na potepu kmalu naleti na prvo težavo. Prečkati mora zelo prometno cesto.* (Nekaj otrok oponaša avtomobile – promet, ubogo jabolko pa zapoje prestrašeno pesem Jojme po svoje.)

Tako poljubno nadaljujemo zgodbo, dodajamo nove vloge itd.

UGLASBITEV PESMI, USTVARJANJE SKLADB

Otroci imajo ponavadi najrajši sledeči postopek ustvarjanja:

Najprej se na pamet naučimo besedilo prve kitice izmišljene pesmi. Da si besedilo čim prej zapomnimo, besede – stavke izmišljeno narišemo – nakažemo z gibi. Nato začnemo z ritmom: dva učenca si po želji izmisli poljuben ritmični vzorec, ki ga ponavljata in igrata na ritmična Orffsova glasbila. Priključita se učenca, ki igrata poljubno izbrane kitarske akorde in jih ponavljata (npr. akorde A-dur kadence: 4XA-dur, 4XD-dur, 4X E7, 4XA-dur). Nato se priključi učenec, ki besedilo po svoje uglasbi – zapoje. Ostali pevca natančno poslušajo. Pevec večkrat zapoje izmišljeno besedilo, ostali ga za njim ponovijo.

Če imamo težave pri ustvarjanju besedila, lahko pojemo v izmišljenem jeziku. Nato sledi še izmišljevanje refrena, drugih kitic, instrumentalnega uvoda in zaključka. Po želji dodamo kasneje še ostala glasbila Orffovega instrumentarija ali katera druga.

Ko smo z ustvarjenim zadovoljni, se posnamemo in ustvarjeno zapišemo v note ali si izmislimo lastno najhitreje zapomnljivo notno pisavo. Učenci nato po želji zamenjajo vloge in instrumente. Na podoben način lahko ustvarimo tudi instrumentalno skladbo.

8 SESTAVLJANJE AKORDOV V DUROVIH IN MOLOVIH LESTVICAH

Veliko otroških skladb, tudi popevk je napisanih z uporabo dveh, treh, velika večina pa štirih akordov. Ustvarjalcem – začetnikom bo za začetek dovolj, če jim najprej razložimo, kako sestavimo osnovne trozvoke (trozvoke glavnih stopenj), ki spadajo v določeno durovo ali molovo lestvico.

Razložimo najpogosteje uporabljene akorde v otroških pesmicah (durov, molov kvintakord in dominantni septakord), ki se nahajajo v kadencah. To so akordi glavnih stopenj: I., IV. in V. stopnje. Akord tonike (akord sestavimo na prvem tonu – prvi stopnji lestvice), subdominante (na četrtem tonu – četrti stopnji lestvice) in dominante (na petem tonu – peti stopnji lestvice). Te akorde običajno tudi najlažje primejo in zaigrajo. V višjih razredih pa so sposobni prijeti tudi težje akorde, katerih sestavo jim razložimo, ko so jih sposobni tudi zaigrati.

8.1 SESTAVLJANJE TROZVOKOV – SNEŽAKOV

Akorde sestavljamo tako, da tri tone postavimo na najbližje črte ali med najbližje medprostore v notnem črtovju. Tako iz treh tonov dobimo **trozvok – snežaka** (ki ima ritko, trup in glavo),

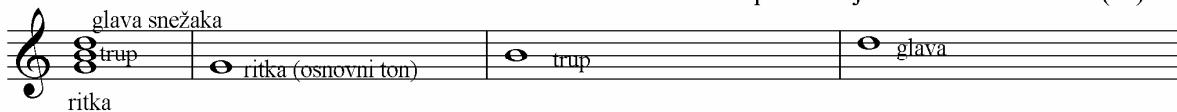

iz štirih tonov pa četverozvok: snežaka z ritko, trupom, glavo in klobukom. Najnižji ton trozvoka predstavlja osnovni ton trozvoka (ritka snežaka), srednji ton predstavlja interval velike ali male terce (velika terca: 2, mala:1 ton in pol) nad osnovnim tonom (trup snežaka), najvišji – interval čiste kvinte (3 tone in pol) nad osnovnim tonom (glava snežaka). Četverozvok – dominantni septakord ima še četrti ton – interval male septime (5 tonov) nad osnovnim tonom (klobuk snežaka).

Vsak kvintakord - trozvok je sestavljen iz treh tonov. Sestavimo ga tako, da tri tone v notnem črtovju postavimo na najbližje črte ali med najbližje medprostore (dobimo snežaka z ritko, trupom - trebuščkom in glavo). Akord poimenujemo po spodnjem osnovnem tonu.

Akord G-dura
sestavlja velika in mala terca.

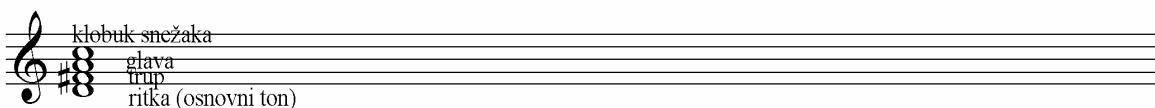
Najvišji ton d2-glava
leži en ton in pol nad
srednjim tonom, kar predstavlja
interval male terce (m3) ali tri tone
in pol nad osnovnim tonom g1,
kar predstavlja interval čiste kvinte (č5).

Najnižji ton g1-ritka
se imenuje osnovni ton
(po njem dobi kvintakord ime G-dur).

Srednji ton h1-trup
leži dva tona nad
osnovnim tonom, kar
predstavlja interval velike terce (v3).

Dominantni septakord je četverozvok, ki ga sestavimo tako, da štiri tone v notnem črtovju postavimo na najbližje črte ali med najbližje medprostore (dobimo snežaka z ritko, trupom-trebuhom, glavo in klobukom). Akord poimenujemo po spodnjem osnovnem tonu d1.

D7

Osnovni ton (ritka snežaka) v D7 akordu je d1. Po njem dobi akord ime D7.

Dominantni septakord sestavlja velika in dve mali terci.

Nahaja se na V. stopnji v duru in harmoničnem molu.

Slika 2: Snežak – trozvok ali četverozvok

8.2 AKORDI V DUROVIH LESTVICAH

Na glavnih stopnjah: **I.**, **IV.** in **V.** stopnji v durovih lestvicah se nahajajo durovi akordi (v spodnji tabeli so označeni z rdečo barvo).

Npr. : Na I. stopnji A dur lestvice se nahaja A-dur, na IV. D-dur in na V. stopnji akorda E-dur in E7. Akordi glavnih stopenj sestavljajo razširjeno kadenco. Hkrati pa sestavljajo večino otroških skladb in ljudskih pesmi. Na II., III. in VI. stopnji se nahajajo molovi akordi: h-mol, cis-mol, fis-mol. Molov akord na VI. stopnji (fis-mol) je še posebej pomemben, ker pravimo, da je vzporeden osnovnemu duru (v našem primeru A-duru). Na VII. stopnji se nahaja zmanjšan kvintakord, ki se redko uporablja.

Spodnja tabela prikazuje trozvoke – akorde v nekaterih durovih lestvicah.

V spodnji tabeli je prikazana prva lestvica **C-dur**, na njenih stopnjah pa akordi – trozvoki te lestvice: d-mol, e-mol, F-dur, G7, a-mol, h-zmanjšan, C-dur. Njej sledijo lestvice D-dur, E-dur, F-dur, G-dur, A-dur.

I.	-----	II.	-----	III.	-----	IV.	-----	V.	-----	VI.	-----	VII.	-----	VIII.
C	-----	d	-----	e	-----	F	-----	G	-----	a	-----	h	zm-----	C
D	-----	e	-----	fis	-----	G	-----	A	-----	h	-----	cis	zm-----	D
E	-----	fis	-----	gis	-----	A	-----	H	-----	cis	-----	dis	zm-----	E
F	-----	g	-----	a	-----	B	-----	C	-----	d	-----	e	zm-----	F
G	-----	a	-----	h	-----	C	-----	D	-----	e	-----	fis	zm-----	G
A	-----	h	-----	cis	-----	D	-----	E	-----	fis	-----	gis	zm-----	A

Slika 3: Tabela z akordi – trozvoki v durovih lestvicah

Tabelo lahko uporabimo tudi pri transpoziciji in ustvarjanju melodij z akordi kadence ali ustvarjanju melodij s poljubnimi kombinacijami akordov v določeni lestvici.

Slika 4: Akordi v A-dur lestvici in prikaz prijemov na ubiralki

8.3 AKORDI V MOLOVIH LESTVICAH

Skladatelji popevk pri skladanju v molovih lestvicah navadno uporabijo akorde **naravne in harmonične lestvice** in jih med seboj mešajo. Ponavadi ne uporabijo zvečanega akorda na tretji stopnji v harmoničnem molu in redkeje molov akord na V. stopnji v naravnem molu.

Prikaz možnega poenostavljenega igranja akordov za začetnike.

Slika 5: Kvintakordi v naravni a-mol lestvici in prikaz prijemov na ubiralki

Slika 6: Kvintakordi v harmonični a-mol lestvici in prikaz prijemov na ubiralki

9 POSTOPKI USTVARJANJA

Opisani postopki so le smernice – predlogi, ki jih prilagodimo otrokom in dovolimo, da jih spreminjajo – dopolnjujejo po svoje, jih prilagodijo svojim zmožnostim in željam. Postopke (kadar ustvarjeno ne zapisujemo v note) lahko uporabimo za sprostitev, zabavo, razvijanje ustvarjalnih sposobnosti, posluha ali kot odličen motivacijski pripomoček za učenje teorije (kadar ustvarjeno zapisujemo v note).

9.1 UGLASBITEV PESMI

Učenec sestavi besedilo na poljubno temo. Ni nujno, da je besedilo rimano. Lažje je seveda zapeti rimano besedilo, toda slednje se bo med petjem z več poizkusi samo prilagodilo glasbi. Velikokrat se zgodi, da učenec zapoje besedilo in sam ugotovi, da bi bilo bolje kakšno besedo izpustiti ali dodati.

Pri uglasbitvi besedil lahko tudi mi sodelujemo, predlagamo tu in tam kakšno besedo (le če se učenec s tem strinja!), ki se bolj prilagaja melodiji, ki si jo učenec izmisli. Če ima besedilo, ki si ga je izmislil, več kitic, mu svetujemo, da izbere tisto, ki bo predstavljala refren in bo zapeta v malo drugačnem vzdušju.

Če nam besedilo ni razumljivo ali nam zapeta melodija ni všeč, ustvarjanja ne komentiramo, ocenujemo, popravljamo. Ne smemo pozabiti, da je učenec tisti, ki ustvarja. Naš cilj naj bo, da učenec pridobi zaupanje v lastne ustvarjalne sposobnosti in da mu pri tem pustimo popolno svobodo.

POGOVOR O TEMI BESEDILA ALI OBČUTKU

Nekateri učenci pogovora o temi, slikanja zgodb ne potrebujejo, ker raje zapojejo po svoje, kar v tistem trenutku čutijo – želijo. Drugim pa pogovor daje navdih in jim služi kot iztočnica k ustvarjanju.

Z učencem se pogovorimo o temi besedila, ki jo bo ali jo je že izbral, kakšni občutki se mu porajajo ob branju njegove pesmi – kakšen značaj bo imela njegova skladba (šaljiv, žalosten, slovesen) in v kakšnem tempu bi jo rad zapel (hitrem, počasnem), mogoče v katerem ritmu (sambe, valčka ...).

PETJE TRENTUTNEGA OBČUTKA Z UPORABO DOMIŠLJIIJE

Ko se pogovorimo o temi besedila, si učenec, če želi, besedilo poskuša naslikati v domišljiji. Če ustvarjamo instrumentalno skladbo, je postopek enak. (Pogovorimo se o naslovu, karakterju, tempu, ritmu, si naslikamo prizor v domišljiji, izpojemo trenuten občutek in se čim bolj osredotočimo na petje in poslušanje.)

Učencu razložimo, naj se ne obremenjuje, če se mu zdi zapeta melodija preveč znana ali mu ni všeč njegov glas (glasotvorni organi se razvijajo le z redno uporabo, zato ne obupajmo po petih minutah petja!). Predlagamo mu, da umiri um in dopusti glasu popolno svobodo.

Vsak učenec potrebuje nekaj časa, da se sprosti (po želji lahko zapre oči), se vživi v petje besedila, napeva in ga začuti. (Lahko si predstavlja sliko zgodbe, izmišljeno osebo, kateri poje, ali sam postane izmišljena oseba, igralec v filmu ...). Melodijo si nekateri lažje izmislijo, če zraven plešejo, hodijo, slikajo, berejo pravljico ...

Svetujemo, da ustvarjalec najprej začne tleskati s prsti ali ploskati v tempu in nato ob ploskanju poskusi zapeti izbrano pesem ali kitico. To ponavlja, dokler mu izmišljena melodija ne postane všeč in si zapeto lahko zapomni. Predlagamo mu, naj se čim manj obremenjuje s tem, ali bo lahko zapeto – kar mu je bilo všeč, še enkrat ponovil. Najbolje bo zvenelo, kadar ob izmišljevanju napevov čim manj razmišljamo (npr. zdaj bi pa raje zapel višje) in se brez ocenjevanja natančno poslušamo. Ko večkrat ponovi kitico in je z zapetim zadovoljen, zapeto posnamemo ali si zapišemo (zase), da ne pozabimo. Lahko pa posnamemo celoten proces ustvarjanja in vse izmišljene melodije. Učenec pa se kasneje odloči, katera njegova izmišljarija mu je najbolj všeč.

Nato melodijo kitice, ki si jo je z večkratnim ponavljanjem že dobro zapomnil, zapoje vsakič počasneje in po posluhu poišče te tone še na instrumentu. Mlajšim učencem pri tem pomagamo.

ZAPISOVANJE NOT

Zapet stavek učitelj zaigra po posluhu takt za taktom, učenec pa tone po posluhu poišče na instrumentu. Nato tone poimenuje in s pomočjo učitelja zapiše note. Ustvarjalcem začetnikom učitelj razloži notne vrednosti s pomočjo nakazovanja dob z udarci roke. 1 udarec: četrtinka, 2 udarca: polovinka itd.

Če si učenec izmisli zelo zahtevno ritmično melodijo (katerega notni zapis še ne bi razumel), pa melodijo zapišemo učitelji in jo posnamemo na kaseto ali zgoščenko. Učenci se ob poslušanju zgoščenke le po posluhu naučijo zaigrati svojo skladbico. Najprej ob poslušanju melodije ploskajo, pojejo tone in jo šele nato poskusijo zaigrati. Lahko pa posneto skladbo shranimo za kasneje, ko jo bo učenec sposoben zaigrati.

DOLOČITEV TAKTOVSKEGA NAČINA

Ko učenec poje besedilo in zraven ritmično ploska ali taktira dobe (naj bo to najprej zelo počasi, kasneje hitreje), zapoje določene zloge besedila glasneje. Ponavadi se v teh najbolj poudarjenih zlogih – tonih skriva prva doba. Pred njimi nariše taktnice in določi način.

SNEMANJE

Lahko uporabimo digitalni diktafon, mini disk, mobilni telefon idr. Na učenčovo kaseto ali zgoščenko (ki jo redno nosi k pouku) posnamemo zapeto ali zaigrano ustvarjeno melodijo, skladbo. Učenec nato doma po posluhu poišče note in jih zapiše v notno črtovje. Če ne zna natančno določiti trajanje tonov, označi vse note kot celinke. Pri uri pa mu nato pomagamo določiti dobe.

Ob zaključku ustvarjanja z diktafonom posnamemo celotno skladbo, lahko pa tudi celoten proces ustvarjanja (vse različno zapete kitice pesmic). Učenec se nato odloči, kaj od ustvarjenega bo uporabil.

Na koncu celotno skladbo posnamemo še s štetjem dob in petjem tonov ter besedila, da si jo učenec dobro zapomni. Ob zaključku leta zberemo vse učenčeve ustvarjene skladbe in jih posnamemo na zgoščenko. To bo najlepše darilo za njegov celoletni trud!

9.2 USTVARJANJE MELODIJ V IZMIŠLJENEM JEZIKU, Z MRMRAJEM, ŽVIŽGANJEM

Da učenca spodbudimo k ustvarjanju, lahko najprej ustvarjamo v dvojicah. Učitelj zapoje, kar želi, v izmišljenem jeziku (npr. va-ka-la, se-če-ka-ma-na-su-le-ja) ali zažvižga, mrmra. Učenec odpoje, nato spet zapoje učitelj itd. Lahko si izmislita različne vloge (živali, pravljičnih oseb ...). Npr. vlogi učitelj – miška, učenec – slon. Nato se pogovarjata – pojeta v izmišljenem jeziku živali.

Ustvarjeno melodijo lahko tudi zapišemo in ustvarimo instrumentalno skladbico. Lahko pa petje v izmišljenem jeziku uporabimo za iztočnico uglasbitve besedil ali za sprostitev po naporni vadbi.

9.3 USTVARJANJE MELODIJ NA AKORDIČNO PODLAGO KADENCE

Začetnike najprej naučimo zaigrati tri osnovne akorde kadence (razširjene: T-S-D-T ali akorde na I. stopnji – toniki, IV. stopnji – subdominantni, V. stopnji – dominanti, I. stopnji – toniki). Npr. začnemo z osnovnimi in najlažje prijemuljivimi akordi A-dur kadence, ki vsebuje: A-dur, D-dur, E-dur in E7, A-dur.

Vaja: Spoznavanje osnovnih tonov akordov kadence in zvena le-teh

- zaigramo tone posameznega akorda in poslušamo
- zaigramo in pojemo tone v posameznem akordu, ponovimo na pamet
- zaigramo prvi ton akorda in zapojemo ostala dva, nato zaigramo - preverimo, če smo točno zapeli
- razložimo sestavo akordov (Dur:V3+ M3)

Vaja 5: Spoznavanje zvena akordov kadence

Lahko uporabimo različne kombinacije akordov kadence (npr. T – I., S – IV., T – I., S – IV., D – V., T – I. st.). Lahko pa akorde in način igranja akordov v desni roki poenostavimo, da bo učencem lažje prijeti in menjavati prijeme (glej str. 40). Na internetnem portalu Youtube si lahko ogledate razlago najlažje spremljave z akordi za začetnike (vtipkajte: Kako uglasbimo pesem z akordi kadence 1. del).

Ob igranju treh akordov kadence ali njenih kombinacij si učenci izmišljujejo melodije (pojejo v izmišljenem jeziku z različnimi zlogi ali pojejo besedilo izbrane pesmi ali pa poskusijo improvizirati z instrumentom – igrajo poljubne tone). Razložimo jim, da bodo nekateri toni, ki jih bodo zapeli ali zaigrali, ustvarili napetost – se med seboj tepli, drugi pa se bodo z akordi bolj zlili – se imeli rajši. Toda vsi bodo pravi. Ta način igranja instrumenta učencu dovoljuje igrati poljubne tone in ga usmeri k poslušanju, raziskovanju tonov in mu tako dopušča popolno svobodo.

Kar učenec ustvari (zapoje ali zaigra) – po želji učenca – posnamemo. Nato učenec doma ali pri pouku po posluhu poišče ustvarjeno melodijo in jo zapiše v note. Ustvarjeni melodiji lahko doda še posamezne tone iz akordov in nastane dvo- ali večglasna skladba.

Predlog: pri vsakem učenju nove kadence si za lažjo in bolj zanimivo osvojitev novih akordov učenci lahko izmislijo melodijo, ki jo zapojejo med igranjem kadence. Tako se na zabaven način naučijo novih akordov, kadenc.

A-dur
I. stopnja
(tonika)

D-dur
IV. stopnja
(subdominanta)

E-dur
V. stopnja
(dominanta)

E7

A-dur
I. stopnja
(tonika)

Učenec se nauči na pamet osnovno akordično spremljavo. Le-to večkrat ponovi. Zraven si izmišljuje melodijo na zlogi ali v izmišljenem jeziku ali pa uglasbi poljubno besedilo.

A-dur

D-dur

E-dur

E7

A-dur

Vaja 6: Ustvarjanje melodij, uglasbitev besedil z akordi kadence
(glej Youtube: Ustvarjanje z akordi kadence 2. del)

IZMIŠLJEVANJE MELODIJ Z BASOVSKIMI TONI KADENCE:

Če učenci akordov ne morejo zaigrati oziroma slednji zaradi težavnih prijemov ne zvenijo, naj igrajo samo prazne basovske strune, npr. A-dur kadence: a, d1, e, a (5., 4., 6., 5. struna), in si ob igranju le-teh izmislijo melodijo. Nato se dogovorimo za število ponovitev vsakega basovskega tona (npr. 4-krat a, 4-krat d1, 4-krat e ...).

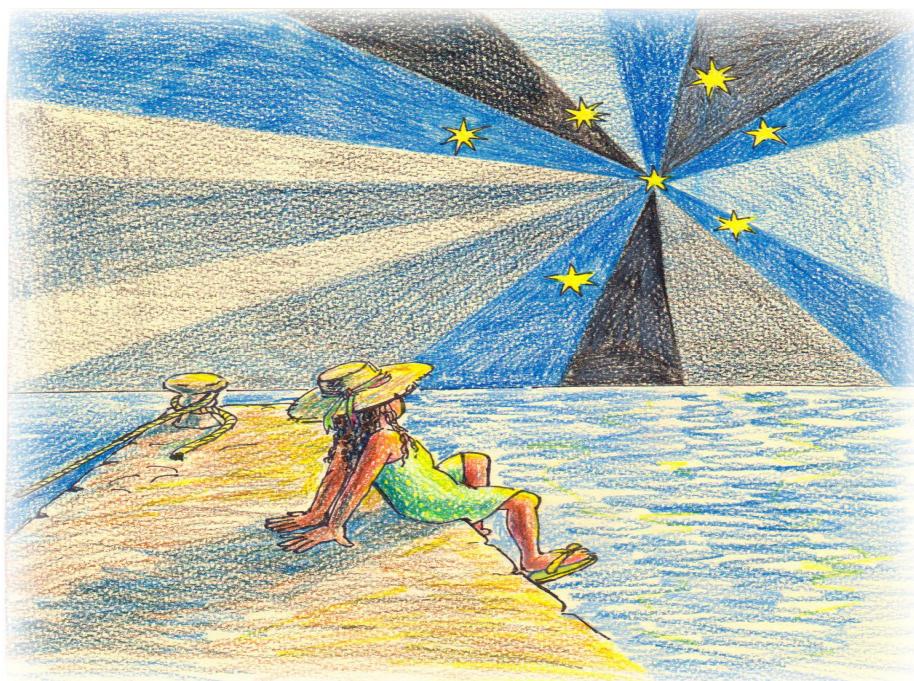
Učenec in učitelj ali eden izmed staršev izbereta poljubno žival, bitje, predmet, dogodek v naravi, o katerem bosta pela. Npr. ton a bo predstavljal opica, ton d1 miška ... Nato si v mislih čim bolj živo naslikajmo to žival. Nato v izmišljenem jeziku ali poljubnih zlogih izpojemo, kako se ta žival počuti, kaj počne itd. Lahko se dogovorimo, da bomo pevsko improvizacijo zaključili na tonu a (toniki oziroma I. stopnji lestvice), ni pa nujno.

Ko učenec spozna več tonov, uporabimo ostale basovske tone kadenc. Poglejmo tabelo na strani 30 in najprej izberimo v posamezni lestvici 1., 4., in 5. ton (označeni z rdečo barvo), ki predstavljajo osnovne tone akordov v kadenah. Lahko pa uporabimo tudi ostale akorde v posamezni lestvici.

9.4 USTVARJANJE BESEDILA, KI RITMIČNO USTREZA MELODIJI SKLADBE

Izmislimo si besedilo z ali brez pomena (lahko v izmišljenem jeziku), ki ritmično ustreza melodiji skladbe (slika 7, str. 37).

V večglasnih skladbicah določimo – poiščemo, v katerem glasu se skriva melodija. Zapojemo jo s toni ali različnimi zlogi in zaigramo. Nato melodijo zapojemo z izmišljenimi besedami ali sestavimo svojo pesmico z besedami, ki se zlijejo z njo. Čim bolj doživeto zapojemo označene izraznostne oznake: npr. maestoso – veličastno v izmišljenem kraljevskem jeziku, dolce – sladko kot kraljična, ki čaka na princa (npr. ve-la-ma-ni-ta-se-vi, ku-tu-le-na ...). Ob koncu fraz vdihnemo in nadaljujemo. Poleg ustvarjanja besedila lahko na ta način skladbi poiščemo tudi zelo zanimivo interpretacijo.

Otroci zelo uživajo, če si pri skladbah brez besedila izmislijo svoje besedilo in ga nato ob igranju zapojejo. Npr. o babici ...

BABICA

BA - BI - CA JE ŠLA V MES - TO. TAM SI JE KU - PI - LA PRE - STO.
 TE - KA - LA JE SEM IN TJA IN SO - SE - DO SRE - ČA - LA.

Učenci ponavadi ne marajo dolgočasnih vaj namenjenih izboljševanju tehnike. Če si ob teh vajah izmišljujejo besedilo ali zgodbe, pa jim postanejo takoj bolj všeč. Tako na zabaven način vadijo monotone tehnične vaje. Spodnja skladba o vlakcu je primer ubesedene vaje za desno roko po praznih strunah. Besedilo sva si izmislila pri pouku z učencem Lanom Razdevškom.

VLAKEC

ČU - ČU, VLA - KEC GRE. ČU - ČU - ČU. ČU - ČU, MEN - JA TIR.
 ČU - ČU - ČU. VLA - KEC PRA - VI: ČU - HA PU - HA, ČU - HA PU - HA - PU.
 IN SE USTA - VI NA PO - STA - JI ČUHA, PUHA PU... (pihnemo)

Kadar učencem določena skladba v učbeniku ni všeč, npr. skladba Naroibe svet (T. Šegula: Začetnica), si nanjo izmislimo ali izmislijo svoje besedilo. Tako jo raje vadijo. Nekateri učenci skladbam radi dodajajo tudi razne zvoke (tolčejo po trupu, oponašajo živali ...). V predzadnjem in zadnjem taktu je učenec zaradi besedila spremenil note. Skladba mu je zaradi "njegovih popravkov" postala bolj zabavna. Zaradi svoje boljše različice je raje zvadil skladbo tudi v prvotni obliki.

MALO SPREMENJENA SKLADBA NAROBE SVET DOBI NASLOV SLONČEK FRANČEK

SLON - ČEK FRAN - ČEK JE KLO - BA - SE, DA BI SE PO - MANJ - ŠAL.
 KO SE - DEL JE NA BA - NA - NI, BRAL JE ČA - SO - PIS.
 (šumi, kot da bi obračal časopis ali z glasom izgovarjal š na vsako osminske pavzo: š, š, š, š)

Slika 7: Izmišljevanje stavkov, besedil zgodb, ki ustrezajo melodiji skladb, ki jih vadimo.

9.5 USTVARJANJE MELODIJ, UGLASBITEV BESEDIL OB IZVAJANJU (NPR. PLOSKANJU) IZBRANEGA RITMA

Učencu predstavimo različne ritmične vzorce (samba, polka, valček, ritme narodov itd.). Sam se odloči, kateri mu najbolj ustreza, nato pa ga skupaj zvadimo s ploskanjem, bobnanjem ... (lahko ga tudi posnamemo). Ob ploskanju izbranega ritmičnega vzorca nato učenec po svoje zapoje melodijo (na ta-te, ta-ka-ta-ka, druge zloge) ali izmišljeno besedilo. Če si ritmični vzorec težko zapomni na pamet, izbrani ritem zapišemo v note. Lahko pa mi ploskamo ritmični vzorec, učenec pa poje po svoje in improvizira z instrumentom.

SAMBA - BRAZILIJA

ANCON RITEM - ZAHODNA AFRIKA

KU-KU RITEM - Gvineja

LATINSKA AMERIKA

NIGERIJA

KUBA

INDIJANSKO-INKOVSKI RITEM

FLINSTONS RITEM

COLORADO

Slika 8: Ritmi

9.6 USTVARJANJE POPEVK, SKLADB S POLJUBNO IZBRANO KOMBINACIJO AKORDOV

Obstajajo različne oblike popevk: ABAB, ABBA, BABA, ABACAB ...

Najbolj splošna oblika popevke: instrumentalni uvod + ABABCB oziroma instrumentalni uvod + 1. kitica (A) + refren (B) + 2. kitica (A) + refren (B) + most (C) + refren (B).

Lahko uporabimo splošno obliko popevke ali po želji sestavimo svojo obliko, dodamo instrumentalni uvod ali zaključek, več prehodov itd.

Ustvarjanja se lahko lotimo na različne načine:

- izberemo poljubno kombinacijo akordov durove, molove lestvice (vaja 7, str. 40) in si nato ob igranju akordov izmislimo melodijo, besedilo ...
- izberemo poljubne akorde (slika 19, str. 80) in si nato ob igranju akordov izmislimo melodijo, besedilo ...
- izmislimo si melodijo, ki ji nato določimo akorde (str. 45), ritmično spremljavo, besedilo ...
- uglasbimo besedilo (str. 32), nato melodijo, akorde...
- izberemo poljuben ritem (slika 8, str. 38), nato akorde, melodijo, besedilo ...

Npr. Izberimo akorde v A-dur lestvici. Na stopnjah lestvice (I., II., III., IV., V., VI., VII., VIII.) sestavimo oziroma poiščemo osnovne akorde – trozvoke ali četverozvoke, ki sestavljajo A-dur lestvico.

Te stopnje v A-dur lestvici predstavljajo naslednje akorde – trozvoke:

I. stopnja A-dur, II. stopnja h-mol, cis, D, E ali E7, fis, gis, A. Skladatelji popevk v molu ponavadi uporabijo akorde naravne in harmonične lestvice in jih med seboj mešajo. Pri tem redko uporabijo zvečani akord na III. stopnji v harmoničnem molu in molov akord na V. stopnji v naravnem molu (sliki 5 in 6, stran 31).

Da so učenci zmožni prijeti težje prijeme – akorde na vsaki stopnji lestvice, jim prijeme akordov olajšamo. Npr. izločimo basovski ton akorda in igramo akorde le po prvih treh melodičnih strunah (vaja 8, stran 40).

Akorde poljubno premešamo in izberemo poljubno zaporedje stopenj oziroma akordov v izbrani lestvici za 1. kitico popevke, npr.:

I., II., IV., V. (A-dur, h-mol, D-dur, E7) ali katerokoli drugo zaporedje stopenj v izbrani lestvici (I.-VI.-IV.-V.-I. ali I.-VI.-IV.-VII.-I. ali I.-VI.-II.-V.-I. ali I.-VI.-II.-VII.-I ali I.-V.-VI.-IV itd.). Možnosti je veliko.

Učenec ob poslušanju igranega ali posnetega izbranega postopa akordov improvizira – zaigra ali zapoje po svoje z različnimi zlogi (la, na ...), v izmišljenem jeziku ali izbranem besedilu.

Za refren uporabimo novo kombinacijo akordov A-dura ali moduliramo v drugo tonalitet. Po refrenu si lahko izmislimo novo kombinacijo akordov, ki se zlige v novo kitico in nadaljujemo: kitica-refren-most-kitica itd. Ni pa nujno. Nekateri napišejo celotno popevko z enako kombinacijo akordov v kiticah in refrenu.

Izberemo poljubno kombinacijo akordov in njihove prijeme. Npr.: (I., VI., IV., V., I.) Izmislimo si način spremljave v desni roki. Ko se poljubno kombinacijo akordov naučimo na pamet, si ob igranju akordov pojemo, mrmramo poljubne melodije ali uglasbimo besedila.

The diagram shows five guitar chords in standard tuning (E-A-D-G-B-E) across six strings. The chords are:

- A-dur**: I. stopnja (tonika), 1st string open, 2nd string 1, 3rd string 0, 4th string 0, 5th string 0, 6th string 0.
- fis-mol**: VI. stopnja (tonična paralela), 1st string 0, 2nd string 1, 3rd string 0, 4th string 0, 5th string 0, 6th string 0.
- D-dur**: IV. stopnja (subdominant), 1st string 0, 2nd string 1, 3rd string 0, 4th string 1, 5th string 0, 6th string 0.
- E-dur**: V. stopnja (dominant), 1st string 0, 2nd string 1, 3rd string 0, 4th string 1, 5th string 0, 6th string 0.
- E7**: I. stopnja (tonika), 1st string 0, 2nd string 1, 3rd string 0, 4th string 1, 5th string 0, 6th string 0.

Chord diagrams are shown above the strings, with the 6th string on the left and the 1st string on the right. The diagrams indicate finger placement: 'x' for no note, 'o' for an open string, and '5fr' for a 5th-fret bend.

Vaja 7: Ustvarjanje melodij s poljubno kombinacijo akordov v A-duru

Da tudi začetnikom omogočimo igranje popevk ali ustvarjanje skladb, ki bodo poleg osnovnih vsebovale tudi težje prijemljive akorde stranskih stopenj, poenostavimo akordične prijeme in jih prilagodimo njihovim zmožnostim. Najprej učence naučimo igrati s palcem (p) in tretjim prstom (a). I in m prst pri tem počivata na 2. in 3. struni.

(Vsak prst desne roke postavimo na struno tako, da čutimo, da se struna hkrati dotika blazinice in nohta.)

**POENOSTAVLJENI PRIJEMI IN AKORDIČNA SPREMLJAVA ZA USTVARJALCE ZAČETNIKE
KOMBINACIJA AKORDOV na stopnjah v A-dur lestvici: I., VI., IV., V., I.
(A-dur, fis-mol, D-dur, E7, A-dur)**

1. način: Poleg ustvarjanja je ta način odličen za navajanje začetnikov na igranje z nohti. Po vsakem zaigranem basu, palec postavimo na sosedno struno, ki se je dotaknemo hkrati z nohtom in blazinico. Učenec bo vajo velikokrat ponovil, saj je ustvarjanje melodii ob igranju akordov zelo zabavno.

2. Akordične prijeme poenostavimo. Prvi prst (i) desne roke počiva na 3. struni.

p-ima p-ima

⁴ See, for example, the discussion of the 'right to be forgotten' in the European Union's General Data Protection Regulation (GDPR), Article 17(1).

↑ Zaigramo s prvym prstom navzgor proti 1. struni

Zaigramo s prvím prstom nayzgol proti 6. struně.

Vaja 8: Poenostavljeni prijemi in akordična spremlijava za ustvarialce začetnike

INSTRUMENTALNI UVOD ALI ZAKLJUČEK:

Ustvarjeno melodijo 1. kitice učenec po posluhu zapiše v note ali si izmisli popolnoma novo temo uvoda, nato melodiji uvoda dodaja najprej basovske – osnovne tone akordov, ki jih je izbral. Tako lahko nastane preprost instrumentalni uvod ali zaključek popevke.

IZBRANI KOMBINACIJI AKORDOV LAHKO DODAMO DRUGO KITARO:

Druga kitara lahko igra isto kombinacijo akordov kot prva, le da učenec iste akorde prijema oktavo višje (v zgornjem delu ubiralke). Ta kombinacija igranja se zelo obrestuje v skladbah, kjer smo uporabili tonalitet: C-, G-, D-, A-, E-dura in a-, e-mola.

Druga kitara igra iste akorde (uporabimo kapodaster ali brez) oktavo višje oziroma v višjih legah.

Slika 9: Prijemi akordov v višjih legah

Prvi kitarist si je izbral kombinacijo akordov za ustvarjanje popevke v C-dur lestvici (I., III., IV., V., IV./IV., V.) – akordi v 1. vrsti. Drugi kitarist pa igra isto kombinacijo akordov v višjih legah – v 2. vrsti.

Drugi kitarist si lahko prijeme istoimenskih akordov v višjih legah olajša s pomočjo uporabe kapodastra. V spodnjem primeru prvi kitarist prijema akorde od I. do VI. stopnje v E-duru. Drugi kitarist namesti kapodaster ob IV. prečki in prijema akorde – glej tabelo spodaj (C, d, ...). Ti akordi zvenijo kot akordi prvega kitarista (E, fis ...) samo, da zvenijo višje. Tretji kitarist namesti kapodaster ob VII. prečki in prijema akorde (A, h, cis ...). Ti akordi zvenijo kot akordi prvega in drugega kitarista (E, fis ...) samo, da zvenijo še višje. Več o uporabi kapodastra na strani 48.

Npr.:

Prva kitara	brez kapodastra	E fis gis A H cis
Druga kitara	kapodaster ob IV. prečki	C d e F G a
Tretja kitara	kapodaster ob VII. prečki	A h cis D E fis

9.7 USTVARJANJE VARIACIJ POLJUBNO IZBRANI SKLADBI IN PREOBLIKOVANJE, DODAJANJE NOVIH DELOV SKLADBI

Učencu predlagamo, da si poskusi izmisliti variacijo – različico, ki bo podobna skladbi, ki jo igra, ali skladbi doda kakšen svoj del in jo podaljša. Npr.:

1. Skupaj z učencem določimo harmonski postop akordov v izbrani skladbi. Ob igranju istih postopov akordov (brez melodije) s poljubnim načinom akordične spremeljave v desni roki učenec že ustvarjeno melodijo zapoje ali zaigra po svoje, okrasi oziroma dopolni. Lahko uporabi druge notne vrednosti ali skladbi doda nov del ipd.
2. Učenec zaigra melodijo določene fraze, kot piše, in si nato izmisli svoj odgovor tej frazi ali melodijo iste fraze dopolni z okraski, ji doda tone itd.
3. Preoblikovanje skladb, dodajanje novih delov ponavadi najbolj ustreza tradicionalnim, ljudskim skladbam. Tem skladbam dodamo akorde, tambora udarce, igranje melodije s flageoletti – karkoli, kar po naše ustreza, poudari karakter skladbe. Ta način je še posebno dobro uporabiti pri igranju skladb v komornih zasedbah. Raznim škotskim, irskim melodijam ustreza tambora udarec akordov. Dodamo lahko tudi ritmične instrumente: tamburin, kastanjete, kar bo tradicionalnim skladbam še bolj poudarilo ljudski, plesni značaj.

Takšni in drugačni načini ustvarjanja – improviziranja na enake oziroma sposojene teme drugih skladateljev so bili v določenih glasbenih obdobjih (npr. baroku) nekaj popolnoma običajnega. J. Kovič: »*Mozart je zlasti v mlajših letih marsikaj napisal po vzoru tega, kar je slišal. Tudi Bach in Beethoven sta počela isto. Bach si za svoje korale navadno ni sam "izmišljal" tem, temveč si jih je sposodil od svojih predhodnikov in sodobnikov ter jih presajal v svoje polifone kompozicije.*«

9.8 ZAČETKI IMPROVIZACIJE

Učencem posnemimo ali zaigramo določeno kombinacijo akordov, ki jim je všeč, z večkratnim ponavljanjem (lahko izberemo preproste blues akorde: A7, D7, A7, E7 D7, A7, E7 ali katerekoli druge akorde, ki so učencem všeč). Doma ali pri pouku si ob poslušanju akordov izmišljujejo tone – lahko jih zapojejo ali zaigrajo. Vseeno. Igrajo, kar slišijo v mislih, kar bi drugače zapeli. Razložimo jim, da so začetki seveda bolj počasni. Svetujemo, da vajo redno ponavljajo in kmalu se bo zgodilo, da bodo vedno raje improvizirali in kar ne bodo hoteli nehati. Improvizacijo je dobro uporabiti po naporni skoncentrirani vadbi, ko učenci

potrebujejo sprostitveni premor.

10 SESTAVLJANJE IN DOLOČEVANJE TONALITETE IN PRIPADAJOČIH AKORDOV USTVARJENIM MELODIJAM V DUROVIH IN MOLOVIH LESTVICAH

10.1 V KATERI TONALITETI – LESTVICI SMO USTVARILI MELODIJO?

Običajno začetni toni preprostih melodij sestavlja oziroma tonalitete: durove ali molove lestvice. Npr. skladba se začne s toni g, c, e. Če te tone postavimo v terčno sorodstvo (terce oziroma snežaka), dobimo durov kvintakord: c-e-g (snežaka). Skladba se torej začne v C-duru. Nato poglejmo, na katerem tonu, tonih se je skladba zaključila. Če so to spet toni c, e, g, je tonaliteta naše skladbe po vsej verjetnosti C-dur.

Pri iskanju ustreznih akordov naši ustvarjeni melodiji najprej preizkusimo, če ji ustrezajo akordi glavnih stopenj v C-dur lestvici (I., IV. in V. stopnje – glej spodaj), nato pa po želji izbiramo še ostale akorde, ki jih razberemo iz tabele na strani 30 ... (torej C-dur, d-mol, e-mol ...) ali akorde teoretično sestavimo – sestavimo snežake (str. 29) in se nato po želji odločimo, kateri akord ji bomo dodali.

10.2 DOLOČEVANJE AKORDOV USTVARJENI MELODIJI

Ko je učenec ustvaril melodijo, ga naučimo, kako na preprost način tej melodiji poišče pripadajoče akorde (glej str. 45).

Glavni inštrument pri iskanju akordov za določeno skladbo je naš posluh. Dokler pa se še malo lovimo, lahko akorde poiščemo s pomočjo teoretičnega znanja o sestavi akordov (glej str. 29).

ISKANJE TEŽKIH DOB

Ponavadi se akordi v skladbah menjajo na prve – težke dobe ali v 4/4 taktu na 1. in 3. dobo, v 3/4 taktu na prvo ... Vendar to ni pravilo.

Če upoštevamo zgornje pravilo, vzamemo vsak prvi ton v taktu, ki predstavlja težko dobo ali začetne tone melodije in sestavimo akord (snežaka), ki bo ta ton ali tone tudi vseboval.

Ker učenci svoje skladbe zelo radi pojejo ob akordični spremljavi, jim najprej razložimo, kako sestavijo najlažje prijemuljive akorde: durov in molov trozvok in dominantni septakord.

Ton melodije torej vstavimo v akord in dobimo 4 akorde oziroma 4 snežake: 3 trozvoke in 1 četverozvok (durov, molov kvintakord, zmanjšan ali zvečan kvintakord – uporabimo redko, dominantni septakord ali durov z malo septimo – najpogosteje uporabljen, durov z veliko septimo, molov z veliko ali malo septimo ali v otroških pesmicah redko uporabljeni akordi: zvečani z veliko septimo, zmanjšani z malo ali zmanjšano septimo).

Primer: prvi ton v skladbi je f. Ta ton vsebujejo naslednji akordi: **f-a-c**: F-dur, **d-f-a**: d-mol, **h-d-f**: h-zm, **g-h-d-f**: G7.

Vse možne akorde zapišimo nad melodijo skladbe. Nato melodijo zapojmo in menjavamo te akorde. Izberemo tiste, ki našim ušesom najlepše zvenijo.

Mlajšim učencem oziroma začetnikom, ki še ne znajo igrati akordov, zaigramo različne možnosti spremljave in postope akordov. Izberemo kombinacije tistih, ki jih bodo kmalu sposobni zaigrati sami. Učenci se odločijo, katera spremjava in kateri postopi akordov po njihovem najbolj ustrezajo njihovi ustvarjeni melodiji.

DOLOČIMO AKORDE USTVARJENI MELODIJI S POMOČJO SNEŽAKOV:

- 1. Ustvarjeno melodijo zapišimo v note (vse tone kot četrtinke – lahko brez ritma).**
Vsi zlogi oziroma toni besedila, ki jih zapojemo malo bolj poudarjeno, nakazujejo težke dobe (ti zlogi – toni ponavadi predstavljajo prve dobe v taktih in jih označimo kot malo debelejše četrtinke). Pred njimi narišimo taktnice. Če znamo, označimo ritmične vrednosti dob. Nato preštejemo dobe v taktih in označimo taktovski način. Če melodije ne znamo zapisati, jo posnamemo, da je ne pozabimo, ter jo zvadimo po posluhu.
- 2. Preštejemo višaje, nižaje ter z njihovo pomočjo določimo tonaliteto skladbe.**
Poglejmo še prvi in zadnji ton naše melodije in s pomočjo snežakov sestavimo akord. Ponavadi ta akord predstavlja tudi lestvico – tonaliteto naše melodije.
- 3. V tabeli poiščimo akorde glavnih stopenj naše tonalitete.** Npr. G-dur lestvice (I.: G-dur, IV.: C-dur, V.: D-dur ali D7).
- 4. Uporabimo vsak ton v taktu ali vsak ton, ki predstavlja težko dobo, in sestavimo možne akorde (snežake), ki ta ton vsebujejo.** Sestavimo lahko naslednje snežake – trozvoke: durov ali molov, zmanjšan in zvečan (redko uporabimo) ali več vrst četverozvokov: dominantni septakord (najpogosteje uporabljen četverozvok). Npr. prvi ton v skladbi je g. Ta ton vsebujejo naslednji akordi: **g-h-d**: G-dur, **e-g-h**: e-mol, **c-e-g**: C-dur, **a-c-e-g**: a7 – a-molov septakord z malo septimo.
Več o sestavi ostalih trozvokov, četverozvokov v durovih ali molovih lestvicah glej v učbeniku P. Mihelčiča: Teorija glasbe.
- 5. Možne akorde zapišimo nad melodijo.**
- 6. Pojemo zapisano ali ustvarjeno melodijo in menjavamo možne kombinacije akordov, ki smo jih izbrali.** Nato se odločimo za tiste, ki nam najlepše zvenijo.
- 7. Izberimo poljuben način akordične spremljave,** ki ustreza taktovskemu načinu naše ustvarjene skladbe in našim sposobnostim. Akordične prijeme si lahko olajšamo tako, da ne igramo basovskih tonov, ampak na ubiralki pritisnemo le tone akordov, ki ležijo na prvih treh melodičnih strunah.

Primer določevanja akordov ustvarjeni melodiji skladbe: Prijatelj si moj (dijakinje Ane Zagode).

1. USTVARJENO MELODIJO ZAPIŠIMO V NOTE

2. DOLOČIMO TONALITETO: PREŠTEJMO VIŠAJE ALI NIŽAJE

Poglejmo zadnji ton v melodiji in z njim sestavimo snežaka - akord, nato še tone v prvem taktu in s pomočjo snežakov sestavimo možne akorde, ki te tone vsebujejo.

Ana je torej skladbo ustvarila v G-dur lestvici, ki ima višaj fis. Melodija skladbe se zaključi na tonu g1, na katerem sestavimo snežaka z osnovnim tonom (ritko) - g1 in dobimo G-dur akord, ki vsebuje tone (g1, h1, d2). V prvem taktu je ton h1, s katerim lahko sestavimo G-dur akord, če h predstavlja trup snežaka. H-mol (h1, d2, fis2) dobimo, če h predstavlja ritko snežaka in e-mol (e1, g1, h1), če h1 predstavlja glavo snežaka. Ana se je odločila, da se bo skladbica začela bolj veselo v G-duru.

PRIJATELJ SI MOJ

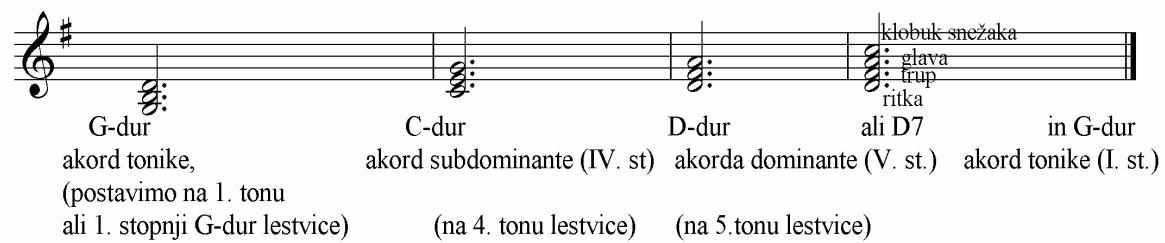

PRIJATELJ SI MOJ

V two-jih o - ceh šu - mi mod-ro mor - je. V two-jih dla - neh mar - jet - ke di - še. Ko-
rak za ko - ra - kom, grem za te - boj. Za ved-no boš z ma-no pri - ja - telj si moj.

3. V TABELI POIŠČIMO IN SE NAUČIMO ZAIGRATI AKORDE GLAVNIH STOPENJ V G-DUR LESTVICI, KI SO V VSEH LESTVICAH NA I., IV. IN V. STOPNJI, NATO PA ŠE AKORDE STRANSKIH STOPENJ (II., III., VI., VII.) V G-dur lestvici so torej osnovni akordi: G-dur (na I.stopnji), C-dur (IV.) in D-dur in D7 akord (oba na V. stopnji). Te akorde najdemo tudi v razširjeni kadenci. Z njimi je napisana večina ljudskih in otroških skladb.

G-dur akord tonike, (postavimo na 1. tonu ali 1. stopnji G-dur lestvice)

C-dur akord subdominante (IV. st) (na 4. tonu lestvice)

D-dur akorda dominante (V. st.) (na 5. tonu lestvice)

ali D7 akord tonike (I. st.) in G-dur

4. UPORABIMO VSAK PRVI TON V TAKTIH MELODIJE IN SESTAVIMO AKORDE - SNEŽAKE, KI TA TON VSEBUJEJO

Pri sestavljanju akordov h1 enkrat predstavlja ritko, drugič trup in tretjič glavo snežaka.

Tako s tonom h1 sestavimo tri akorde (h-mol, ko h1 predstavlja ritko, G-dur, ko h1 predstavlja trup in e-mol, ko h1 predstavlja glavo snežaka).

1. akord: h-mol h1 m3: mala terca od h1 je d2 v3: velika terca od d2 je fis2

A musical score for three voices. The first measure has a treble clef, a key signature of one sharp, and a common time signature. The lyrics are 'ritka sncžaka', 'trup sncžaka', and 'glava sncžaka'. The notes are eighth notes with a dot, and the vocal parts are separated by vertical bar lines.

Prvi ton v skladbi je ton h1, ki je tretji ton v lestvici ozr. leži na 3. stopnji v G-dur lestvici. Z njim lahko sestavimo vsaj 3 kvintakorde (snežake).

Molov kvintakord je sestavljen iz M3 in V3. Durov kvintakord pa iz V3 in M3.

Na tonu h v G-dur lestvici (upoštevamo višaj fis) leži h-mol akord. To je akord 3. stopnje v G-dur lestvici.

A musical score for a single melodic line. The key signature is one sharp (F#). The time signature is common time (indicated by a 'C'). The melody consists of quarter notes and eighth notes. The lyrics 'trup snežaka' are written below the notes. The score is divided into measures by vertical bar lines. The first measure starts with a quarter note, followed by a half note. The second measure starts with a half note. The third measure starts with an eighth note, followed by a half note. The fourth measure starts with a half note.

Ton e predstavlja 6. ton ozr. ton 6. stopnje v G-dur lestvici.

Na njem sestavimo akord e-mola, ki je akord 6. stopnje v G-dur lestvici.

3. akord: e-mol e1 mala terca od e1 je g1 velika terca od g1 je h1

A musical score for a single melodic line. The key signature is one sharp (F#). The time signature is common time (indicated by a 'C'). The melody consists of quarter notes and half notes. The first note is a quarter note on the G line. The second note is a half note on the E line. The third note is a quarter note on the C line. The fourth note is a half note on the A line. The fifth note is a quarter note on the F line. The sixth note is a half note on the D line. The notes are connected by vertical stems. The lyrics 'glava snežaka' are written below the notes.

V drugem taktu je prvi ton d2.

Na njem lahko sestavimo D-dur, h-mol, G-dur)

V tretjem taktu imamo tona e2 in c2 ,

ki lahko sestavlja C-dur in a-mol.

A musical score for three voices. The first voice (soprano) has a treble clef and a key signature of one sharp. The lyrics are 'ritka snežaka', 'trup snežaka', and 'glava snežaka'. The second voice (alto) has a bass clef and a key signature of one sharp. The third voice (bass) has a bass clef and a key signature of one sharp. The score consists of three staves with vertical bar lines separating the lyrics. The first two staves end with a double bar line, and the third staff ends with a final double bar line.

a-mol
 (akord 2. stopnje) fis-zmanjšan
 (akord 7. stopnje) D-dur
 (akord 5. stopnje)
 (sestavljen iz dveh malih terc)

5. NAD USTVARJENO MELODIJO NAPIŠIMO MOŽNE AKORDE - SNEŽAKE, KI SMO JIH SESTAVILI

Chords labeled below the first staff:

- (h, G, e) (D, h, G) (C, a) (D, h, G) (h, G, e) (D, h, G) (C, a) (h, G, e)

Chords labeled below the second staff:

- (a, fis, D) (C, a, fis) (h, G, e) (D, h, G) (C, a) (D, h, G) (D, D7, a, fis) (G, e, C)

6. POJEMO USTVARJENO MELODIJO IN MENJAVAMO ZAPISANE AKORDE. NATO IZBEREMO TISTE AKORDE, KI NAM NAJLEPŠE ZVENIJO

Melodija je napisana v G-duru. Če upoštevamo G-dur kadenco, lahko največkrat uporabimo akorde: G, C, D ali D7. Tako bi dobili 1. varianto. Ana pa je izbrala 2. varianto. Poleg akordov kadence je uporabila še akord tretje stopnje: h-mol in akord šeste stopnje: e-mol.

Chords labeled above the first staff:

- 1. G G C G G G C G
- 2. G h C G e h C G

Lyrics:

V two-jih o - čeh šu - mi mo-dro mor - je. V two-jih dla - neh mar - jet - ke di - še. Ko-
rak za ko - ra-kom, grem za te - boj. Za ved-no boš z ma-no pri - ja - telj si moj!

7. IZBEREMO POLJUBEN NAČIN AKORDIČNE SPREMLJAVE, KI USTREZA TAKTOVSKEMU NAČINU (3/4) NAŠE USTVARJENE SKLADBE IN NAŠIM SPOSOBNOSTIM

Če smo začetniki, si lahko akordične prijeme olajšamo tako, da ne igramo basovskih tonov v akordih. Na ubiralki pritisnemo samo tone akordov, ki ležijo na prvih treh strunah.

Chords labeled above the first staff:

- 2. G h C G e h C G

Chords labeled above the second staff:

- D G C G D ali D7 G

Slika 10: Sestavljanje in določevanje kvintakordov ustvarjenim melodijam – primer

10.3 ANALIZIRAJMO AKORDE V SKLADBAH, ETUDAH

Večina skladb, ki jih učenci igrajo do 4. razreda, vsebujejo le tri akorde – ponavadi akorde glavnih stopenj. Če učence že od začetka seznanjam in analiziramo akorde v skladbah, bodo znanje znali hitro uporabiti pri iskanju akordov, ki ustrezajo njihovim ustvarjenim melodijam. Hkrati pa bodo utrjevali harmonski spomin, kar jim bo omogočilo boljše pomnjenje skladb, ki se jih učijo na pamet.

10.4 USTVARJANJE VEČGLASNE SKLADBE

Dokler ne razvijemo posluha do te mere, da lahko slišimo več glasov hkrati, si lahko za pisanje – dodajanje ostalih glasov ustvarjeni melodiji pomagamo na naslednji način. Ustvarjeno melodijo posnamemo na diktafon ali se jo nauči naš prijatelj. Ob poslušanju ali igranju le-te si izmislimo – zapojemo novo melodijo – nov glas ali akordično spremljavo, ritem ... in jo hkrati s poslušanjem posnetka zapojemo ali zaigramo. Nato jo zapišemo v note in sigurno se bo odlično prilegala prvi. Tako lahko osnovni melodiji dodajamo poljubno število glasov ter ustvarimo skladbo za trio, kvartet kitar in druge poljubne instrumente.

10.5 KAKO TRANSPONIRAMO?

Velikokrat se zgodi, da učenci zapojejo, ustvarijo melodijo v tonaliteti, ki vsebuje akorde, ki so zanje težko izvedljivi, ali pa spremljajo pevce, ki bi radi peli višje ali nižje.

Po zapisu ustvarjene melodije učencem pokažemo, kako lahko skladbo transponiramo v tonalitetu, v kateri bo lažje izvedljiva in jo bodo lažje zapeli ali zaigrali.

V nižjih razredih so skladbice najlažje izvedljive in običajno pisane v D-, A-, C-, G-duru, a-, e-molu, včasih v F- ali E-duru, redkeje pa v kakšni drugi tonaliteti.

Tabela (str. 30) nam bo olajšala razumevanje transpozicije.

Primer transpozicije iz C-dura v G-dur:

akorde na ustreznih stopnjah v C-duru zamenjamo z akordi na istih stopnjah v G-duru. C-dur (akord, ki ga sestavimo na I. stopnji v C-dur lestvici) tako preide v G-dur (akord I. stopnje v G-dur lestvici), a-mol (akord VI. stopnje v C-dur lestvici) preide v e-mol (akord VI. stopnje v G-dur lestvici), F-dur (akord IV. stopnje v C-dur lestvici) preide v C-dur (akord IV. stopnje v G-dur lestvici) ...

10.6 UPORABA KAPODAASTRA PRI IGRANJU ZAHTEVNEJŠIH TONALITET

Transpozicijo in težje prijeme akordov si lahko olajšamo z uporabo kapodastra. Npr. želimo zapeti pesem v C-duru s kombinacijo akordov: C-F-G7-C. Ugotovimo, da bi jo lažje peli v D-duru. Kapodaster fiksiramo ob II. prečki in igramo, kot da bi prijemali akorde C-F-G7-C. Toda ista kombinacija prijemov bo sedaj zvenela veliko sekundo (en ton) višje: D-G-A7-D.

Kapodaster nam omogoči, da lažje igramo skladbe, ki so napisane v lestvicah z veliko bare prijemi, npr. v Es-duru. Da lažje igramo kombinacije akordov v Es-duru, uporabimo kapodaster na I. prečki in pritisnemo akord D-dura. Tako bo zazvenel marsikomu težko prijempljivi Es-dur.

Legi kapodastra

Brez kapo.	A	C	D	E	G	a	d	e
Prva prečka	B	DES	ES	F	AS	b	es	f
Druga prečka	H	D	E	Fis	A	h	e	fis
Tretja prečka	C	ES	F	G	B	c	f	g
Četrta prečka	Cis	E	Fis	Gis	H	cis	fis	gis
Peta prečka	D	F	G	A	C	d	g	a
Šesta prečka	Dis	Fis	Gis	Ais	Cis	dis	gis	ais
Sedma prečka	E	G	A	H	D	e	a	h

Slika 11: Uporaba kapodastra

J. Krishnamurti: »Če obstajata ljubezen in svoboda v srcih samih učiteljev, bodo do vsakega učenca pristopili z mislijo na njegove potrebe in težave; in potem ne bodo zgolj avtomati, ki delujejo po metodah in formulah, pač pa bodo spontana človeška bitja, vedno budna in pazljiva.«

11 POUČEVANJE

11.1 KAKO MOTIVIRAMO?

Trudimo se za spoštljiv, enakovreden odnos.

Najbolj motiviramo, ko učence učimo glasbe s spoštljivim in srčnim odnosom. Če bo naš odnos iskren, bodo to začutili in posledično raje vadili in vzljubili glasbo.

Učencem pomagamo vzbujati občutek, da zmorejo, in občutek, da je igranje zabavno in sproščajoče.

To jim lahko omogočimo s skupno vadbo skladb za nastope pri vsaki uri, z izbiro primernih skladb za nastope, za katere smo prepričani, da jih bodo učenci obvladali in na nastopu doživeli prijetno izkušnjo, z improvizoričnimi vsakournimi nastopi ter večkratnim obnavljanjem in mesečnim nastopanjem starih in novih skladb. (V učni načrt vključimo skladbe, ki so jih učenci nastopali tudi v prejšnjih šolskih letih, tako da imajo v repertoarju zmeraj vsaj 2 ali 3 skladbice, ki jih znajo na pamet in jih lahko kadarkoli zaigrajo.)

Učence učimo, kako učinkovito vaditi ter se pripraviti na nastop.

Pri pouku skupaj vadimo po postopku učinkovite vadbe, dokler ga učenci ne usvojijo in začnejo učinkovito vaditi tudi doma. Večkrat jih vprašajmo, kako bi sami rešili določen tehnični problem, kako bi vadili težje takte ipd. Tako jih spodbudimo h kreativnemu razmišljanju in kmalu bodo z veseljem odkrivali, kako rešiti probleme, doseči cilje, kar bo dvignilo njihovo samozavest. Rezultat pa bo večja motiviranost. Vse bo šlo lažje in odvisnost od učitelja bo vedno manjša. Naraščalo bo tudi učenčeve samozaupanje.

Skupaj s sodelovanjem učenca postavimo kratkoročne (dnevne, tedenske) in dolgoročne (mesečne, polletne, celoletne) "okvirne" cilje.

Primer kratkoročnega (tedenskega) cilja: *V tem tednu se bom po poslunu naučil pol skladbe za nastop, prebral 1 etudo ... Dolgoročni cilj: Čez dva meseca bom nastopal izbrano skladbo, imel recital (nastopi naj bodo vsaj vsaka dva meseca). Ob koncu 1. polletja bom na zgoščenko posnel vse skladbe, ki jih bom zvadil ali ustvaril na pamet.*

Postavitev ciljev učence zelo motivira. Še posebno, če je cilj vadbe nastop ali snemanje izvajanja njihovih skladb.

Predlog: Ob zaključku leta na zgoščenko posnamemo vse skladbe, ki so se jih je med letom naučili na pamet, in tako učence nagradimo za celoletni trud.

K pouku povabimo starše in jih naučimo preprostih osnov (igranje akordov, slušne vaje, postopke ustvarjanja, vadbe idr.).

Razložimo jim, kako bo njihovo pozorno poslušanje, spodbuda in pomoč pri vadbi ter spoštljiv odnos do otrokovega igranja in ustvarjanja glasbe motivirala otroke in jim omogočila celovit osebnostno-glasbeni razvoj.

Kadar otroci poslušajo druge, ki veselo brenkajo ali pojajo, si tega zaželijo tudi sami. Večkrat, ko bodo slišali svoje starše vaditi, peti, prej si bodo zaželeli brenkati tudi sami.

Starše spoznamo s postopki ustvarjanja, vadbe. Naučimo jih pravilne drže instrumenta in skupnega muziciranja s svojim otrokom. Tako jim doma pri vadbi lahko bolj pomagajo, sodelujejo ter razumejo težavnost igranja instrumenta. Če se starši ne morejo ali želijo naučiti instrumenta, jih predlagamo, da pri vadbi doma in pri pouku sodelujejo na različne načine. Npr. spremljajo otroka s preprostimi ritmičnimi instrumenti (palčkami, ropotuljo) pojajo, ploskajo, plešejo v ritmu ali ga samo pozorno poslušajo.

Razložimo in pokazemo postopke ustvarjanja, vaje za razvijanje posluha.

Učencem predlagamo, da ustvarijo skladbe, kakršne si želijo. Skladbe, ki jih bodo opogumljale, razveseljevale, ki jih bodo navdihovale ... Večkrat, ko bodo preizkušali postopke, lažje jim bo. Hitreje bodo napredovali in si izmislili še svoje načine.

Spodbujajmo k poslušanju, igranju po poslunu.

Na začetku ure učenec po poslunu zaigra katerikoli priljubljen napev, skladbo, popevko, novo ustvarjeno melodijo ... Tako je že ob začetku ure vsa njegova koncentracija usmerjena v poslušanje in kmalu pozabi na morebitne skrbi, na nove učiteljičine uhane ...

Spodbudimo h kreativnemu preoblikovanju že napisanih skladb različnih skladateljev.

Učenec si na podlagi naučene skladbe izmisli svojo verzijo skladbe v takšni obliki, kot bi mu bila bolj všeč. Že naučeni skladbi doda nove tone, jo po svoje podaljša, si izmisli nov glas ali jo priredi za dva ali več instrumentov. Opogumimo ga k inovativnosti.

V časih, ko note še niso obstajale, so se skladbe venomer spremajale, skladatelj jih je zmeraj zaigral malo drugače. Njegov učenec pa tudi, saj ni imel not, na katere bi se oprl. Razvijal pa je posluh, improvizacijo in zmeraj dodal kaj novega – svojega. Zakaj ne bi še mi tu in tam poskusili, dodali kaj novega. Sama ne bi imela nič proti, če bi moji skladbi kdo dodal kaj svojega in jo po svoje olepšal ter zato tudi raje igral in vadil.

V učni načrt vključujemo skladbice, popevke, ki jih učenci izberejo sami.

Učence večkrat vprašamo, katere skladbice, popevke radi poslušajo in bi se jih radi naučili poleg predpisanega učnega programa. Skladbe, ki jih sami izberejo, imajo raje, ker jih bolje poznajo in ob izvajanju le-teh veliko bolj uživajo, se jih želijo naučiti.

Učencem predlagamo, da skladbe, ki so jih ustvarili pri pouku, zaigrajo v komorni skupini s starši, prijatelji, sošolci, drugimi instrumentalisti.

Učenci običajno najraje vadijo in nastopajo z lastnimi skladbami v komornih zasedbah. Zato jim prikažemo možnosti spremljave s kitaro ali drugimi instrumenti. Uglasbena besedila lahko zapojejo ob akordični spremljavi kitare, ritmični ali melodični spremljavi z glasbili Orffovega instrumentarija in ostalimi preprostimi instrumenti: blokflavta, sintetizator zvoka idr.

Med premori uporabimo igre s kartami.

Ko opazimo, da učencu peša koncentracija ali potrebuje premor, lahko uporabimo igre s kartami. Napravimo si svoje karte z vprašanji ali slikami skladateljev, značilnostmi obdobjij, tonov, pavz, lege tonov, akordov, z zahtevanimi posebnimi nalogam ipd. Učencu predlagamo, da naredi doma nekaj svojih glasbenih kart, ki jih pobarva in nanje napiše vprašanja, nariše skladatelje itd. Pri igri sodelujeta oba, pravila si izmislimo. Npr. tisti, ki izgubi, mora zapeti lestvico, napisati dodatno domačo nalogu ali zapeti izmišljeno skladbo.

Učence spodbudimo k izmišljevanju zabavnih zgodb za lažje pomnenje oznak, skladateljev ... Z njimi pokažemo, da si nič ni tako težko zapomniti in da je učenje novih izrazov lahko zelo zabavno.

11.1.1 Izmišljevanje čustveno obarvanih zgodb za hitro pomnenje izvajalnih oznak, skladateljev ipd.

Za izmišljevanje zgodb me je navdihnil Tony Buzan, ki je v svojih knjigah opisal veliko načinov za izboljšanje spomina. Kadar učence učimo pomnenja izvajalnih oznak, skladateljev, si izmislimo zgodbice in si v domišljiji naslikajmo fantastične, realne ali čim bolj hecne slike. Najbolje je, da pri izmišljevanju slik, povezav sodelujejo učenci. Tako se na zabaven način naučijo veliko novega.

Naslednje zgodbice naj služijo kot predlog oz. navdih vašim izmišljarijam:

Kako si zapomnimo priimke kitarskih baročnih skladateljev?

A. **Logy**, E. **Baron**, J. S. **Bach** (pisal za lutnjo), A. **Visee**, L. **Weiss**.

Črke, ki so označene z zeleno, uporabimo v stavku: Na **belem** (**weiss** – nemško belo) otoku **Visu** v **logu** počiva **Bahavi Baron**. Ta stavek si živo naslikamo v mislih. Lahko si barona predstavljamo, kako se jezi, ko mu med počivanjem na otoku, v močvirnem logu nagajajo komarji. »*Če si stavek naslikamo – zapomnimo kot zgodbico, ki jo čustveno obarvamo, si ga bomo sigurno zapomnili za dlje časa,*« pravi T. Buzan.

Kako si zapomnimo priimke kitarskih klasicističnih skladateljev?

A. **Diabelli**, F. **Carulli**, M. **Carcassi**, M. **Giuliani**, F. **Gragnani**, F. **Sor**, W. A. Mozart (je predstavnik klasicizma, vendar ni skladal za kitaro; uporabimo ga za povezavo ostalih skladateljev z obdobjem klasicizma).

Začetne črke, ki so označene z zeleno, uporabimo v stavku: **Debela (Diabelli) Carja (Carulli in Carcasi)** v svoj dvorec pokličeta (**Call** – angleško poklicati) Mozarta. Skupaj **grgrajo (Gragnani) sok (Sor-sok)** in pojejo pesem z naslovom **Džuli. (Giuliani - izg. Džuljani)**.

Kako si zapomnimo prazne kitarske strune?

Eva, Hana gojita **dinge**, **antilope**, **emuje** – iz začetnih črk besed dobimo imena kitarskih strun: **e2, h1, g1, d1, a, e**.

V mislih si naslikamo priateljici Evo in Hano, ki na svoji farmi v Avstraliji gojita različne avstralske živali: dinge, antilope, emuje.

Oznake za tempo

- **Largo**: ime oznake za počasnejši tempo, ki pomeni široko. Da si zapomnimo, da je largo zelo počasen tempo, si predstavljamo, da jemo **zelo počasi** vročo juho s **široko argo** kocko.
- **Moderato**: **zmeren** tempo. **Moder** človek živi **zmerno**. Ne pretirava z delom, nedelom, hranjenjem, telovadbo ... Vse počne zmerno.

Oznake za spremenjanje tempa

- **Ritardando**: oznaka za upočasnjevanje. Kadar se utrudimo – želimo upočasniti, se usedemo na zadnjico – rit.
- **Accelerando**: oznaka za pohitevanje – po angleško –**accelerate**te pomeni pospešiti.

Oznake za načine igranja

- **Apoyando**: igranje z naslonom. Če besedi dodamo črko **z**, dobimo besedo **zapoj (zapoyando)**. Mlajši učenci ponavadi dobijo glasnejši ton, kadar igrajo z naslonom. Zapomnimo si: melodija **igrana z naslonom** zveni, kot da jo je kdo **glasno zapel**.
- **Tirando**: igranje brez naslona (**tired** – angleško pomeni utrujen). Iz besede sestavimo stavek: Prsti, ki igrajo **tirando**, kmalu postanejo **utrujeni**, saj se pri igranju nikoli ne naslonijo na spodnjo struno.

Kitarske barve

Sul **tasto**: mehka barva. Spomnimo se na besedo mehko **testo**.

11.1.2 Teorijo bolje razumemo, ko se jo naučimo uporabljati v praksi.

Naslednjih nekaj vaj naj služi kot odskočna deska novim vajam, ki bodo učencem olajšale pomnjenje in razumevanje teorije. To so vaje, s pomočjo katerih se učenci naučijo **povezati teorijo s prakso**, kar večini predstavlja velik problem. Učencem razložimo in praktično pokažemo, kako lahko teorijo vadimo s pomočjo instrumenta in kako uporabno je znanje teorije pri ustvarjanju lastnih skladb.

Tako jim bo vadba teorije kmalu v večje veselje, saj jo bodo bolj razumeli in se jo znali učiti sami.

Kako se naučimo zapeti čisto kvarto s tonoma e2 in a2?

Izmislimo si pesmico, ki se začne s temo tonoma.

Kako se naučimo, kako lahko iz višajev označenih v začetku skladbe takoj določimo lestvico, v katero spadajo?

V notah poglejmo, kateri je zadnji zapisani višaj in ugotovimo, katera nota se nahaja pol tona višje. Ta nota predstavlja ime lestvice.

Kako se naučimo udarjati v tempu: doba = 60?

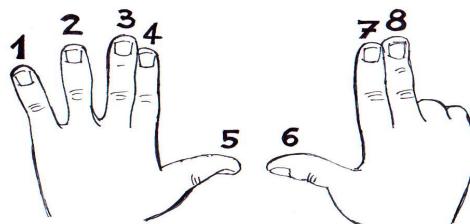
Uporabimo uro in ob premiku kazalca ploskajmo ali hodimo po učilnici.

Kako se naučimo zapomniti položaj celih tonov in poltonov v durovi ali molovi lestvici?

Z igro **Pokaži 8 prstov**.

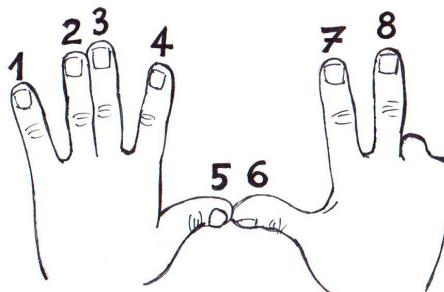
Postopek igre: Najprej pokrčimo vse prste. Nato jih čim prej pravilno razpremo in izgovorimo lestvico. Igru lahko uporabimo pri poljubni lestvici, ki se je želimo naučiti.

Durova lestvica ima dva poltona, ki ležita med tretjim in četrtim ter sedmim in osmim tonom. Razpremo osem prstov. 8 prstov predstavlja 8 tonov v lestvici. Dva prsta pokrčimo. Tretji in četrti prst stisnemo skupaj (predstavljata polton) ter sedmi in osmi prst stisnemo skupaj (predstavljata polton). Ostali prsti so razprtji. Med njimi so celotonske razdalje.

Slika 12: Položaj prstov (celih tonov in poltonov) v durovi ljestvici

Naravna molova ljestvica ima dva poltona, ki ležita med drugim in tretjim ter petim in šestim tonom. Razpremo osem prstov. 8 prstov predstavlja 8 tonov v ljestvici. Dva prsta pokrčimo. Drugi in tretji prst stisnemo skupaj (predstavljata polton) ter peti in šesti prst stisnemo skupaj (predstavljata polton). Ostali prsti so razprtji. Med njimi so celotonske razdalje.

Slika 13: Položaj prstov v naravni molovi ljestvici

Kako se naučimo peti v tercah, sekstah ...?

- a) Pri pouku na kaseto, zgoščenko ... posnamemo več enoglasnih ljudskih pesmi, ki jih učenec že pozna. Ob poslušanju kasete pri uri ali doma poskušajo zadeti – peti terco, seksto, kasneje dodajo še druge intervale in tako preizkušajo ter vadijo dvoglasno petje. Iste pesmi posnamemo še dvoglasno, da se učenec navadi slišati dva glasova istočasno.
- b) Melodijo ljudske ali poljubne pesmi, ki jo znamo na pamet, zapišemo v notni zvezek in pod ali nad vsako noto dopišemo terco, seksto ali kateri drug interval. Najprej se terco naučimo le zaigrati, zraven pa pojemo melodijo. Ko to znamo, poskusimo igrati melodijo in istočasno peti izbran interval (terco, seksto ...).
- c) V dvoglasnih ali večglasnih skladbicah se ob igranju učimo peti posamezne glasove. Enkrat pojemo drugi glas in igramo prvega. Drugič pojemo prvi glas in igramo drugega.

Kako si zapomnimo težji ritmični vzorec?

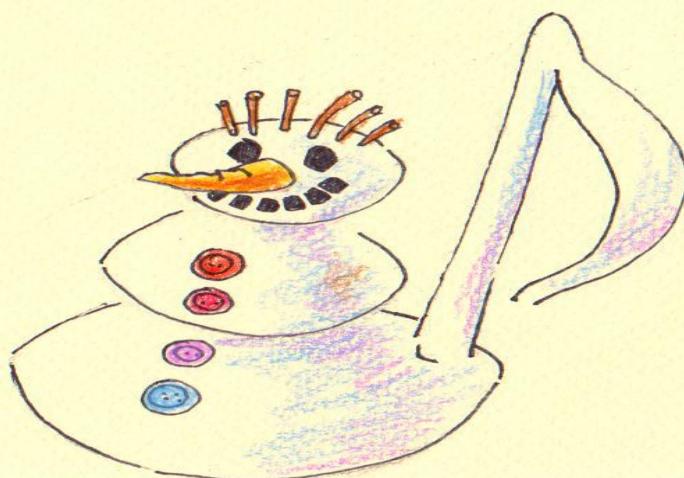
Izmislim si besedo, stavek, ki vzorcu ustreza (kvintola: pe-lar-go-ni-ja ...).

Kako vadimo petje intervalov ?

Najprej se naučimo intervale zapeti kot v pesmici (stran 14). Nato jih vadimo posamezno ob spremljavi kitare ali instrumentu, ki ga igramo.

Kako slušno utrdimo durov ali molov kvintakord, sekstakord?

Izmislimo si skladbo, ki se bo začela s tem akordom. Pogosto jo prepevajmo, igrajmo in kmalu si bomo zven akorda dobro zapomnili (glej str. 16).

F-dur (durov kvintakord - označimo D 5/3)

Če spodnji ton f1 prestavimo oktavo višje (iz prvega medprostora na peto črto), dobimo durov sekstakord.

D 5/3 fl a1 c2

Durov sekstakord (D 6/3: a1, c2, f2)
je sestavljen iz male terce in čiste kvarte.

Da slušno utrdimo in si zapomnimo zven durovega sekstakorda, si izmislimo skladbo, ki se bo začela s tem akordom. Lahko pa uporabimo spodnjo skladbo, napisano v F-duru. Ko jo učenec obvlada, jo spremljamo z akordi ali jo z akordi spremlja sam in si po želji izmisli besedilo in nov naslov. Da se lahko naučijo spremljave tudi najmlajši, sestavo akordov poenostavimo.

DUROV SEKSTAKORD NA IZLETU (Ajša Svetlin)

I. lega

F-dur ali F-poenostavljen (akordično spremljavo igramo s prstnim redom p + im)

B-dur

C-dur ali C-poenostavljen

Na iz - let je šel a - kord. Du - rov sek - sta ko - (o)rd.

Med po - tjo je ple - sal, pel. Žvi - žgal ves - ve - sel. Hoj! sel!

Za učence, ki težko pritisnejo bare, skladbico transponiramo ton višje - v G-dur. Da vadijo postavitev mezinca leve roke, pa del skladbe prestavimo v II. lego. Kot pri zgornji melodiji lahko prijeme akordov za najmlajše učence poenostavimo, da jih igrajo le z uporabo prvih treh strun s prstnim redom p + im.

I. lega

G-dur ali G-dur poenostavljen prijem

II. lega

C-dur ali C-dur poenostavljen

D7 ali D7-poenostavljen

I. lega

G, C, G, D7, G, G

Slika 14: Kako slušno utrdimo durov sekstakord?

d-mol (molov kvintakord - m 5/3)

Če spodnji ton d1 prestavimo oktavo višje, dobimo molov sekstakord - m 6/3.

m 5/3 (d1, f1, a1) m 6/3 (f1, a1, d2)

Molov sekstakord je sestavljen iz velike terce in čiste kvarte.

Da slušno utrdimo in si zapomnimo zven molovega sekstakorda, si izmislimo skladbo, ki se bo začela s tem akordom, ali uporabimo naslednjo skladbo, napisano v F-duru. Ko jo učenec obvlada, ga spremljamo z akordi ali jo z akordi spremlja sam in si po želji izmisli novo besedilo in naslov. Da se lahko naučijo spremljave tudi najmlajši, sestavo akordov poenostavimo.

ČAROVNICA

I. lega

TAM ČEZ HRIB ČA - ROV - NI - CA Z MET-LO JE LE - TE - LA.
KDAJ BO - MO IZ - VE - DE - LI, KO - GA JE ZA - ČARA - LA?

S SA - BO NE - SLA PUJ - SA DVA. KDO STA TO BI - LA?
S SA - BO RES - JE NES - LA DVA. KDO STA TO BI - LA?

Slika 15: Kako slušno utrdimo molov sekstakord?

Kako se naučimo zapomniti lestvice z višaji po posluhu?

Po vrsti zaigramo tone, ki predstavljajo lestvice z višaji po prvih dveh kitarskih strunah (G, D, A, E, H, FIS, CIS):

Zaigramo tone, ki predstavljajo imena lestvic na naslednji način: tone zapojmo in si jih zapomnimo kot pesmico. S prvim prstom pritisnemo bare čez 1. in 2. struno v legah: III, V, VII, IX.

G D A E H FIS CIS

III. lega V. lega VII. lega IX. lega

Vaja 9: Kako si zapomnimo po vrsti imena lestvic z višaji?

Kako se naučimo zapomniti imena višajev po vrsti?

Višaje in nižaje se naučimo zaigrati in zapeti po naslednjem načinu:

Zaigramo tone, ki predstavljajo imena višajev na naslednji način: s prvim prstom pritisnemo bare čez 1. in 2. struno v legah II, IV, VI, VIII. Najprej zaigramo in zapojemo ton - višaj na 1. struni, nato na 2. struni in skočimo v naslednjo lego.

Vaja 10: Kako si zapomnimo po vrsti imena višajev?

11.2 KAKO NAVDIHUJEMO IN SE NAVDIHNEMO ZA ISKANJE LASTNE INTERPRETACIJE SKLADB?

Pri vseh spodaj naštetih aktivnostih z učencem sodelujemo. Vse počnemo skupaj. Tako učencu pomagamo premostiti sramežljivost ali strah. K sodelovanju ga ne silimo, le vabimo: *Dajva skupaj*. Tudi če učenec dolgo ne pokaže zanimanja, vztrajajmo, pojmo, se zabavajmo in kmalu nam bo začel slediti. Da učence spodbudimo k iskanju lastne interpretacije, jim najprej pokažemo, kako lahko to storimo sami.

11.2.1 Več gibanja in petja pri poučevanju najmlajših

Ker se je starost učencev za vpis v glasbeno šolo znižala, sem pri najmlajših v pouk vpeljala več iger, gibanja, ustvarjanja, zgodb ... Mlajši učenci učno snov veliko lažje in hitreje sprejemajo ter razumejo, če pojejo, ploskajo, glasno štejejo skladbe, ki jih vadijo, ali pa si pri ponavljačih in njim dolgočasnih tehničnih vajah izmišljujejo zgodbe, pesmice, ki kmalu niso več tako dolgočasne.

Navdihujmo:

- **s petjem (kolikor nam omogoča glas upoštevamo izvajalne oznake)**

Pojemo fraze, različne glasove ipd. Iste fraze zapojemo na različne načine, v različnih karakterjih. Lahko spremenimo barvo glasu, z glasom skušamo posnemati zven različnih instrumentov, predmetov, oseb itd. Tako iščemo lastno interpretacijo.

- **s petjem v izmišljenem jeziku**

Izmislimo si besedilo z ali brez pomena (v izmišljenem jeziku), ki ritmično ustreza melodiji skladbe. Primer: Slika 7 stran 37 ...

V večglasnih skladbicah določimo melodijo, jo zapojemo s toni ali različnimi zlogi in zaigramo. Nato melodijo zapojemo z izmišljenimi besedami ali sestavimo svojo pesmico z besedami, ki se zlijejo z njo. Poskusimo jo zapeti v različnih karakterjih: npr. maestoso – veličastno v izmišljenem kraljevskem jeziku, dolce – sladko kot kraljična, ki čaka na princa (npr. ve-la-ma-ni-ta-se-vi, ku-tu-le-na ...). Ob koncu fraz vdihnemo in nadaljujemo. Poskusite in se zabavajte! Na ta način lahko skladbi poiščemo zelo zanimivo interpretacijo.

- **z muzikalnim – pojočim štetjem**

Pojoče štejemo, kot bi peli melodijo. Pri štetju upoštevamo dinamiko, izvajalne oznake, vdihe idr. Štejemo v označenih izraznostnih oznakah (veličastno-maestoso, nežno-tenero ...).

- **z oponašanjem gibov dirigenta**

Pojoče štejemo ali zapojemo melodijo z uporabo različnih zlogov ter jo ponazorimo z gibi. Lahko taktiramo, dirigiramo ali uporabimo izmišljene gibe rok, ki se zlijejo z melodijo. Lirično melodijo ponazorimo z mehkimi gibi, koračnico ponazorimo z odsekanimi gibi itd.

- **z izmišljevanjem gibov, oponašajočim petjem, s katerimi ponazorimo igranje poljubnih instrumentov**

Lirično vezano melodijo zaigramo, kot da imamo v roki namišljeni čelo. Veselo pastirsko melodijo zaigramo na izmišljeno piščal. V večglasnih skladbah glasovom določimo instrumente. V mislih si predstavljamo orkester. Npr. zgornji glas igrajo violine, spodnji glas čela. Nato zazveni poskočna flavta ...

- **s kombinacijo petja, taktiranja, hoje, plesa**

Da si dobro zapomnimo melodijo skladbe, da ta postane del nas in v nas zaživi, da jo lažje začutimo in ji določimo karakter, se jo najprej naučimo zaigrati ali zapeti. Nato jo posnamemo. Posnetek poslušamo zvečer pred spanjem ali pred vadbo. Pred vadbo jo poskusimo najprej zapeti brez instrumenta. Zraven taktiramo ali hodimo, plešemo – korakamo v ritmu po učilnici.

Kombinacija petja in taktiranja ali ustvarjalnega gibanja učencem omogoči, da intenzivneje začutijo karakter skladbe, prve dobe, konce in začetke fraz. Npr. če je melodija tiha in nežna, taktirajmo nežno z mehkimi gibi ali zapešimo nežno v ritmu. Če je mogočna, glasna, taktirajmo z večjimi odločnimi gibi – predstavljajmo si, da smo dirigenti.

Tako skladbo spominsko utrjujemo, obenem pa se zabavamo – navdihujemo (s petjem, gibanjem), naučimo spontanega dihanja med frazami in poiščemo nam všečno interpretacijo.

- **z izmišljenimi igrami, v katere vključimo gibe z deli telesa ali igre s kartami**

Namen iger je popestritev pouka. Vsi vemo, da lahko sproščeni veliko hitreje na pamet usvojimo besedilo, melodijo, štetje, ritem ...

Pri ighah uporabimo gibe telesa. Učenci se bodo tako kljub večkratnem ponavljanju enake melodije le-to z veseljem naučili, ker se zelo radi gibajo in težko sedijo pri miru. Učitelj igro pokaže – izvede, nato jo izvedeta oba (učenec in učitelj) ali pa jo učenec skuša ponoviti sam. Najbolje je, da si učenec izmisli svoje gibe, ki jih skupaj ponovimo.

Primer dveh iger, ki so si jih izmisli učenci: pojem melodijo in v ritmu z rokami premikam uhlje, pojem tone in se v ritmu stiskam za nos.

Učenci imajo veliko idej, in jih zelo razveseli in motivira, če jih preizkusimo. Zelo zaželeno pa je tudi, da si venomer izmišljujemo/-jo nove igre, katerim izbiramo/-jo čim bolj zanimiva in zapletena imena ali imena, ki ponazorijo zgodbo. Npr. *Kazalček Tonček in Sredinček Tinček gresta na potep ...*, nato ta dva prsta v ritmu premikamo in zraven pojemo besedilo, tone ...

Ali zgodbica o igri Vesela stopala: *Nekega dne je živel pingvin, ki je imel tako vesela stopalca, da so se premikala kar sama. Le ko je pel ali štel, so ga stopala ubogala. Vsak dan si je izbral novo pesmico, ki se jo je želel naučiti.*

1. **VESELA STOPALA:** *Usedemo se s stoli eden proti drugemu, nato skupaj z učencem dvigujemo in spuščamo vesela stopala ter pojemo melodijo ali štejemo. VESELE ROČICE:* *ploskamo in pojemo tone, besedilo; štejemo ...*
2. **POJOČI NOŽNI PRSTI:** *pojemo melodijo ali štejemo ... in skupaj z učencem dvigujemo in spuščamo prste ...*
3. **PETJE S SOLMIZACIJSKIMI ZLOGI IN NAKAZOVANJE LEGE TONOV Z ROKAMI:** *pojemo melodijo s solmizacijskimi zlogi, katere lego nakazujemo z rokami.*

- **s prepevanjem melodij, fraz skladb v dvojicah**

Učitelj zapoje prvo frazo, učenec drugo, učitelj tretjo ... Da učenca spodbudimo k iskanju interpretacije, pojemo v dvojicah. Učitelj zapoje prvo frazo v izmišljenem jeziku (npr. va-ka-la, se-če-ka-ma-na-na-su-le-ja), učenec zapoje drugo frazo, nato spet zapoje učitelj ... Frazam določita različne vloge (živali, pravljičnih oseb ...). Npr: vlogi učitelj – miška, učenec – slon. Nato se pogovarjata – pojeta v izmišljenem jeziku živali.

- **z izmišljenimi zgodbami, o katerih priovedujejo skladbe**

Nekatere skladbe spominjajo na dogodke, osebe ali pa že njihov naslov nakaže vsebino. Zgodbo si naslikamo v mislih, nato jo zaigramo. Ko si izmišljujemo zgodbe, učenca napeljemo k sodelovanju: *In sedaj je kraljična srečala* (učenec odgovori). *Počutila se je* ... (učenec nadaljuje ...). Postanimo filmski igralci: zapojmo, kot bi zapel kralj, princeska, medved ... Lahko pa zgodbe prepevamo ob vadbi monotonih vendar koristnih tehničnih vaj.

Vlakec Ču

Vlak je pripeljal iz smeri Maribor. Ko se je bližal postaji je vedno bolj glasno tulil (crescendo) in se počasi ustavil (ritardando). Ob priovedovanju zgodbe lahko pojemo izmišljeno besedilo (čuha, puha) vedno glasneje, počasneje ...

Potniki so izstopili in vstopili. S trkanjem prsta po kitari nad zvočnico oponašamo izstopanje in vstopanje potnikov.

Nato je vlak speljal. Začel je spet glasno tuliti (forte) in počasi speljal. Nato pa je hitrost pospešil (acelerando). Polagoma je njegovo tuljenje ponehalo (decrescendo).

Slika 16: Z izmišljevanjem zgodb ustvarimo zanimanje za vadenje monotonih tehničnih vaj

- s slikovito razlago določenega obdobja, v katerem je skladba nastala, skladateljevega življenja ipd.

11.2.2 Pri poučevanju najmlajših vključimo Orffova ali druga glasbila

Ker otrokom pri vadbi ponavadi hitro postane dolgočasno velikokrat ponavljati isto melodijo na kitari, lahko za motivacijo uporabimo glasbila Orffovega instrumentarija, otroška glasbila, ploskanje, topotanje z nogami, tleskanje s prsti ali zgoraj opisane igre. Upoštevamo želje in ideje učencev. Npr.: učenec se je na pamet naučil zapeti tone melodije ali en takt. Slednjega zaigra na kitari, nato na metalofonu, ki ima označene ploščice z imeni tonov. Tako učenec z večjim veseljem ponavlja isti takt, saj mu vadba z uporabo različnih instrumentov postane bolj zanimiva. Tako se na zabaven način nauči na pamet zapeti tone melodije poljubne skladbice.

Mlajše učence zelo motiviramo, če melodijo, besedilo, tone, zloge zapojejo in si zraven izmišljujejo svoje ritmične spremljave.

Pri vadbi skladbe za nastop se najprej na pamet naučimo zapeti melodijo skladbe (s petjem tonov, zlogov besedila in štetjem). Učenci isto melodijo s petjem tonov zaigrajo na različne instrumente: ksilofon, kastanjete, palčke, ropotuljo, boben, tamburin.

Večkrat ko bodo s pomočjo različnih instrumentov zaigrali in zapeli isto melodijo, prej in globlje jo bodo ritmično in melodično usvojili. Zelo radi imajo metalofon (z označenimi toni na ploščicah). Nanj zaigrajo melodije veliko hitreje kot na kitaro, še posebej, ko že znajo zapeti na pamet tone melodije.

Pred nastopi, ko učenci že zelo dobro obvladajo skladbe, pa lahko povabimo k pouku člane družine, njihove prijatelje, da jih spremljajo s preprostimi Orffovimi instrumenti. Veliko bolj veselo bo, če na nastopih sodelujejo vsi.

Dobre strani vključitve glasbil Orffovega instrumentarija:

- Mlajši učenci radi igrajo Orffova glasbila, ker so **lažja za izvajanje** in so **odlični motivacijski pripomočki**, ko med učno uro popusti koncentracija ali ko si otroci zaželijo gibanja (z ropotuljico tudi lažje plešejo po učilnici kot s kitaro).
- Pri igranju Orffovih ritmičnih glasbil učenci **utrjujejo ritem**.
- Pri igranju Orffovih melodičnih glasbil utrjujejo **melodijo, besedilo, vadijo petje tonov** ...
- Ob petju tonov melodij skladbe **spominsko utrjujejo in razvijajo posluh**.
- Z uporabo različnih instrumentov je mlajšim učencem veliko bolj zanimivo večkrat ponavljati isto melodijo.
- Na metalofonu **spoznavajo položaj poltonov, celih tonov (imena not)**. Položaj tonov na ubiralki kitare ali drugih instrumentih jim tako postane bolj razumljiv.
- Preproste instrumente lahko **vključimo v komorno igro**. Otroci radi igrajo – ustvarjajo v skupinah s preprostimi instrumenti. Ustvarimo duo (npr. metalofon, kitara), trio (ksilofon, kitara, ropotulja), kvartet (ksilofon, kitara, ropotulja, palčke).

11.3 KAKO SO UČITELJI UČILI V ČASU, KO NOTE ŠE NISO OBSTAJALE?

Kot sem že omenila, me je do ideje, kako bi učence navadila k poslušanju igranega in omogočila razvoj njihove ustvarjalnosti, posluha, napeljalo razmišljanje o glasbenikih – učiteljih, ki so poučevali v času, ko note še niso obstajale oziroma zapisi niso bili tako natančno določeni.

Menim, da je bila takrat prednost namenjena razvijanju posluha, ustvarjanju, improvizaciji. **Poučevanje instrumenta je temeljilo na poslušanju.** Glasbo so učili bolj slušno kot vizualno (note), kot je to praksa v sedanjem času. Učno uro si predstavljam takole: Učitelj je učencu zaigral nekaj skladb. Ta ga je poslušal in izbral njemu najljubšo. Učitelj je nato učencu skladbo zaigral počasneje po delih. Učenec jo je po posluhu ponovil in s posnemanjem in ponavljanjem počasi usvojil (**razvijal je tehnične sposobnosti**). Kar se je naučil, je doma ponovil (**razvijal je posluh in spomin**). Če se ni spomnil čisto vsega, si je izmislil ali dodal nekaj novega (**razvijal je improvizacijo, ustvarjalnost**). Ker je vedno dodajal nove tone – improviziral, razvijal posluh, je nekega dne ustvaril lastno skladbo (**ustvarjal lastne skladbe**). Tak pouk je temeljil predvsem **na poslušanju vsakega tona**. Pri pouku je moral biti učenec veliko bolj skoncentriran na poslušanje kot današnji učenec.

11.3.1 Izum notnega zapisa je sicer omogočil veliko dobrega

Veliko ljudi se je lahko začelo ukvarjati z glasbo, učiti različnih stilov ... Glasbeniki si lahko sedaj po želji izbiramo nam všečne skladbe, hitreje razvijemo in izboljšamo tehnične sposobnosti in še bi lahko naštevali.

11.3.2 Ovire, ki jih pri učenju skladb po notah ustvarimo sami

Ker je not ogromno, večina glasbenikov nima potrpljenja, da bi skladbe natančneje slušno melodično in harmonsko spoznala in usvojila, saj jih je v učbeniku še mnogo. Zaradi preobširnega programa in hitenja od skladbe k skladbi učenci več ne poslušajo natančno, kaj igrajo, ne trudijo se poslušati, ker je že vse napisano, ne trudijo se zapomniti – igrati po posluhu. Ker lahko vedno pogledajo v note, ne razvijajo posluha, improvizacije. Tako postanejo odvisni od not in zelo malo skladb znajo zaigrati na pamet. Ko pa se učijo skladbe na pamet, jih v večini le preigravajo in tehnično izdelujejo ter tako krepijo v večji meri le prstni spomin in tehnično znanje. Zato priporočam, da se po opisanem postopku vadbe (str. 67) na pamet naučijo čim več skladb, etud, priljubljenih melodij in raje kvalitetno predelajo malo manj skladb ter poleg tehničnega piljenja več časa namenijo razvijanju posluha, spominskemu utrjevanju in iskanju lastne interpretacije. Ker pri opisani vadbi pojemo imena tonov, bomo prav tako hkrati z utrjevanjem posluha zelo dobro utrjevali tudi branje not. Z ločevanjem rok – vadbo z vsako roko posebej – pa bomo hitreje in natančneje usvojili tudi zahtevano tehnično znanje.

V nekaterih vzhodnih državah učitelji že od nekdaj učijo svoje učence igrati samo po posluhu. Ker menim, da je učence dobro naučiti branja not in pri tem ne pozabiti na razvoj posluha, sem s spodaj opisanim postopkom združila igranje po posluhu, notah in tehnično vadbo.

11.4 OPIS "SLUŠNE" UPORABE NOT PRI VADBI SKLADB

Vsak teden, mesec (čas je seveda odvisen od težavnosti) **izberimo vsaj eno skladbo**, ki bi jo radi natančno izdelali (slušno, tehnično) in z njo nato tudi nastopali.

Izbrano skladbo se takoj začnimo učiti na pamet. Enkrat poglejmo v note – zaigrajmo, kot je zapisano (začnimo s krajšimi deli: takti, frazami ...), **nato takoj ponovimo na pamet, česar se spomnimo** (lahko najprej samo melodijo). Med vadbo neprestano harmonsko analizirajmo. Poskušamo slišati vsak interval, akord ... Najprej se čim bolj skoncentrirano poslušamo med igranjem. Kasneje poskusimo slišati ton, interval, akord vnaprej, tik preden ga zaigramo.

Ta postopek vadbe **ponavljajmo vsak dan.**

Ne pozabimo: vedno **najprej poglejmo v note – zaigrajmo, kot je zapisano, nato takoj ponovimo na pamet, česar se spomnimo**. Ali začnimo vadbo **z igranjem skladb (taktov, ene fraze...)** – vsega, kar smo prejšnji dan vadili na pamet, in šele nato preverimo v notah, ali smo zaigrali to, kar je zapisano.

Na ta način vsakodnevno preverjamo, ali igramo, kar je zapisano, hkrati pa razvijamo posluh oziroma namenimo razvijanju posluha – poslušanju več časa in pozornosti.

Slušna uporaba not oziroma vadba je veliko bolj zanimiva in koristna razvoju posluha, čeprav se nam bo od začetka mogoče zdela zelo počasna. Hkrati bo onemogočila pomnjenje le prstnih redov. Ko bomo skladbo v celoti dojeli slušno in nato še tehnično ter interpretativno, lahko rečemo, da jo resnično znamo, kar bodo potrdili tudi naši uspešni nastopi (opis postopka vadbe str. 67).

12 UČINKOVITA SLUŠNA VADBA SKLADB

Tekom poučevanja sem opazila, da otroci ne poslušajo in ne slišijo tega, kar igrajo, in v večini ne znajo učinkovito vaditi. Zaradi pomanjkljive vadbe, ki ne sloni na poslušanju in razvijanju posluha, temveč le na razvijanju prstne tehnike in prstnega spomina, večini otrok nastop predstavlja večji ali manjši stres, ki ga doživljajo že ob prvem in nato pri vseh nadaljnjih individualnih soočenjih z občinstvom. Vse to dolgoročno slabo vpliva na njihov psihično-socialni razvoj in zaupanje v lastne sposobnosti.

Da bi omogočila učencem uspešno nastopanje, sem razvila postopek učinkovite vadbe, ki zajema utrditev melodičnega, ritmičnega, harmonskega posluha in oblikovnega, prstnega spomina. Ta nam omogoči, da skladbo, ki jo trenutno vadimo, obvladamo v celoti slušno, tehnično in interpretativno ter se tako zelo dobro pripravimo na nastop.

Postopek sem razvila med dolgoletno vadbo instrumenta in izkazal se je za zelo učinkovitega. Vadba po postopku je časovno mogoče malo daljša, vendar prinaša zelo dobre rezultate. Usvojeni opisani postopek nam omogoči doseči občutek svobode pri izvajanju (podoben občutku improvizacije). Nastopali bomo sproščeno, saj bomo skladbo slušno in tehnično popolnoma obvladali. Ko bomo slišali vsak ton, akord vnaprej, tik preden ga bomo zaigrali, smo na pravi poti k osvobojenem in sproščenem izvajanju skladb.

Če začnemo ta način vadbe učiti učence že v samem začetku, jim bomo omogočili nastopanje z veliko manj stresa. Lažje bodo obvladovali tremo, če se bo kdaj v prihodnosti sploh pojavila. Učenci se bodo pri nastopih redkokdaj motili in ob izvajanju glasbe veliko bolj uživali in postali samozavestni in samostojni tako pri nadaljnji vadbi kot pri nastopih.

12.1 UČINKI UČINKOVITE SLUŠNE VADBE:

- s takojšnjim ponavljanjem taktov, fraz na pamet krepimo spomin in razvijamo posluh, vedno bolj smo pozorni na poslušanje vsakega tona, akorda
- učinkovito pomnimo skladbe, imamo manj težav pri spominskem utrjevanju
- poglabljamo znanje teorije, oblikoslovja, harmonije
- skladbo znamo po posluhu zapisati v note (v primeru, da ostanemo brez not, nismo popolnoma izgubljeni)
- z ločevanjem rok se naučimo natančno kontrolirati tehnično izvajanje in posledično izboljšamo tehnične sposobnosti ter igramo tehnično "čisteje"
- s petjem tonov, zlogov, iskanjem interpretacije med vadbo razvijamo muzikalnost in globlje dojemamo glasbo
- s pojočim štetjem utrjujemo hkrati ritem in interpretacijo
- ob nastopanju – izvajanju skladb smo sproščeni
- nastopanja se veselimo, saj skladbe popolnoma obvladamo: tehnično, slušno in interpretativno (možnost napak je zmanjšana na minimum)

12.2 NAPOTKI K VADBI

- **Pred vadbo določimo cilje** – kaj bi radi dosegli. Te cilje, trajanje, način vadbe si lahko dnevno zapisujemo v poseben vadbeni zvezek. Npr. dnevno zapisujemo, kolikokrat zaporedoma nam je pravilno uspelo ponoviti najtežji takt v skladbi ali zapišemo metronomsko oznako, za koliko nam je uspelo zvišati tempo in v njem še vedno čisto igrati ... Po vadbi si lahko v zvezek zapišemo, ocenimo, kako smo z vadbo zadovoljni, ali smo dosegli zastavljene cilje in kako smo jih dosegli.
- **Zmeraj vadimo tako počasi (po taktih, frazah), da slišimo vsak ton, akord, interval.** Ko ne slišimo več, kaj igramo, pomeni, da igramo prehitro. Tudi ko igramo po notah, poskušajmo zmeraj vnaprej slišati, kako bo zvenel naslednji ton, akord, ki ga bomo zaigrali.

Bodimo pozorni na poslušanje melodije, vmesnih glasov, harmonije. Med igranjem si pojemo posamezne glasove.

Upoštevajmo načelo uporabe not: ENKRAT zaigram po notah, nato TAKOJ ponovim NA PAMET. Vnaprej poskušam slišati vsak ton, interval, akord ...

Pri vadbi si lahko predstavljam, da so note naš prijazen učitelj, ki nam zaigra del skladbe, mi pa za njim ponavljam na pamet.

Pri ponavljanju, obnavljanju že dobro naučene skladbe na pamet skušamo SLIŠATI zven tona, intervala, akorda vnaprej, tik preden ga zaigramo, in VIDETI prečko, kjer bomo postavili prst leve roke ali struno, po kateri bomo zaigrali oziroma prst desne roke, ki bo struno zabrenkal. Čez čas bomo lahko isto ponavljali tudi v mislih in na ta način lahko vadili tudi brez instrumenta ali zaposlili misli tik pred nastopom.

Če upoštevamo samo to pravilo, bomo z rezultati vadbe kmalu zelo zadovoljni in bomo od nje imeli tudi več koristi. V samo vadbo bomo s koncentriranim poslušanjem vnesli umirjenost. Počutili se bomo zadovoljno, glasbo bomo globlje doživljali, hkrati pa bomo izboljšali posluh in si skladbo hitreje in dobro zapomnili na pamet.

- **Med vadbo harmonsko analiziramo izbrano skladbo, obnavljajmo imena akordov.** Učence naučimo poiskati oziroma določiti akorde v skladbi (najprej osnovne akorde kadence ...) – harmonizirati skladbe, ki jih igrajo.
- **Ko skladbo znamo na pamet, jo vadimo tako počasi, da si lahko v mislih predstavljam, kako jo zapisujemo v notno črtovje.** Lahko bi rekli, da skladbo slušno, teoretično obvladamo, ko jo znamo v mislih zapisati v note.
- **Oblikovno preglejmo skladbo** (katere dele ima, ali se kaj ponovi, v kateri obliki je napisana ...). Skladbo veliko lažje spominsko utrdimo, ko ji označimo posamezne dele in vadimo njihove začetke in konce, jih povezujemo itd.
- **Skladbo uvrstimo v obdobje.** Pozanimajmo se o življenju in delu skladatelja. Poslušajmo še druge skladateljeve kompozicije.
- **Skladbo ali posamezne dele posnamemo v različnih tempih** po predlaganih točkah vadbe (z diktafonom na kaseto ali zgoščenko, ki jo učenci nosijo s seboj k pouku in jo doma pred vadbo poslušajo). Več na strani 78.

Skladbo posnemimo najprej v zelo počasnem, nato v končnem tempu ali po delih s štetjem in petjem tonov. Pri poslušanju lastnih posnetkov se lahko zelo veliko naučimo, preučimo interpretacijo in razvijamo posluh. Med poslušanjem poskusimo po posluhu ugotavljati tone, akorde in si v mislih predstavljati, kje ležijo na ubiralki.

Snemanje z diktafonom na kaseto seveda ni tako kvalitetno. Vendar je za najmlajše učence in učitelja zelo priročno. Učenci prinašajo kaseto k vsaki uri kitare, tako lahko posnetke še isti dan poslušajo doma ali pa kadarkoli pred vadbo. Na ta način se hitro spomnijo delov, na katere jih je učitelj opozarjal.

Posnetek predstavlja dodatno uro vadbe z učiteljem in pomaga k hitrejšemu napredku in usvojitvi snovi. S poslušanjem posnetka se učenec hitreje nauči na pamet melodijo (besedilo) skladbe (po taktih, frazah ...), usvoji ritem, interpretacijo idr. Lahko pa seveda uporabimo digitalni diktafon ali poljubno snemalno napravo in učencem pošljemo posnetke domov kar po elektronski pošti.

- **Vadimo po postopku učinkovite slušne vadbe (str. 67).**

Z vsako roko vadimo posebej že v samem začetku ali kasneje, ko smo skladbo že prebrali in vadili po taktih, pa bi jo radi še natančneje slušno in tehnično izdelali. Tako se skladbe naučimo veliko natančneje.

- **Po začetnem branju, popravljanju prstnih redov ločimo roke** (z vsako roko vadimo posebej). Ker eno roko med vadbo lažje nadzorujemo, posledično lažje usvojimo izbrane prstne rede, opazujemo in popravljamo držo posamezne roke, izboljšamo vibrato ...

Med vadenjem pojemo v izbrani interpretaciji. Igramo kot pojemo, to pomeni, če pojemo vezano – legato, smo pozorni na vezano igranje, če pojemo kratko – staccato, smo pozorni, da prste leve roke dvignemo takrat, ko prenehamo peti določen ton. Pri igranju vibrata smo pozorni, da ga ne prekinjamo pri težje prijemuljivih akordih.

- Če je mogoče, **vsako točko vadbe** – še posebej najtežje takte – **ponavljammo v mislih med vadbo**. (Tega so sposobni malo starejši otroci. Vendar starosti ne morem opredeliti, ker menim, da je ta sposobnost najbolj odvisna od otrokove želje po razvijanju le-te.) V mislih si predstavljamo posamezno roko, kako igramo, na kaj smo pozorni, kako zveni ipd. Najprej smo pozorni na tehnično izvedbo, nato na interpretacijo, upoštevamo izvajalne oznake ... Ko skladbo nekaj časa vadimo zelo počasi po postopku z ločevanjem rok, bomo kmalu lahko vadbo nadaljevali v mislih tudi brez instrumenta, in to kjerkoli: na vlaku, ko čakamo v vrsti ...

- Pojemo tone melodije, da utrjujemo notni – melodični spomin in posluh.
- **Pojemo ali pojoče štejemo** v stilu in označenem karakterju skladbe (vivo – živo, maestoso – veličastno ...), upoštevamo dinamiko, izvajalne oznake in smo pozorni na dihanje med frazami. Tako na zabaven način iščemo in utrjujemo interpretacijo.
- **Vadimo po taktih, nato po frazah, delih.** Najprej začetke in konci posameznih delov, nato dele združujemo.
- **Vsako točko vadbe po postopku vadimo najprej zelo počasi**, nato pa tempo dnevno stopnjujemo z metronomom ali štetjem (pri tehnično zahtevnejših skladbah).
- **Težje takte vadimo na različne ritmične načine z metronomom posebej z vsako roko**, nato skupaj z obema: začnemo v zelo počasnem tempu, ki ga dnevno stopnjujemo. Zmeraj le do meje, ko še igramo čisto!

Lahko vadimo v "rakovem postopu". Npr. imamo dva akorda, ki ju moramo zaigrati

povezano. Prvi zahteva drugačno držo zapestja oziroma prstov kot drugi. Najprej zaigramo drugi akord in si zapomnimo držo prstov oziroma zapestja, v kateri ta čisto zveni. Nato poizkusimo zaigrati še prvi akord. Pri tem smo pozorni, da se drža oziroma gib roke spremeni le, kolikor je potrebno. Tako se izognemo pretiranim – prevelikim gibom zapestja oziroma prstov in imamo več možnosti, da bomo akorda zaigrali čisto in povezano.

- **Med vadbo si postavljajmo vprašanja:** Kje se ustavljam?, Kako bi lahko rešil težavo?, Med katerima tonoma in zakaj se pojavi problem?. Nato preučimo prstne rede obeh rok, položaj in postavitev prstov ter preizkusimo nove možne prstne rede.
- Ko skladbo obvladamo (tehnično in interpretativno), je dobro, da jo vsaj teden ali mesec (odvisno od težavnosti skladbe) pred nastopom vsak dan enkrat preigramo brez ogrevanja (ugotovimo dejansko stanje – kondicijo), nato jo vadimo in po premoru ali zvečer še dvakrat, trikrat preigramo (za trening koncentracije, spomina in fizične pripravljenosti).
- Ko opazimo, da smo raztreseni, naredimo **premor**, se razgibamo (priporočljivo **vsakih 20-25 minut**). Med vadbo in večkratnim ponavljanjem taktov je za ohranitev koncentracije dobro, da se med ponavljanjem večkrat ustavimo, nekajkrat globoko vdihnemo in izdihnemo in pri tem čim višje dvignemo in spustimo ramena. Preverimo držo telesa in jo po potrebi izboljšamo z vajo opisano v naslednjem poglavju.

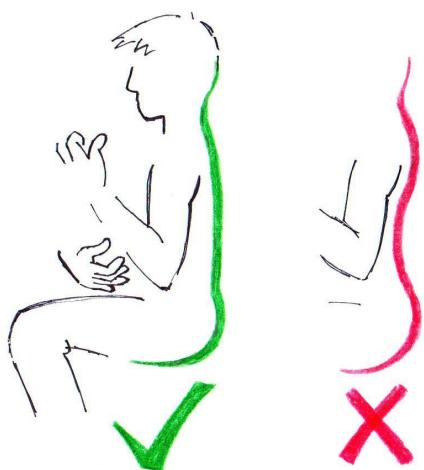
12.3 VAJA ZA IZBOLJŠANJE TELESNE DRŽE

Pravilna drža telesa in instrumenta izboljša koncentracijo in počutje.

Da se naučimo pri igranju lepo zravnano sedeti, si lahko pomagamo z naslednjo vajo:

V mislih si predstavljamo, da smo kot drevo, s koreninami (nogami) zasidrani globoko v zemljo. Začutimo, da so naše noge težke ter da iz naših stopal rastejo korenine globoko v tla. Spodnji del telesa je težji. Njegova teža potiska proti tlom. Zgornji del telesa (od križa navzgor) je zravnан in lažji. Predstavljajmo si, da iz križa po hrbtenici navzgor raste deblo in veje, ki telo od križa raztegujejo v smeri navzgor. Na sredini glave si predstavljajmo točko, do katere pelje vrvica z neba in glavo vleče navzgor (kot vrvica, ki upravlja glavo pri lutki) in je pripeta na neko točko visoko nad nami. Rame

sproščeno, prosto visijo, čeljust in obrazne mišice sprostimo. Nekateri misljijo, da zravnani hrbet pomeni, da je ledveni del vbočen in trebuh stisnjen. Toda ta drža ni pravilna. Hrbet ne sme biti vbočen. Lahko ga najprej vbočimo, toda nato ledveni del rahlo upognemo nazaj in si predstavljamo, da je razširjen. Predstavljajmo si, da v ledvicah napihnemo dva balona. Tako vretenca v ledvenem delu ne bodo tako obremenjeni in križ ne bo trpel. Trebuh je prav tako sproščen in ne stisnjen navznoter. Prav tako bo bolje, da vadimo v oblačilih z manj stisnjениm pasom ali le-tega sprostimo. Več o izboljšanju drže telesa za glasbenike lahko preberete na internetu. Vtipkajte: Aleksandrova tehnika.

Slika 17: Priporočena drža telesa

13 O POSTOPKU VADBE ENOGLASNIH SKLADB ZA ZAČETNIKE

Najmlajši učenci imajo pri nastopih ponavadi težave zaradi pozornosti, ki jim rada uhaja k različnim zanimivim stvarem. Pri ohranjanju pozornosti jim bo pomagalo, če se naučijo peti tone melodij v skladbah, ki jih na nastopih igrajo. Ob izvajanju skladbe na nastopu si v mislih pojejo tone melodije. Tako pri vadbi neprestano utrjujejo branje not, razvijajo glas, posluh. Kmalu lahko tudi najmlajši učenci igrajo skoraj brez napak. S svojimi nastopi so zato bolj zadovoljni in postajajo bolj samozavestni.

Skladbe za nastop pri urah vadimo z glasnim petjem tonov, besedil, z ločevanjem rok po točkah, s pojočim štetjem ipd. Tako učence navadimo na sistematično vadbo. Vadbo lahko zaključimo z improvizoričnim nastopom, kjer učenci poizkusijo peti tone v mislih in vadijo priklanjanje, uglaševanje instrumenta ...

13.1 POSTOPEK VADBE ENOGLASNIH SKLADB ZA ZAČETNIKE PRI POUKU

Pri vsaki uri namenimo nekaj časa vadbi skladb za nastop po postopku. Tako otroke pri pouku naučimo kvalitetno vaditi. S postopkom vadenja seznanimo tudi starše, ki lahko otrokom pri tem pomagajo in jim tako omogočijo, da hitreje usvojijo način vadbe in bolj napredujejo (glej shemo vadbe z ali brez posnetka za začetnike doma na str. 70). Pred vadbo si preberimo še napotke k vadbi na strani 63.

Postopek vadbe sem pri najmlajših malo poenostavila. Da si melodijo zelo dobro slušno zapomnijo, jo je potrebno velikokrat ponoviti. Da pa postane večkratno ponavljanje iste melodije zabavno in zanimivo, v vadbo vključimo gibanje (ploskanje, korakanje ...), nakazovanja višin tonov z roko, petje, igranje Orffovih instrumentov, iger ipd.

Prva točka je primerna za najmlajše učence, ko se še učijo brati note, šteti. Poimenovala sem jo POTOVANJE KAZALČKA IVANA (kazalec desne roke označimo s črko i, ki je začetnica imena Ivan ali ga poimenujemo po otrokovi želji).

1. **POSLUŠAM učiteljevo izvajanje, posnetek skladbe na zgoščenki ali GLEDAM NOTE in s prstom (kazalček Ivan) korakam od note do note ter:**
 - **pojem ali izgovarjam tone** + štejem s stopalom ali ploskam ali iztegujem prste*
 - **glasno štejem** + štejem s stopalom ali ploskam ali iztegujem prste
 - **pojem besedilo** + štejem s stopalom ali ploskam ali iztegujem prste

*Če je skladba napisana v 4/4 taktu, namesto štetja s stopalom v ritmu iztegujem štiri prste (pri prvi dobi iztegnem prvi prst, pri drugi dobi drugi prst ...) – zraven pa pojem tone melodije ... Ko je takt zaključen, skrčim vse prste in jih začnem znova iztegovati.

Če je skladba napisana v 2/4 taktu, iztegujem dva prsta, če je v 3/4 iztegujem tri prste ...

Sedaj skladbico skupaj razdelimo na dele. Ugotovimo, ali se deli ponavljajo, jih označimo in določimo obliko skladbe (menuet, rondo ...).

2. ZAIGRAM MELODIJO (takt, frazo)

Pri petju tonov melodije ali pojočem štetju upoštevam izvajalne oznake, dinamične: glasno – forte, tiho – piano, izmišljujem si interpretacijo itd.

- **pojoče štejem dobe** + štejem s stopalom ali ploskam + **v desni roki** igram poljuben prstni red
(Vsako točko vsaj 3-krat pravilno ponovim po notah, nato na pamet)
- **pojem tone** + štejem s stopalom + **v desni roki** igram poljuben prstni red
(3-krat ponovim, nato na pamet)

Do te točke smo dobro spoznali melodijo. Sedaj začnemo vaditi ločeno z vsako roko in začnemo skladbo tehnično utrjevati.

Nekateri učenci bodo od tu dalje raje vadili po šesti točki. V vsakem primeru pa je zaradi tehničnega izdelovanja skladbe zelo dobro, da se po usvojeni šesti točki vrnemo k peti, tretji in četrti točki ter vadimo posebej z vsako roko. Najprej najtežje takte, nato celotno skladbo. Kadar je skladba tehnično bolj zahtevna, pa raje nadalujmo s tretjo točko in že v samem začetku vadbe vadimo z vsako roko posebej.

3. POSTAVLJAM PRSTE LEVE ROKE in

(vadim en ali dva takta, nato oba skupaj itd.)

- glasno ali tiho (upoštevam dinamiko) **pojoče štejem dobe** + štejem s stopalom
(3-krat ponovim po notah, nato na pamet, nato v mislih)
- **pojem tone** + štejem s stopalom ali uporabim metronom
(ponovim 3-krat po notah, nato na pamet, nato v mislih)
- **pojem besedilo** + štejem s stopalom ali uporabim metronom
(ponovim 3-krat po notah, nato na pamet, nato v mislih)

Vadba v levi roki je uporabna le če smo pri vadbi osredotočeni samo nanjo in na petje. Pojoče štetje ali petje melodij nas navdihuje za iskanje interpretacije in omogoča, da vadimo vedno bolj muzikalno z upoštevanjem vdihov. Hkrati izboljšamo držo prstov, vezano igranje tonov, vibrato in utrjujemo prstni spomin.

Osredotočeni smo na: držo rok, igranje vibrata in legato postavljanje in prestavljanje prstov
Tone v levi roki držimo tako dolgo, kolikor dolgo jih tudi pojemo. Če pojemo kratko, prst leve roke rahlo dvignemo, takoj ko prenehamo peti. Če pojemo poudarjeno prst leve roke malo bolj pritisnemo (s pritiskom ne pretiravamo) ...

4. IGRAM Z DESNO ROKO (z levo roko zadušim vse strune) in

vadim en ali dva takta, nato oba skupaj, nadalujem z naslednjima taktoma in nato ponovim vse skupaj itd.:

- **pojoče štejem dobe** (upoštevam izvajalne oznake) + štejem s stopalom ali uporabim metronom (3-krat ponovim po notah, nato na pamet, nato še v mislih)
- **pojem tone** + štejem s stopalom (ponovim 3-krat po notah, nato na pamet, nato še v mislih)
- **IGRAM Z DESNO ROKO (z levo roko ne zadušim strun)**

Osredotočim se na ton, upoštevam izvajalne oznake (f, pp, sul tasto, rit. ...) Npr. ko piše *forte*, prste potiskam bolj proti notranjosti zvočnice ali premaknem roko proti kobilici...

5. VADIM TEŽJE TAKTE

Vsak takt ponovim vsaj trikrat zaporedoma pravilno z vsako roko (po 3. in 4. točki vadbe), nato z obema rokama skupaj in na pamet (po 6. točki).

6. VADIM Z OBEMA ROKAMA HKRATI

Vadim en ali dva takta, nato oba skupaj, nadaljujem z naslednjima taktoma itd.

- **pojoče štejem dobe** + štejem s stopalom ali uporabim metronom
(ponovim 3-krat po notah, nato na pamet, nato še v mislih)
- **pojem tone** ali solmizacijske zloge + štejem s stopalom
(ponovim 3-krat po notah, nato na pamet, nato še v mislih)
- igram brez štetja s stopalom (v ritmu rahlo dvigujem nožne prste) in **poslušam vsak ton** (v mislih si lahko pojem tone melodije)

Zmeraj vadim tako počasi, da lahko vnaprej slišim, kateri ton moram zaigrati, s katerim prstom, prsti in ga nato zaigram. Šele nato začnem stopnjevati tempo.

Ko usvojim zadnjo točko ali katero od ostalih točk, skladbo posnamem enkrat v zelo počasnem tempu, tako da lahko s poslušanjem posnetka vadim v mislih, si predstavljam prste, slišim tone vnaprej, in enkrat tako, kot naj bi skladba zvenela na nastopu.

7. KOMAJ ČAKAM, DA BOM NASTOPAL/-A!

13.2 POENOSTAVLJENA SHEMA VADBE ZA NASTOP (slika 18)

LEGENDA:

GLEDAM V NOTE

ŠTEJEM S STOPALOM ALI UPORABIM METRONOM IN POSTOPOMA DVIGUJEM TEMPO

(VSAJ TEDEN PRED NASTOPOM NEHAM ŠTETI S STOPALOM OZ. NOŽNIMI PRSTI)

S STOPALOM SE DOTAKNEM TAL , STOPALO DVIGNEM

IZTEGUJEM PRSTE (RAZLAGA STR. 67

POJOČE – MUZIKALNO ŠTEJEM POJEM TONE

POJEM ORIGINALNO ALI IZMIŠLJENO BESEDILO

PONOVIM NA PAMET, SE POSLUŠAM , PONOVIM ZELO POČASI V MISLIH

USPEŠNO VADIM

1. VADIM S POSNETKOM OD VADBE PRI POUKU

- PRST KORAKA OD NOTE DO NOTE + + **POJEM TONE MELODIJE** + ALI +
- PRST KORAKA OD NOTE DO NOTE + + **POJOČE ŠTEJEM NA GLAS** + ALI +
- PRST KORAKA OD NOTE DO NOTE + + **POJEM BESEDILO** + ALI

SKOČIM NA 2. TOČKO!

SKLADBO VADIM PO DELIH ALI TAKTIH. VSAK TAKT, FRAZO, TOČKO VADBE PONOVIM OZ. ZAIGRAM NAJMANJ TRIKRAT ZAPOREDOMA PRAVILNO, NATO PONOVIM NAJMANJ TRIKRAT ZAPOREDOMA PRAVILNO NA PAMET.

1. VADIM BREZ POSNETKA

- PRST KORAKA + + + **RITMIČNO IZGOVARJAM ALI POJEM TONE MELODIJE**

2. MELODIJA V DESNI ROKI IGRAM POLJUBEN PRSTNI RED

- + **POJOČE ŠTEJEM** + NATO PONOVIM NA PAMET, SE POSLUŠAM
- + **POJEM TONE** + NATO

NADALJUJEM S 3. TOČKO DO KONCA ALI SKOČIM NA 6. TOČKO IN NADALJUJEM S 5., 3., 4. TOČKO

SKLADBI DOLOČIM OBLIKO, JO OBLIKOVNO IN HARMONSKO ANALIZIRAM

3. LEVA ROKA (DOLOČIM PRSTNI RED)

- + **POJOČE ŠTEJEM** + NATO +
- + **POJEM TONE** + NATO +
- + **POJEM BESEDILO** + NATO +

4. DESNA ROKA (Z LEVO R. ZADUŠIM VSE STRUNE, DOLOČIM PRSTNI RED)

- + **POJOČE ŠTEJEM** + NATO +
- + **POJEM TONE** + NATO +
- + **POJEM BESEDILO** + NATO +

DESNA ROKA (Z LEVO R. NE ZADUŠIM STRUN)

- + UPOŠTEVAM OZNAKE (F, PP, SUL TASTO, RIT. ...) NATO

5. TEŽJI TAKTI (VADBA NA RITMIČNE NAČINE, V MISLIH

- LEVA R. / DESNA R.
 - + **POJOČE ŠTEJEM** + NATO +
 - + **POJEM TONE** + NATO +
- OBE ROKI SKUPAJ
 - + **POJOČE ŠTEJEM** + NATO +
 - + **POJEM TONE** + NATO +

6. OBE ROKI

- + **POJOČE ŠTEJEM** + NATO +
- + **POJEM TONE** + NATO +
- + NE ŠTEJEM S STOPALOM / POSLUŠAM VSAK TON (ALI V MISLIH POJEM TONE MELODIJE)
- + **POJEM BESEDILO** + NATO +
- VADIM ZELOOO... POČASI, VNAPREJ POSKUSIM SLIŠATI EN TON, INTERVAL ... KI GA MORAM ZAIGRATI +

7. KOMAJ ČAKAM, DA BOM NASTOPAL/-A!

13.3 POSTOPEK VADBE ZA UČENCE Z VEČLETNIM PREDZNANJEM IGRANJA KITARE

Zelo dobro je z učencem pri vsaki uri vaditi skladbo (ali del skladbe) za nastop. Le tako lahko dobro usvoji postopek učinkovite vadbe in se nauči skladbe vaditi natančno tudi doma.

Ni nujno, da se pri vadbi zmeraj držimo istega zaporedja. Sigurno pa z vpeljavo določenega (kateregakoli) zaporedja – postopka (ki ga prilagodimo učenčevim potrebam) v vadbo uvedemo red in cilje ter se izognemo raztresenosti. Zaradi vse bolj uspešnih nastopov in rezultatov nam bo takšna vadba kmalu v veselje.

Sama najraje začnem vadbo s pomnjenjem melodije. Čim prej se jo naučim na pamet in si jo velikokrat prepevam ter tako iščem in poglabljam interpretacijo. Lahko pa izberemo poljubno zaporedje točk predlagane vadbe, kar je odvisno od težavnosti skladbe, od tega, kaj smo že zvadili ... Npr. da smo skladbo zvadili, zatika pa se le še tu in tam. Se pravi, da bomo najprej vadili 5. točko – najtežje takte, nato šesto itd.

Pred vadbo si preberimo še napotke k vadbi na strani 63.

1. MELODIJA

a) POIŠČEM, V KATEREM GLASU JE SKRITA MELODIJA

- ritmično izgovorim ali zapojem tone melodije ene fraze + zraven ploskam ali uporabim metronom

b) ZAIGRAM MELODIJO SKLADBE Z VDIHI (po taktih, frazah ...) in

- **pojoče štejem dobe** + štejem s stopalom + takoj ponovim na pamet, kolikor se spomnim
 - **pojem tone melodije** ali solmizacijske zloge (del melodije, eno frazo, dve ...) + štejem s stopalom ali uporabim metronom + takoj ponovim na pamet
- Pri petju upoštevam izvajalne oznake, iščem karakter skladbe, izmišljujem si interpretacijo ... Zraven taktiram, ploskam ...

c) SKLADBI DOLOČIM OBLIKO (označim posamezne dele)

- **harmonsko analiziram akorde** + pojem melodijo in se spremjam z akordi (lahko si izmislim svoj način spremljave, ki ustreza taktovskemu načinu) + ponovim na pamet

2. PRSTNI REDI

PREBEREM FRAZO (takt, frazo, del skladbe ...)

- poiščem prstne rede obeh rok

Pri iskanju prstnih redov upoštevam stil. Da poiščem najlažji in dobro zveneči prstni red, poskusim frazo oziroma takt večkrat zaigrati z različnimi prstnimi redi v izbranem tempu. Tako takoj preverim, ali jih bo kasneje mogoče izvesti v tempu, ki ga je označil skladatelj.

Nekateri učenci bodo od tu dalje raje vadili po šesti točki. V vsakem primeru pa je zaradi tehničnega izdelovanja skladbe zelo dobro, da se po zvadeni šesti točki vrnemo k tretji in četrtri točki in vadimo posebej z vsako roko. Najprej najtežje takte, nato celotno skladbo. Kadar je skladba spominsko in tehnično zelo zahtevna, pa raje nadaljujmo s tretjo točko in že v samem začetku vadbe vadimo z vsako roko posebej.

3. LEVA ROKA

- **pojoče štejem dobe** + ponovim na pamet + štejem s stopalom ali uporabim metronom + ponovim v mislih
- **pojem tone melodije** (pri petju skušam začutiti karakter skladbe, upoštevam dinamiko, diham ob začetkih in koncih fraz, upoštevam izvajalne oznake, iščem in poglabljjam interpretacijo ...) Pozoren sem na držo rok, legato igranje ...) + štejem s stopalom + ponovim na pamet, nato ponovim še v mislih
Med vadbo analiziram akorde, da si zapomnim njihove postavitve in zven.
(več o pomenu vadbe z levo roko na strani 68).

Ko tretjo in četrto točko obvladam na pamet, si ob polaganju leve roke v mislih predstavljam prstne rede desne roke.

4. DESNA ROKA

a) z levo roko ali robčkom zadušim vse strune

- **pojoče štejem dobe** + štejem s stopalom ali uporabim metronom + ponovim na pamet, ponovim v mislih. (Desna roka popolnoma sledi petju. Če pojem glasno igram močneje, če pojem kratko igram staccato ...)
- **pojem tone melodije** (pri petju upoštevam dinamiko, izvajalne oznake, iščem in poglabljjam interpretacijo...) + štejem s stopalom ali uporabim metronom
- ko obvladam to in tretjo točko, si ob igranju z desno roko **v mislih zelo počasi predstavljam**, kako menjavam prste leve roke

b) z levo roko ne zadušim strun

- **slušno preverjam**, ali dobim dovolj glasno, vezano ... melodijo po določeni struni, ali se slišijo vsi toni v akordu, osredotočim se na ton, upoštevam izvajalne oznake, barve, dinamiko. Npr. ko piše *forte*, prste potiskam bolj proti notranjosti zvočnice ali vadim premike pri menjavi barve tona.

5. TEŽJI TAKTI

Vsak takt ponovim vsaj trikrat zaporedoma pravilno z vsako roko (po 3. in 4. točki vadbe), nato z obema rokama skupaj in na pamet (po 6. točki).

- vadim na različne ritmične načine, v rakovem postopu (str. 65), nato na pamet + opazujem držo zapestja, prstov in jo popravljam + štejem s stopalom ali uporabim metronom (polagoma stopnjujem tempo) + v mislih

6. OBE ROKI

Vadim en ali dva takta, nato oba skupaj, nadaljujem z naslednjima taktoma itd.

- **pojoče štejem dobe** + štejem s stopalom ali uporabim metronom (ponovim 3-krat po notah, nato na pamet, nato še v mislih)
- **pojem tone melodije** ali solmizacijske zloge + pri petju upoštevam dinamiko, izvajalne oznake, poglabljajam, utrjujem interpretacijo ... + štejem s stopalom (ponovim 3-krat po notah, nato na pamet, nato še v mislih)
- igram brez štetja s stopalom (v ritmu rahlo dvigujem nožne prste) in **poslušam vsak ton**

Pri ponavljanju na pamet oziroma kadar po daljši vadbi igram skladbo po notah, **vadim** tako **počasi**, da lahko vnaprej slišim en ton, akord ..., ki ga moram zaigrati, in vidim oziroma se zavedam polja, kjer bom prst postavila, ali strune oziroma prsta, s katerim bom zabrekala, in ga šele nato zaigram. Tako razvijam posluh in hkrati utrjujem spomin – tako prstni kot harmonski in melodični. Šele nato začnem stopnjevati tempo po posameznih točkah.

Ko usvojim zadnjo točko ali katero od ostalih točk, skladbo posnamem enkrat v zelo počasnem tempu, tako da lahko s poslušanjem posnetka vadim v mislih, si predstavljam prste, slišim tone vnaprej, in enkrat tako, kot naj bi skladba zvenela na nastopu.

7. KOMAJ ČAKAM, DA BOM NASTOPAL/-A!

13.4 NESLIŠNA VADBA INSTRUMENTA

Ko že nekaj časa vadimo po postopku, smo sposobni vaditi tudi brez instrumenta, samo z občasno uporabo not in pri tem ne motimo nikogar (na vlaku, če smo poškodovani ...).

Neslišna vadba brez instrumenta v mislih: gledamo v note in si predstavljajmo vsako roko posebej, nato obe roki skupaj, nato ponovimo na pamet (po taktih, frazah ..., dokler si v mislih ne predstavljamo celotne skladbe).

Neslišna vadba z instrumentom: kadar vadimo z levo roko, štejemo, pojemo v mislih; ko vadimo z desno, pa z levo roko ali robčkom zadušimo strune in prav tako pojemo, štejemo v mislih.

13.5 IMPROVIZORIČEN NASTOP

Ob zaključku vsake ure učenec izbere in zaigra skladbo, s katero bo nastopal, ali skladbo, ki jo najbolje zna. Še pred priklonom si pred izmišljenim odrom zaigra vse prazne strune in preveri njihov zven. Če ugotovi, da je katera razglašena, po priklonu, na odrug uglasiti kitaro. Nato se predstavi in občinstvu pove, kaj bo zaigral.

Petje praznih strun in poslušanje njihovega zvena vadimo pri vsaki uri kitare, tako da učenec res vedno bolje pozna zven strun in zna hitro ugotoviti, katera je razglašena in kako jo uglasiti.

Če starši ne morejo sodelovati pri pouku, jih povabimo, da prisluhnejo improvizoričnemu nastopu pred koncem ure. Pri tem nastopu se vzdržimo kakršnekoli kritike (velja za starše kot učitelje). Konec ure naj bo čim bolj spodbuden in vesel.

Z učencem se lahko dogovorimo, da ga bomo tu in tam med nastopanjem načrtno motili z različnimi gibi, zvonjenjem telefona ... Učenčeva naloga je, da ga noben zvok ali kretinja ne sme iztiriti oziroma mu zmotiti koncentracije med nastopanjem.

Nastopanje pri vsaki uri kitare pripomore, da slednje postane popolnoma običajen, sestavni del ure, življenja – glasbenika; da se navadimo na aktivnosti, ki spremljajo nastop (opisane spodaj), in da učno uro zaključimo dobro razpoloženi, v duhu, da že nekaj znamo in to radi delimo še z drugimi.

Navadimo oziroma naučimo se:

- uglaševati instrument
- priklanjati
- igrati ter predstaviti se pred občinstvom (povabimo starše, otroke, ki čakajo na uro idr.)
- pri nastopanju postati "imuni" na zvoke iz okolja
- ponavljati in obnavljati skladbe, ki smo ali jih še bomo nastopali
- sprejeti nastope kot nekaj vsakdanjega

13.6 PRIPRAVA NA NASTOP, PRI KATEREM POJEMO IN IGRAMO MELODIJO ALI SE SPREMLJAMO Z AKORDI

Učence od vsega začetka spodbujamo k petju in nastopanju, kjer pojejo in se spremljajo z akordi ali igrajo melodijo. Tako bodo tudi kasneje kot najstniki in odrasli radi prepevali v družbi, doma ali pri pouku, ko bodo iskali čim bolj zanimive interpretacije skladb.

Najtežje je peti in istočasno igrati melodijo, zato te skladbe učenci zvadijo najprej zelo natančno s petjem tonov po zgoraj opisanem postopku. Ko znajo melodijo skladbe zaigrati s petjem tonov, štetjem in metronomom, pa jo začnejo vaditi še s petjem besedila. Ta vadba naj bo v začetku zelo počasna, in sicer tako, da imamo čas vnaprej razmišljati, kateri ton bomo zaigrali pri naslednjem zlogu in kateri zlog bomo zapeli. Kadar hkrati pojemo in igramo, smo pozorni tudi na zravnano držo. Jakost, kvaliteta glasu, bosta pri zravnani drži veliko boljša. Veliko lažje je nastopati s petjem ob spremljavi akordov.

Kako vadimo spremljavo z akordi oziroma menjavo akordov leve roke?

Spremljavo z akordi vadimo na pamet najprej samo z levo roko. Ob vadbi menjave akordov bodimo zmeraj pozorni na posamezen prst (vprašajmo se, kateri prst drsi po isti struni, katerega je najlažje menjati ...) in ne na vse prste hkrati. V začetku naj to izgleda, kot da polagamo prste čim hitreje enega za drugim. (Vedno najprej prestavimo oz. smo pozorni na prst, ki ga je najlažje prestaviti ali ki morda obleži na istem mestu.) Šele nato poskušamo prijeti vse tone istočasno. Kasneje poskusimo vaditi menjavo prijemov brez gledanja rok.

V besedilu označimo poudarjene zloge, ki jih zapojemo malo glasnej.

Dokler ne slišimo, kdaj je potrebno menjati akord, si zapomnimo ali označimo, pri kateri besedi ali zlogu besedila moramo akord zamenjati. Sčasoma bomo razvili posluh do te mere, da bomo slišali, točno kdaj moramo akord zamenjati in katerega moramo zaigrati. V besedilu si označimo tudi poudarjene zloge oziroma tiste, ki jih zapojemo malo glasnej (v njih se skriva težka ali poudarjena doba), ker bomo na te zloge zaigrali s palcem desne roke ali bomo akord s prstimi zabrekali glasnej.

Kako s pomočjo začetnega akorda poiščemo ton, na katerem začnemo peti skladbo?

Pred začetkom petja zaigrajmo ton, na katerem bomo začeli peti. Če ga ne moremo poiskati, preverimo, kateri toni sestavljajo akord, ki ga bomo najprej zaigrali. Skoraj vedno začnemo peti pesem prav na enem izmed treh, štirih tonov začetnega akorda. Poizkusimo zapeti pesem na vsakem izmed tonov prvega akorda in sigurno nam bo uspelo poiskati začetni ton.

13.7 GLAS IN ZVOK NAJ NAPOLNITA DVORANO

Kadar pri nastopanju pojemo, pogled usmerimo proti publiko. Da nas poslušalci ne zmotijo z morebitnimi gibi oziroma da se lahko bolj vživimo v besedilo, ki ga pojemo, uporabimo domišljijo. V dvorani izberimo točko v višini naše glave ali malo višje in jo uporabimo za središče pogleda.

Ta točka naj zajema čim večji prostor. Z uporabo domišljije v točkin prostor čim bolj živo naslikamo zgodbo, osebo, predmet, o katerem poje besedilo. Tej osebi, predmetu izpojemo, kar čutimo. Pri nastopanju si predstavljajmo, kako naš glas in zvok napolnjujeta vsak kotiček dvorane do zadnje vrste.

14 SODELOVANJE STARŠEV PRI POUKU

Starše je dobro seznaniti z njihovo zelo pomembno vlogo v procesu učenja instrumenta. Otroci, katerih starši sodelujejo pri pouku, veliko hitreje in lažje napredujejo. Prav tako so veliko bolj motivirani za vadbo, saj jih starši s svojo prisotnostjo, pozornim poslušanjem in sodelovanjem pri vadbi spodbujajo. Učence k vadbi motivirajo tudi improvizorični nastopi ob koncu učnih ur, ko pred starši zaigrajo skladbico, ki jo najbolj znajo.

Staršem predlagamo, da pri pouku sodelujejo vsaj v 1. in 2. razredu, kjer se spoznajo s tehničnimi osnovami igranja instrumenta. Če je zanje igranje kitare pretežko, jih lahko na njihovo željo naučimo igrati na glasbila Orffovega instrumentarija (metalofon, ksilofon in ostala ritmična glasbila). Povemo jim, da bo otrokom njihovo sodelovanje pri pouku občutno povečalo motivacijo in predvsem pomagalo pri razvijanju posluha, vadenju ter omogočilo hitrejše razvijanje otrokovih talentov.

Starše povabimo, da pri pouku čim bolj aktivno sodelujejo – ploskajo, tleskajo s prsti, štejejo, pojejo (tone, besedilo), spremljajo otroka z igranjem akordov, izvajajo vaje za razvijanje posluha itd.

Starše, ki so pripravljeni sodelovati v vzgojno-izobraževalnem procesu, učimo:

- primerne drže instrumenta
- uglaševanje instrumenta (str. 10)
- vaje "Prisluhnimo" in druge vaje za razvijanje posluha (str. 11)
- postopek učinkovite slušne vadbe instrumenta (Če starši v nižjih razredih pomagajo svojim otrokom pri usvojitvi postopka učinkovite vadbe doma, se bodo otroci veliko prej naučili samostojno vaditi in se uspešno pripraviti na nastop.)
- skupnega igranja

Če starši želijo, jih povabimo, da se učijo igranja kitare. Naučimo jih igranja skladbic ali poenostavljene akordične spremljave v desni roki in poenostavljenih prijemov akordov v levi roki (npr. najlažja akorda A-dur, E-dur). Tudi če nimajo časa vaditi doma, jih povabimo, da pri pouku njihovih otrok zraven vadijo, igrajo skladbice po njihovih zmožnostih.

Znane ljudske pesmice transponiramo v A-dur, da jih lahko igrajo s svojimi otroki in po želji tudi nastopajo. Otroci igrajo melodijo skladbe ali basovske tone akordov, starši pa jih spremljajo z igranjem akordov ali z njimi igrajo melodijo.

- ritmičnega štetja
- Ob igranju skladbe učenec glasno ali pojoče šteje in udarja ritem s stopalom. Starši prav tako udarjajo ritem s stopalom ali štejejo, lahko ploskajo, igrajo na boben ipd. Da se lažje navadimo na udarjanje ritma s stopalom, si lahko pomagamo z gibi glave. Ko stopalo udari ob tla, pokimamo z glavo proti tlom, ko se stopalo dvigne, glavo vzdignemo.
- zapeti tone skladbice, ki jo učenec vadi za nastop

Predlog: Ko starši znajo zapeti tone, jih lahko zaigrajo na metalofon.

Otok jih spremiha z akordi ali zaigra isto melodijo na kitaro. Nato vloge zamenjajo.

- peti in igrati melodije v tercah in drugih intervalih
Eden od staršev zaigra melodijo na kitaro ali poljuben instrument, npr. metalofon, otrok pa zaigra isto melodijo terco nižje ali višje. Ob igranju se poslušata. Nato prvi zapoje in zaigra melodijo na poljuben instrument, otrok pa poje in igra terco višje, nižje. Na koncu poskusita oba zapeti skupaj – vsak svojo melodijo, brez igranja instrumentov.
- postopke skupnega ustvarjanja s kitaro in Orffovimi instrumenti (str. 32)

15 POTEK UČNE URE ALI VADBE INSTRUMENTA IN SNEMANJE VADBE

Potek ure je približno razložen po točkah. Pri vsakem učencu sami presodimo, za katero točko bi porabili več časa oziroma če bi jo sploh uporabili. Nekateri učenci v določenem obdobju potrebujejo več tehničnih, slušnih vaj in domačih nalog. Naša naloga je, da presodimo, kaj učenec potrebuje v določenem obdobju.

Če si želimo vadbo doma prav tako razporediti po točkah, nam razložen potek predstavlja oporne točke, ki so lahko zajete v vadbi, kar pomaga ohraniti red in disciplino le-te.

Sestava učne ure (oporne točke):

1. Teoretični del:

Pregled domače naloge:

- vprašanja v notnem zvezku so namenjena obnavljanju teorije (petje in izgovorjava lestvic, izgovorjava in pisanje tonov, posamezne prečke, harmonizacija skladb, določitev intervalov itd.)
- skladbam določijo: izvajalne oznake, obdobje, skladatelja, obliko skladbe, taktovski način, tonaliteto skladb, poiščejo kadenco te tonalitete in akorde kadence v skladbi itd.

2. Slušni del:

- uglaševanje instrumenta
- vaje za razvijanje posluha

3. Tehnični del:

- oblikovanje nohtov
- tehnične vaje (lestvice, vibrato, vezave, rasgueado, tremolo, okraski, vaja z mezincem desne roke ...)

Vsak teden izberimo nove vaje. Priporočam knjigo: S. Tennant: Pumping nylon (oblike nohtov, tehnične vaje)

- branje tonov prima vista (v različnih legah)
- igranje ritmičnih vaj po praznih strunah s štetjem

4. Kratek premor vsakih 20-25 minut

Gibalno-ustvarjalne vaje oz. igre (glej 59), improvizacija, raztezne vaje za izboljšanje drže, spominske igre itd. Številne raziskave so dokazale, da sta brez premorov v procesu učenja pomnjenje in koncentracija veliko slabša kot sicer.

5. Izvajalski del:

- vadba skladb za nastop po postopku učinkovite slušne vadbe (opis na str. 50)
- izvajanje ostalega programa (etude, skladbe itd.)

6. Snemalni del

a) *Snemanje skladb, ki niso zapisane v učbeniku ali lastnih ustvarjenih skladb*

Vsak teden na kaseto posnamemo skladbo (lahko je to učenčeva zapeta skladba), ki je ni v učbeniku. Za domačo nalogu jo učenec napiše v note ali se jo poskuša naučiti po posluhu (izberemo zabavne, znane skladbe, ki bodo učence motivirale k vadbi).

b) *Snemanje skladb za nastop*

Prav tako z diktafonom na kaseto ali zgoščenko posnamemo skladbo, ki jo bo imel učenec za nastop oziroma določene točke učinkovite slušne vadbe. Posnetke učenci nosijo s seboj k pouku in jih doma pred vadbo poslušajo.

Najboljša lastnost snemanja je, da pomaga pri razvijanju posluha ter izboljša in olajša pomnjenje skladb.

c) *Snemanje postopka vadbe*

- *posnetki štetja: skladbe posnamemo z dinamičnim (upoštevamo izvajalne oznake, štejemo: glasneje, tišje, nežneje, odločneje ...) ali pojočim štetjem*
- *posnetki petja tonov melodije: skladbe posnamemo in pojemo tone melodije*
- *posnetki začetkov, koncev različnih delov skladbe: skladbi določimo obliko in jo razdelimo na dele (a, b, a ...). Da si jo lažje zapomnimo, posnemimo začetke in konce vseh delov skladbe*
- *posnetki izvedbe skladbe (najprej v zelo počasnem, nato v končnem tempu)*

d) *Snemanje vaj za razvijanje absolutnega in relativnega posluha:*

- *posnetki poljubnih tonov: praznih strun, intervalov, akordov iz skladb itd.*

Učenec doma posluša posnete tone na kaseti, zgoščenki (najprej poskuša uganiti, kateri ton je slišal, nato ga zaigra in na posnetku preveri, če je prav uganil).

Več o vajah za razvijanje absolutnega in relativnega posluha lahko preberete na internetu: David Lucas Burge <http://www.perfectpitch.com/>.

7. Ustvarjalno-slušni del:

- ustvarjanje lastnih skladb
- uglasbitev pesmi

8. Improvizoričen nastop

Na koncu ure učenec zaigra skladbo, ki jo najbolje zna oziroma mu najbolj leži.

16 OVIRANJE RAZVOJA USTVARJALNOSTI

Katarina Judež v svoji seminarski nalogi **Spodbujanje ustvarjalnosti otrok s pomočjo knjige** govori o načinu oviranja razvoja likovne ustvarjalnosti.

Ker lahko na podobne načine oviramo tudi razvoj glasbene ustvarjalnosti ter drugih glasbenih sposobnosti, citiram njen razmišljjanje:

»Z odvračanjem otrok od umetniške naravnosti nadaljujemo, ko pričnemo (preobremenjeni z razmišljjanjem o končnih produktih), dajati sodbe o njihovih ustvarjalnih prizadevanjih. Oroke med seboj primerjamo, ocenjujemo, presojamo njihove sposobnosti, in če se nam ne zdijo ustrezeni, jim izrazimo neodobravanje. Sleherna od teh reakcij odvrača pozornost od ustvarjalne dejavnosti same in namesto tega postavlja cilje in standarde, ki se zdijo zaželeni nam odraslim. Prav nič razveseljivo ni, če slišimo otroka govoriti, da "ne zna risati", da "ne zna peti" ali da je nesposoben vrste drugih ustvarjalnih dejanj, ker so mu tako sugerirali odrasli.

Direktno popravljanje ali usmerjanje z navodili je prav tako škodljivo kot risanje predlog. To je drastičen primer negativnega vmešavanja v razvoj otrokovih sposobnosti. Npr. če pri ustvarjanju skladbe, ki jo je učenec napisal – ustvaril, dodajamo tone, ki so nam bolj všeč, ipd.

Kot ocenjevanje tudi vsak komentar ali prikrito nezadovoljstvo, podcenjevanje in podobno povzroči, da otrok postane negotov ali pa se upira, kar vse škoduje njegovemu interesu in sposobnosti za likovno delo.

Pretirana pohvala otroka hitro navede k zamenjavi ciljev. Cilj mu postane pohvala sama in ne uživanje pri ustvarjalni dejavnosti.«

Kot Judeževa tudi jaz menim, da je spoštljiv odnos do otroka – zaupanje v njegove sposobnosti, ključnega pomena za razvijanje otrokovih talentov, sposobnosti, njegovo sprejemanje in usvajanje znanja. Metode in postopki, ki so opisani v priročniku, pa so le smernice za navdihovanje, motiviranje otrok. Ti so brez pravega (enakovrednega, spoštljivega) odnosa med učiteljem in učencem skoraj brez vrednosti.

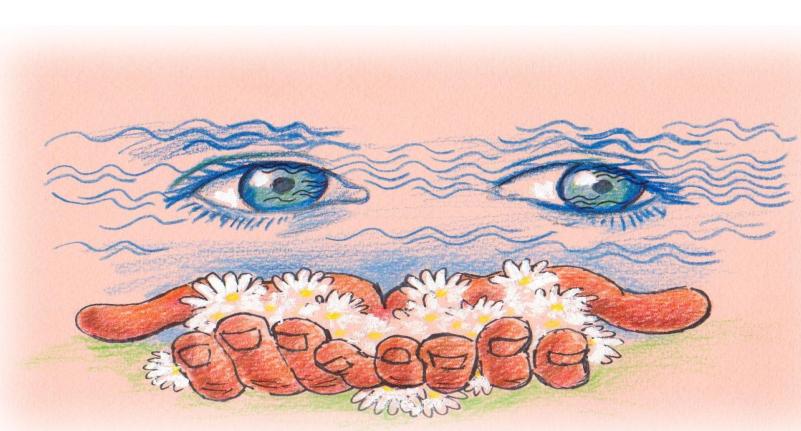

Diagram showing 10 guitar chord diagrams and their corresponding labels:

- 32010
- 13421
- 32410
- 32000
- 13121
- 42310
- 34011
- 2341
- 21030

Chord labels:

- C
- c-mol
- C7
- C may7
- Cm7
- C6
- C sus4
- C7/sus4
- C add2

Diagram showing 10 guitar chord diagrams and their corresponding labels:

- 0132
- 0231
- 0213
- 0111
- 0211
- 0203
- 0123
- 0214
- 0120

Chord labels:

- D
- d-mol
- D7
- D may7
- Dm7
- D6
- D sus4
- D7/sus4
- D add2

Diagram showing 10 guitar chord diagrams and their corresponding labels:

- 023100
- 023000
- 020100
- 011234
- 012030
- 023140
- 012300
- 010200
- 024100

Chord labels:

- E
- e-mol
- E7
- E may7
- Em7
- E6
- E sus4
- E7/sus4
- E add2

Diagram showing 10 guitar chord diagrams and their corresponding labels:

- 210003
- 134111
- 320001
- 310002
- 131111
- 210030
- 230014
- 340011
- 210304

Chord labels:

- G
- g-mol
- G7
- G may7
- Gm7
- G6
- G sus4
- G7/sus4
- G add2

Diagram showing 10 guitar chord diagrams and their corresponding labels:

- 01230
- 02310
- 01020
- 02130
- 02010
- 01111
- 01230
- 01023
- 01200

Chord labels:

- A
- a-mol
- A7
- A may7
- Am7
- A6
- A sus4
- A7/sus4
- A add2

Slika 19: Prijemi akordov

17 RECENZIJI

»Priročnik *Viva creativa* je namenjen predvsem učiteljem in staršem, pa tudi učencem kitaristom, po mojem mnenju v tem vrstnem redu ... Avtorica v njem na dovolj poljuden, a hkrati strokoven način odkriva in razvija metode glasbenega ustvarjanja kot dopolnitev in obogatitev obstoječih načinov poučevanja v glasbenem šolstvu. Poudarek v priročniku je sicer namenjen učenju in poučevanju kitare, vendar je uporaben tudi širše, z nekaterimi prilagoditvami v posameznih detajlih za učenje in poučevanje kateregakoli instrumenta.

Priročnik je zasnovan na naslednji način:

- V uvodnem, bolj splošnem delu, so obrazloženi vzroki za nastanek, nameni in nekatere značilnosti in prednosti ustvarjalnega učenja in poučevanja.
- Sledijo poglavja (2–9), ki opisujejo ustvarjalne metode za razvijanje posluha, ustvarjanje preprostih skladb, različne ustvarjalne igre, načine skupnega ustvarjanja, začetke improvizacije, postopke ustvarjanja, nato pa še določanje tonalitet oziroma osnovnih akordov ustvarjenim melodijam.
- Naslednji del priročnika (poglavlja 10–15), se ukvarja predvsem z opisom poučevanja, v njem pa so poglavja o motivaciji, navdihu oziroma iskanju individualne interpretacije, slušni vadbi, postopkih vadbe, sodelovanju staršev, poteku učne ure in o ovirah pri razvoju ustvarjalnosti.
- Za zaključek je še vrsta skladb mladih ustvarjalcev in viri ter literatura.

Priročnik vsekakor pomeni obogatitev in dopolnitev tradicionalnih učnih gradiv, kakršni so predvsem kitarski učbeniki oziroma tako imenovane šole. Sicer kitara v Sloveniji med glasbenimi instrumenti (ob klavirju) prednjači po količini in urejenosti didaktične literature. Prva kitarska šola je bila tiskana l. 1925 (Adolf Gröbming: *Kitarska šola 1925*), sledili so učbeniki Staneta Kranjca in Jožeta Turšiča (1942), Karla Hladkyja (1944), Stanka Preka (1955) in prva sistematično zasnovana slovenska kitarska šola Tomaža Šegule *Mladi kitarist* v šestih delih (od l. 1972 dalje), ki ji je v začetku 90. let sledila še druga dopolnjena izdaja. Poleg omenjenih učbenikov je v Sloveniji v zadnjih letih izšlo še več dopolnilnega didaktičnega gradiva in nekaj konkurenčnih začetnic poučevanja kitare. Najosnovnejša značilnost vseh teh učbenikov je ukvarjanje s problematiko poustvarjalnega obvladovanja instrumenta.

Glavna kakovost pričujočega priročnika pa je v tem, da posega na področje (otrokovega) glasbenega ustvarjanja v ožjem smislu (vsaka interpretacija je namreč tudi ustvarjalno, kreativno delo), od najosnovnejših vzorcev do že bolj kompleksnih, ki se lahko že približujejo umetniškemu izražanju.

Gradivo v priročniku je namenjeno vsem, ne samo najbolj nadarjenim učencem, in spodbuja k njihovemu širšemu in bolj celovitemu glasbenemu izražanju. Ob tem bi še pripomnil, da je do 20. stoletja za kitariste značilno, da so bili skoraj izključno oni avtorji skladb za ta instrument. Torej je bilo ustvarjanje in poustvarjanje med seboj mnogo bolj povezano, kot je danes.

Vedno večja specializacija v 20. stoletju je seveda prinesla svoje in obe vlogi sta se v glasbi ločili. Nenazadnje je to prineslo tudi kitaristom veliko kvalitetne literature, ki so jo napisali skladatelji nekitaristi. Kljub temu pa kitaristi pri nas in v svetu prispevajo v zakladnico te literature še vedno vrsto kvalitetnih umetniških del. Morda bo za kakega bodočega pomembnega slovenskega skladatelja umetnika prva spodbuda prav ta priročnik.

Nekoliko bi se pomudil še pri poglavjih 5–10, namenjenih predvsem učiteljem kitare. V teh poglavjih je opisanih veliko načinov in postopkov poučevanja, konkretnih navedb in primerov poučevanja in vadbe, ki izhajajo verjetno iz avtoričine osebne pedagoške prakse. Nanašajo se na motivacijo, problematiko učenja po notah oziroma slušno vadbo, postopke vadbe in vsebujejo še vrsto nasvetov in navodil vse tja do priprave za nastop in sodelovanja staršev pri pouku. Gre za nasvete in načine, kjer bodo lahko učitelji našli marsikaj koristnega, kar bodo lahko uporabili pri svojem delu. Ob tem pa bi rad poudaril, da je za učiteljevo delo najpomembnejša prav njegova lastna kreativnost, ustvarjalnost, motiviranost in nenazadnje tudi samoocena in kritičnost do svojega dela. Ozaveščenemu in motiviranemu učitelju bo priročnik lahko služil kot dopolnitve pri poučevanju, na osnovi primerov v njem bo lahko razvijal lastne prijeme in primere, ki jih bo lahko individualno prilagajal svojim učencem. Učiteljeva ustvarjalnost je seveda izjemno pomembna tudi za njegovo osebno zadovoljstvo s svojim delom, ki je pogoj za poln in kvaliteten odnos pri pouku. Glede na obilico čisto konkretnega didaktičnega gradiva, ki je namenjeno učitelju, v priročniku morda pogrešam nekaj osnovnih primerov oziroma načinov motiviranja učitelja samega k ustvarjalnemu pristopu, kar se verjetno zdi avtorici samoumevno, v praksi pa to ni vedno tako. V vsakem primeru pa priročnik predstavlja pomembno obogatitev slovenske kitarske in glasbene didaktične literature.«

red. prof. Andrej Grafenauer

»Številni glasbeni pedagogi neprestano izpostavljajo pomen ustvarjalnosti v procesu glasbenega izobraževanja. Bogata pedagoška literatura sicer izjemno natančno in celovito obravnava različne vidike in postopke kreativnosti. Priročnik kitaristke Ajše Svetlin pa gre korak dalje, saj na zelo poljuden način združuje elemente temeljne instrumentalne in vokalne metodike s praktično uporabo kitarske igre.

V prvem delu obravnava osnovne poglede na proces ustvarjalnosti in z vajami opredeljuje vse tri vidike posluha; melodičnega, ritmičnega in kasneje harmonskega. Sledi zanimiva izpostavitev petja in interakcija ustvarjalnosti med starši in otroci, ki jo v nadaljevanju nadgrajuje z igro v dvojicah in večjih skupinah.

Osrednji del priročnika podrobneje predstavlja postopke glasbenega ustvarjanja in osnove improvizacije. Na zanimiv in kreativen način je pojasnjen razvoj harmonskega posluha preko sestavljanja in določevanja tonskih načinov in igranja pripadajočih akordov. Poglavlje "Poučevanje" izpostavlja pomen motivacije, inspiracije in proces razvoja slušnih predstav.

Zaključna poglavja priročnika se na zanimiv način dotikajo nekaterih neizbežnih tem glasbene pedagogike od sodelovanja s starši, poteka učne ure, domače vadbe in snemanja do napak v smislu oviranja razvoja ustvarjalnosti.

Menim, da bo delo "Viva Creativa" Ajše Svetlin izvrstno nadgradilo razumevanje pomena ustvarjalnosti kot didaktični in avtodidaktični pripomoček. Prepričan sem namreč, da ga bo zaradi svoje uporabne širine mogoče umestiti v številne izobraževalne procese od pouka najmlajših do instrumentalne igre starejših, predvsem pa za odlično razumevanje procesa glasbene vzgoje za starše in učitelje.«

mag. Kristian Kolman

18 VIRI IN LITERATURA

- Buzan**, Tony (2005). *Knjiga o miselnih vzorcih*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Burge**, David Lucas: *The Perfect Pitch Ear Training Super Course*. Zgoščenka (Audio CD). PerfectPitch.com.
- Judež**, Katarina: *Spodbujanje ustvarjalnosti otrok s pomočjo knjige*. Seminarska naloga. Povzeto 23. 3. 2009. Dostopno na: <http://www.geocities.com/psiha2/ustvarjalnost/ustvarjalnost.html>.
- Kovič**, Jurij (2000). *Amadeusov abecednik*. Ljubljana: Modrijan.
- Krishnamurti**, Jidu (2008). *Vzgoja in izobraževanje in pomen življenja*. Radovljica: Didakta.
- Rooksby**, Rikky (2007). *Arranging songs*. New York: Backbeat Books.
- Šegula**, Tomaž (2009). *Mladi kitarist 1. Začetnica za kitaro*. Ljubljana: DZS.
- Tenant**, Scott (2006). *Pumping nylon*. Alfred Pub Co.
- Vegetable orchestra**. Dostopno na: <http://www.youtube.com/watch?v=hpfYt7vRHuY>.
- Voglar**, Mira (1979). *Kako približamo otrokom glasbo*. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za šolstvo.
- Voglar**, Mira (1984). *Glasbena pravljica Papirnat čolniček*. Zgoščenka. Ljubljana: Studio RTV.

POZDRAVNA

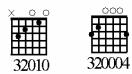
Ajša Svetlin

SKU-PAJ SMO SE ZBRA - LI, DA BI VAM ZA - I - GRA - LI.
NA - ŠE - IZ - MI - ŠLJA - RI - JE ŠA - LJI - VE NA - GA - JI - VE!

MUCA TAČKA

C-dur G-dur

Sabina Posedel

Marisa Vouk
prir. Ajša Svetlin

MU - CA, TAČ - KA SI KU - PI - - LA,

C G C

5 JE NAJ VEČ - JI SLA - DO - LED.

C G C

9 KO JE KE - PI - CE PRE - ŠTE - LA,

C G C

13 JIH NAŠ - TE - LA JE DE - SET.

C G C

17

SLA - DO - LED JE BIL RES VE - - LIK, NI

21

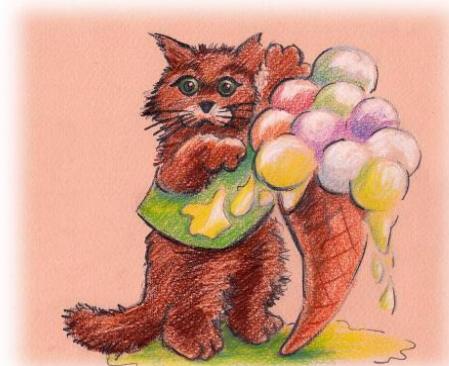
MOG - LA GA PO - JE - - STI.

25

DA - LA GA JE MA - MI, OČ - KU, BA - BI - CL,

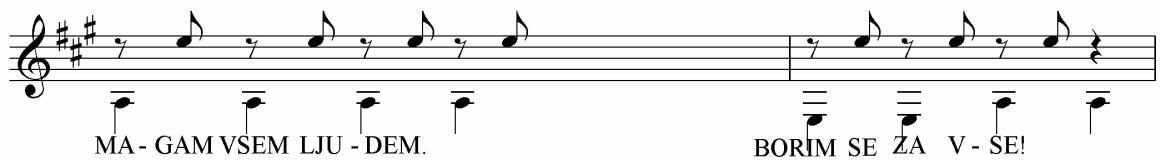
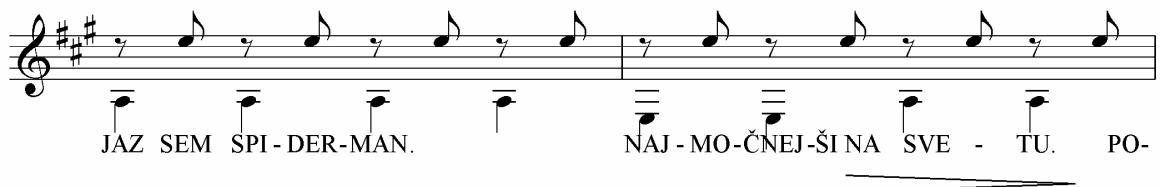
29

SE - STRI - CI IN SRAJ - ČI - CL.

SPIDERMAN

Martin Škorjanec-Lončarič
prir. Ajša Svetlin

BORIM SE ZA V-SE!

MAČKI

Lidija Žager 0 1230 0 120 0 020 0132 0 100
A-dur A-dur A7 D-dur E-dur

Lana Žager 0 1230
II. lega

 0132

1 4 1 4 2 1 4 f p

mf mf f p

3 4 1 1.konec rit.

3 4 1 1.konec rit.

6

 0 1230 0132 0 1230

Ma-čka tač-ka kam be- žiš?— Mi - ca ma - ca ti - lo - viš!— Ma-čka tač-ka ča - kaj me!—

9

 0 100 0 120 0 020

Mi - ca ma - ca uje - mi me!— Mjav - mjav mjav - mjav ...

MAMI MOJA ZLATA

Tit Štante
prir. Ajša Svetlin

II. lega

5

9

Te - bi po-jem pe - sem, ma - mi mo-ja zla - ta. Šo - pek zvon-čkov ti po-dar-jam,

15

da ve-se la boš ves dan. Pe - ljem te na trav - nik, kjer je pol-no ro - žic.

21

Sku - paj bo-va za ple-sa - la in sme-ja - la se ves dan!

POSKOČNICA

Primož Prevodnik

I. lega

1. forte
2. piano

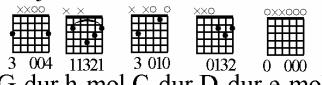
5

forte rit.

PRIJATELJ SI MOJ

Mia Brunej

G-dur h-mol C-dur D-dur e-mol

Ana Zagode

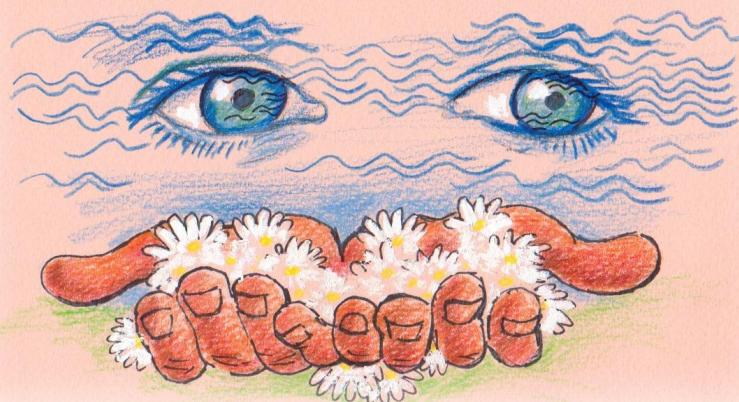
6

11

17 V two-jih o - čeh šu - mi mo - dro mor - je. V two-jih dla -

22 neh mar - je - tke di - še. Ko - rak za ko - ra - kom

27 grem za - te - boj. Za ved - no boš z ma - no pri - ja - telj - si - moj.

TRENER

Tit Štante
prir. Ajša Svetlin

1

4

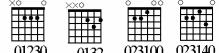
7

10

rit.

KAJ JE SONCE?

 01230 0132 023100 023140
 A-dur D-dur E-dur E7
 Lana in Lidija Žager

Lana Žager
 prir. Ajša Svetlin

6

12

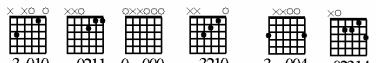
17

23

29

KAM JE ŠLO TISTIH SEDEM POLETIJ?

 C-dur d7 e-mol F(May7) G-dur a7

Nina Jeknič
prir. Ajša Svetlin

2

6

10

14

18

23

Se-

dim na po-mo - lu in zve-zdi-ce šte - jem, zdaj de-lam to sa - ma, ker te ni ob me - ni. Spo

min mi se - žeglo - bo-ko na- zaj, ko sin-ji ga- leb_ mi po- ma - ha v po- zdrav.

Pa gle-dam to mor- je in po slu-šam va-lo - ve, po-je - jo mi tvo

- je i- me. Ra zbi-ja - jo_ ti - ši - no okrog me- ne, ki pa pol - ni tu-di mo-je sr- ce..

Kam je šlo ti-stih se-dem po-le-tij, se-dem po-le- tij, ko sku-paj sva bi -

28

-la?
Ža-lost
jih u-to-pi - la, jih po-to-pi - la
je na dno mor -

33

-ja.
Kam je šlo ti-stih se-dem po-le-tij ko sku-paj sva bi - la?

38

Kam je šlo ti-stih se-dem po-le-tij, ne bo jih več na - zaj.

43

Kam je šlo ti-stih se-dem po-le-tij, se-dem po-le-tij, ko sku-paj sva bi - la?

48

Ža-lost
jih u-to-pi - la, jih po-to-pi - la, je na dno mor - ja.

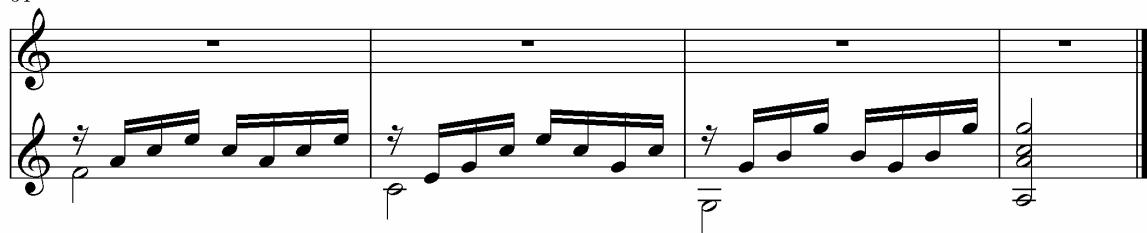
53

Kam je šlo ti-stih se-dem po-le-tij, ko sku-paj sva bi - la?
Kam je šlo ti-stih

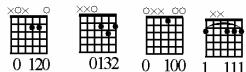
58

61

MI GREMO PA NA MORJE

Primož Prevodnik
prir. Ajša Svetlin

A-dur D-dur E-dur fis-mol

9

Mi gre - mo pa na mor - je, kjer son - ce vro - če

13

žge. S sa - bo vza - me-mo ko - pal - ke in ve -

16

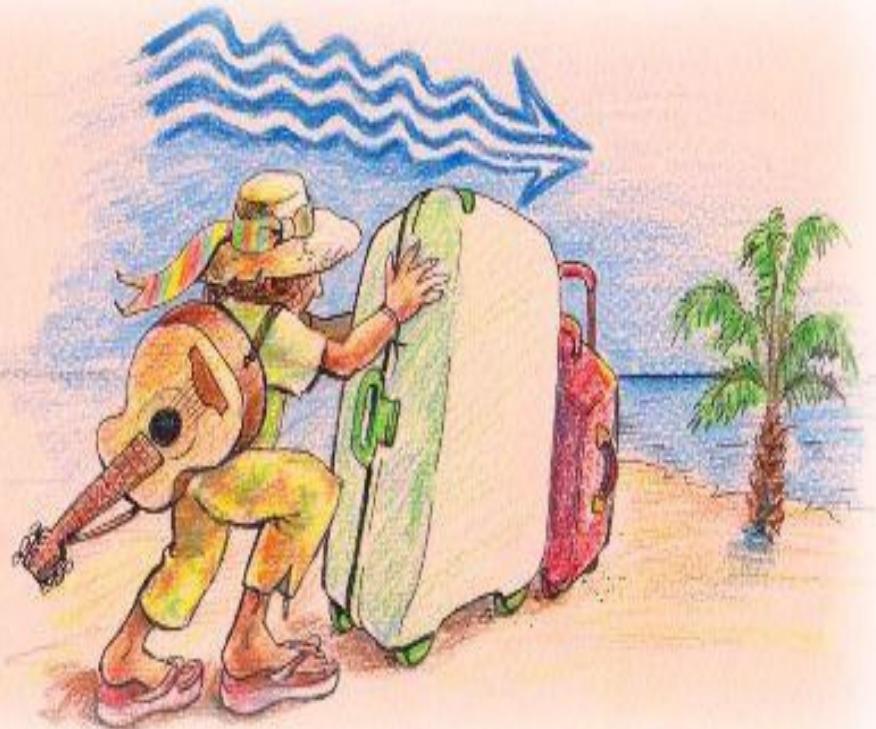
li-ke po-to - val-ke. Dol-ge pla-že pe-ska ča-ka-jo na nas. Pod pal-ma-mi v sen-či-cigra

21

do-ve bo-mo zi-da-li. Mi gre mo pa na mor je kjer son-ce vro-če žge. S sa bo

27

vza-me-mo ko - pal-ke in ve - li - ke po - to - val-ke!

SNEŽENA PESEM

 3 004 0 210 3 010 0132
 G-dur a-mol C-dur D-dur

Ines Posedel
prir. Ajša Svetlin

4

Ti - ho pa - da - jo sne - žin - ke, vsa na - ra - va je že be - la.

Be - le tra - te, be - le hi - še, je mla - di - na vsa ve - se - la. Be - le ke - pe se va - li - jo,

7

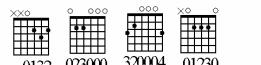
ved - no ve - čje en, dva, tri. Se po - sta - vi - jo po - kon - ci,

9

pa sne - že - ni mož sto - ji. rit.

POJEM PESEM TI

 D-dur e-mol G-dur A-dur
 0132 023000 320004 01230

Tit Štante
prir. Ajša Svetlin

II. lega

5 Po-jem, ple-šem se i- gram. Pe-smi sko-raj vse že znam.

8 Hi tro, hi tro za - i-graj še ti, da se ti sr-ce raz-ve-se-li.

11 Po-jem pe-sem ti, da te raz - ve-se li. zra-ven i-graj tu - di

14 ti! Po-jem pe-sem ti, da te raz - ve-se - li.

17 zra-ven za-poj še ti! Ko de - že-vno vre-me je,

20

a - li vro-če son-ce žge. Jaz pre-pe-vam pe-smi si, in od-že-nem proč vse skrbi.

23

Po-jem pe-sem ti, da te raz - ve - se li,

26

zra-ven i - graj tu - di ti!

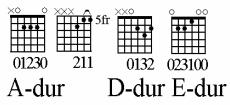
28

Po - jem pe - sem ti, da te raz - ve - se li,

30

zra - ven za - poj še ti!

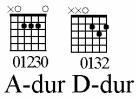
KAVBOJCI

A-dur D-dur E-dur

Danej Pukl

MOJA SOBA

A-dur D-dur

Marjana Florjan

Vid Botolin
prir. Ajša Svetlin

9

Mi - za na stro - pu, luč je na tleh. Po - ste - lja v zra - ku, o -

15

ma - ra po - čez. O - kno pre - sta - vlja se, stol ga lo - vi. Že -

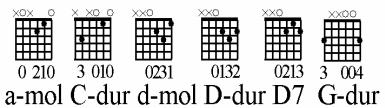
21

li si sve - tlo be, ker ga te - ma pla - ši. Tak - šna je so - ba,

27

mo - ja se - daj. Moj skriv - ni ko - ti - ček moj ču - de - žni raj!

SANJE

Tjaša Jager

3

San-ja

clo-vek lah-ko vsak dan, saj san-je od-pe-lje-jo ga stran. V svet

5

le-³pih do-god-kov do-mi-³šli-je in pa-³zi se naj kdor san-je raz-bi-je. A

7

vse pre-po-go-sto se do-ga-ja, da san-jam ni kra-ja o.

9

Sre-di naj-lep-še-ga pa se zgo-di, da bu-dil-ka na-glas za-zvo-ni.

11

Tu - di živ-lje - nje na nek na- čin,- san-je so od-vi-sno je le, ko

li - ko po-tru-di- mo se za to , se za to o .

15

Tu - di živ-lje - nje na nek na- čin³ san-je so, od-vis-no je le, ko

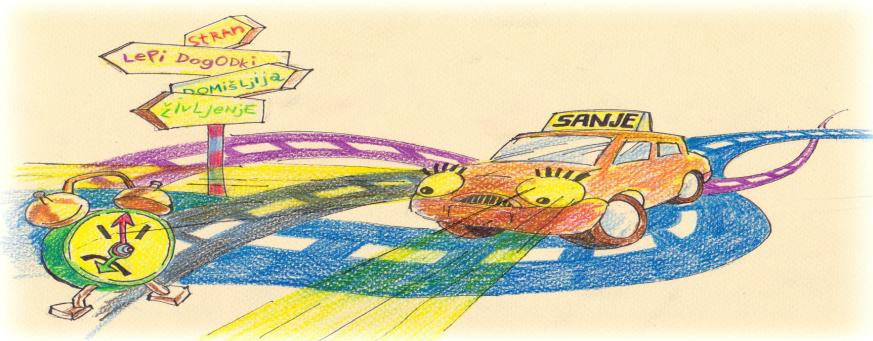
li - ko po-tru-di-mo se za to, se za to, ko

17

li - ko po-tru-di-mo se za to, se za to, ko

19

li - ko po-tru-di-mo se za to, se za to.

KAZALO ZGOŠČENKA

Pesmi so uglasbili mladi ustvarjalci Glasbene šole Celje iz razreda Ajše Svetlin. Večino besedil so si učenci izmislili sami. Nekateri pa so uglasbili besedila pesnic: Marjane Florjan (15), Sabine Posedel (2, 12) in Mie Brunej (7).

1. Ajša Svetlin: HIMNA VIVA CREATIVA	84
2. Marisa Vouk: MUCA TAČKA	85
3. Martin Lončarič Škorjanec: JAZ SEM SPIDERMAN	87
4. Lana Žager: MAČKI	88
5. Tit Štante: MAMI MOJA ZLATA	89
6. Primož Prevodnik: POSKOČNICA	90
7. Ana Zagode: PRIJATELJ SI MOJ	91
8. Tit Štante: TRENER	92
9. Lana in Lidija Žager: KAJ JE SONCE?	93
10. Nina Jeknič: KAM JE ŠLO TISTIH SEDEM POLETIJ?	94
11. Primož Prevodnik: MI GREMO PA NA MORJE	97
12. Ines Posedel: SNEŽENA PESEM	99
13. Tit Štante: POJEM PESEM TI	100
14. Danej Pukl: KAVBOJCI	102
15. Vid Botolin: MOJA SOBA	103
16. Tjaša Jager: SANJE	104